HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a opta)

13 iulie 2011*

„Concurență – Înțelegeri – Piața instalării și a întreținerii ascensoarelor și a scărilor rulante – Decizie prin care se constată o încălcare a articolului 81 CE – Manipularea cererilor de ofertă – Împărțirea piețelor – Stabilirea prețurilor”

În cauzele T-141/07, T-142/07, T-145/07 și T-146/07,

General Technic-Otis Sàrl, cu sediul în Howald (Luxemburg), reprezentată inițial de M. Nosbusch și ulterior de A. Winckler, avocați, precum și de domnul J. Temple Lang, solicitor,

reclamantă în cauza T-141/07,

General Technic Sàrl, cu sediul în Howald, reprezentată de M. Nosbusch,

reclamantă în cauza T-142/07,

Otis SA, cu sediul în Dilbeek (Belgia),

Otis GmbH & Co. OHG, cu sediul în Berlin (Germania),

Otis BV, cu sediul în Amersfoort (Țările de Jos),

Otis Elevator Company, cu sediul în Farmington, Connecticut (Statele Unite),

reprezentate de A. Winckler și de J. Temple Lang,

reclamante în cauza T-145/07,

United Technologies Corporation, cu sediul în Wilmington, Delaware (Statele Unite), reprezentată de A. Winckler și de J. Temple Lang,

reclamantă în cauza T-146/07,

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată, în cauzele T-141/07 și T-142/07, de domnii A. Bouquet și R. Sauer, în calitate de agenți, asistați de A. Condomines, avocat, și, în cauzele T-145/07 și T-146/07, de domnii A. Bouquet, R. Sauer și J. Bourke, în calitate de agenți, asistați de A. Condomines,

pârâtă,

* Limbile de procedură: franceza și engleza.

având ca obiect o serie de cereri de anulare a Deciziei C(2007) 512 final a Comisiei din 21 februarie 2007 privind o procedură prevăzută de articolul 81 [CE] (cazul COMP/E-1/38.823 - Ascensoare și scări rulante) sau, în subsidiar, de reducere a cuantumului amenzilor aplicate reclamantelor,

TRIBUNALUL (Camera a opta),

compus din doamna M. E. Martins Ribeiro (raportor), președinte, domnii N. Wahl și A. Dittrich, judecători,

grefier: doamna K. Andová, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședințelor din 1, din 6 și din 7 octombrie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prezentele cauze au ca obiect o serie de cereri de anulare a Deciziei C(2007) 512 final a Comisiei din 21 februarie 2007 privind o procedură prevăzută de articolul 81 [CE] (cazul COMP/E-1/38.823 - Ascensoare și scări rulante) (denumită în continuare „decizia atacată”), al cărei rezumat a fost publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 26 martie 2008 (JO C 75, p. 19), sau, în subsidiar, de reducere a cuantumului amenzilor aplicate reclamantelor.

2 În cadrul deciziei atacate, Comisia Comunităților Europene a considerat că următoarele societăți au încălcat articolul 81 CE:

– Kone Belgium SA (denumită în continuare „Kone Belgia”), Kone GmbH (denumită în continuare „Kone Germania”), Kone Luxembourg Sàrl (denumită în continuare „Kone Luxemburg”), Kone BV Liften en Roltrappen (denumită în continuare „Kone Țările de Jos”) și Kone Oyj (denumită în continuare „KC”) (denumite în continuare, privite împreună sau separat, „Kone”);

– Otis SA (denumită în continuare „Otis Belgia”), Otis GmbH & Co. OHG (denumită în continuare „Otis Germania”), General Technic-Otis Sàrl (denumită în continuare „GTO”), General Technic Sàrl (denumită în continuare „GT”), Otis BV (denumită în continuare „Otis Țările de Jos”), Otis Elevator Company (denumită în continuare „OEC”) și United Technologies Corporation (denumită în continuare „UTC”) (denumite în continuare, privite împreună sau separat, „Otis”);

– Schindler SA (denumită în continuare „Schindler Belgia”), Schindler Deutschland Holding GmbH (denumită în continuare „Schindler Germania”), Schindler Sàrl (denumită în continuare „Schindler Luxemburg”), Schindler Liften BV (denumită în continuare „Schindler Țările de Jos”) și Schindler Holding Ltd (denumită în continuare „Schindler Holding”) (denumite în continuare, privite împreună sau separat, „Schindler”);

– ThyssenKrupp Liften Ascenseurs NV (denumită în continuare „TKLA”), ThyssenKrupp Aufzüge GmbH (denumită în continuare „TKA”), ThyssenKrupp Fahrtreppen GmbH (denumită în continuare „TKF”), ThyssenKrupp Elevator AG (denumită în continuare „TKE”), ThyssenKrupp AG (denumită în continuare „TKAG”), ThyssenKrupp Ascenseurs Luxembourg Sàrl (denumită în continuare „TKAL”) și ThyssenKrupp Liften BV (denumită în continuare „TKL”) (denumite în continuare, privite împreună sau separat, „ThyssenKrupp”);

– Mitsubishi Elevator Europe BV (denumită în continuare „MEE”).

3 UTC este un lider mondial în ceea ce privește sistemele de construcție și industria aerospațială. OEC este o filială deținută integral de UTC, cu sediul în Statele Unite, care își exercită activitatea în domeniul scărilor rulante și al ascensoarelor prin intermediul unor filiale naționale. Printre acestea se numără, în Belgia, Otis Belgia, în Germania, Otis Germania, în Luxemburg, GTO și, în Țările de Jos, Otis Țările de Jos. La momentul adoptării deciziei atacate, GTO era deținută în proporție de 75 % de Otis Belgia, restul de 25 % fiind deținut de GT [considerentele (21)-(26) ale deciziei atacate].

Procedura administrativă

Investigația Comisiei

4 În vara anului 2003 au fost transmise Comisiei informații privind posibila existență a unei înțelegeri între principalii patru producători europeni de ascensoare și de scări rulante care exercită activități comerciale în Uniune, și anume Kone, Otis, Schindler și ThyssenKrupp [considerentele (3) și (91) ale deciziei atacate]

Belgia

5 Începând cu 28 ianuarie 2004 și în cursul lunii martie 2004, în temeiul articolului 14 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), Comisia a efectuat o serie de verificări, printre altele, la sediile filialelor din Belgia ale Kone, Otis, Schindler și ThyssenKrupp [considerentele (92), (93), (95) și (97) ale deciziei atacate].

6 Kone, Otis, ThyssenKrupp și Schindler au formulat succesiv o serie de cereri în temeiul Comunicării Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2002, C 45, p. 3) (denumită în continuare „Comunicarea privind cooperarea din 2002”). Aceste cereri au fost completate de întreprinderile în cauză [considerentele (94), (96), (98) și (103) ale deciziei atacate].

7 La 29 iunie 2004, Kone a primit imunitate condiționată în conformitate cu punctul 8 litera (b) din comunicarea menționată [considerentul (99) al deciziei atacate].

8 Între septembrie și decembrie 2004, Comisia a trimis de asemenea, în temeiul articolului 18 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167), o serie de cereri de informații întreprinderilor care au participat la încălcare în Belgia, mai multor clienți din acest stat membru și asociației belgiene Agoria [considerentele (101) și (102) ale deciziei atacate]

Germania

9 Începând cu 28 ianuarie 2004 și în cursul lunii martie 2004, în temeiul articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17, Comisia a efectuat o serie de verificări, printre altele, la sediile filialelor din Germania ale Otis și ThyssenKrupp [considerentele (104) și (106) ale deciziei atacate].

10 La 12 și la 18 februarie 2004, Kone și-a completat cererea în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, formulată la 2 februarie 2004 în privința Belgiei, cu o serie de informații privind Germania. De asemenea, în perioada cuprinsă între lunile martie 2004 și februarie 2005, Otis și-a completat cererea privind Belgia cu o serie de informații privind Germania. La 25 noiembrie 2004, Schindler a prezentat o cerere în temeiul comunicării menționate, care cuprindea informații privind Germania,

cerere care a fost completată în intervalul cuprins între decembrie 2004 și februarie 2005. În sfârșit, în cursul lunii decembrie 2005, tot în temeiul acestei comunicări, ThyssenKrupp a transmis Comisiei o cerere privind Germania [considerentele (105), (107), (112) și (114) ale deciziei atacate].

11 Între septembrie și noiembrie 2004, Comisia a trimis de asemenea, în temeiul articolului 18 din Regulamentul nr. 1/2003, o serie de cereri de informații întreprinderilor care au participat la încălcare în Germania, mai multor clienți din acest stat membru și asociațiilor VDMA, VFA și VMA [considerentele (110), (111) și (113) ale deciziei atacate]

Luxemburg

12 La 5 februarie 2004, Kone și-a completat cererea formulată la 2 februarie 2004 în privința Belgiei cu o serie de informații referitoare la Luxemburg. Otis și ThyssenKrupp au formulat oral o cerere în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, referitoare la Luxemburg. O cerere referitoare la Luxemburg în temeiul aceleiași comunicări a fost formulată de Schindler [considerentele (115), (118), (119) și (124) ale deciziei atacate].

13 Începând cu 9 martie 2004, în temeiul articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17, Comisia a efectuat o serie de verificări, printre altele, la sediile filialelor din Luxemburg ale Schindler și ale ThyssenKrupp [considerentul (116) al deciziei atacate].

14 La 29 iunie 2004, Kone a primit imunitate condiționată în conformitate cu punctul 8 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002 în ceea ce privește partea din cererea sa referitoare la Luxemburg [considerentul (120) al deciziei atacate].

15 În septembrie și în octombrie 2004, Comisia a trimis, în temeiul articolului 18 din Regulamentul nr. 1/2003, o serie de cereri de informații întreprinderilor care au participat la încălcare în Luxemburg, mai multor clienți din acest stat membru și Fédération luxembourgeoise des ascensoristes (Federația Luxemburgheză a Producătorilor de Ascensoare) [considerentele (122) și (123) ale deciziei atacate]

Țările de Jos

16 În luna martie 2004, Otis a formulat în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 o cerere privind Țările de Jos, care a fost ulterior completată. În cursul lunii aprilie 2004, a fost formulată o cerere în temeiul acestei comunicări de către ThyssenKrupp, care a fost de asemenea completată ulterior în mai multe rânduri. În sfârșit, la 19 iulie 2004, Kone și-a completat cererea din 2 februarie 2004 privind Belgia cu informații privind Țările de Jos [considerentele (127), (129) și (130) ale deciziei atacate].

17 La 27 iulie 2004, Otis a primit imunitate condiționată în conformitate cu punctul 8 litera (a) din comunicarea menționată [considerentul (131) al deciziei atacate].

18 Începând cu 28 aprilie 2004, în temeiul articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17, Comisia a efectuat o serie de verificări, printre altele, la sediile filialelor din Țările de Jos ale Kone, ale Schindler, ale ThyssenKrupp și ale MEE, precum și la sediul asociației Boschduin [considerentul (128) al deciziei atacate].

19 În septembrie 2004, Comisia a trimis, în temeiul articolului 18 din Regulamentul nr. 1/2003, o serie de cereri de informații întreprinderilor care au participat la încălcare în Țările de Jos, mai multor clienți din acest stat membru și asociațiilor VLR și Boschduin [considerentele (133) și (134) ale deciziei atacate]

Comunicarea privind obiecţiunile

20 La 7 octombrie 2005, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecţiunile care era adresată, printre altele, societăţilor menţionate la punctul 2 de mai sus. Toţi destinatarii comunicării privind obiecţiunile au transmis observaţii scrise ca răspuns la obiecţiunile reţinute de Comisie [considerentele (135) şi (137) ale deciziei atacate].

21 Întrucât niciunul dintre destinatarii comunicării privind obiecţiunile nu a formulat o cerere în acest sens, nu a avut loc nicio audiere [considerentul (138) al deciziei atacate]

Decizia atacată

22 La 21 februarie 2007, Comisia a adoptat decizia atacată, prin care a constatat că societăţile destinatare ale acesteia participaseră la patru încălcări unice, complexe şi continue ale articolului 81 alineatul (1) CE în patru state membre, împărţindu-şi între ele pieţele şi înţelegându-se sau punându-se de acord cu privire la atribuirea cererilor de ofertă şi a contractelor legate de vânzarea, instalarea, întreţinerea şi modernizarea ascensoarelor şi a scărilor rulante [considerentul (2) al deciziei atacate].

23 În ceea ce priveşte destinatarii deciziei atacate, Comisia a considerat că, pe lângă filialele din Belgia, din Germania, din Luxemburg şi din Ţările de Jos ale întreprinderilor în cauză, societăţile-mamă ale respectivelor filiale trebuiau să fie declarate răspunzătoare în solidar pentru încălcările articolului 81 CE săvârşite de filialele fiecăreia dintre acestea, ca urmare a faptului că fuseseră în măsură să exercite o influenţă decisivă asupra politicii lor comerciale în perioada în care a avut loc încălcarea şi că se putea prezuma că au folosit această posibilitate [considerentele (608), (615), (622), (627) şi (634)-(641) ale deciziei atacate]. Societăţile-mamă ale MEE nu a fost declarate răspunzătoare în solidar pentru comportamentul filialei lor, deoarece nu s-a putut dovedi că au exercitat o influenţă decisivă asupra comportamentului acesteia [considerentul (643) al deciziei atacate].

24 În vederea calculării cuantumului amenzilor, Comisia a utilizat în cadrul deciziei atacate metodologia cuprinsă în Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 şi al articolului 65 alineatul (5) [CO] (JO 1998, C 9, p. 3, Ediţie specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „Liniile directoare din 1998"). Comisia a examinat de asemenea dacă şi în ce măsură întreprinderile în cauză îndeplineau cerinţele stabilite de Comunicarea privind cooperarea din 2002.

25 Comisia a calificat încălcările ca fiind „foarte grave" având în vedere caracterul lor şi faptul că fiecare dintre ele acoperea întregul teritoriu al unui stat membru (Belgia, Germania, Luxemburg sau Ţările de Jos), chiar dacă impactul lor real nu putea fi măsurat [considerentul (671) al deciziei atacate].

26 Pentru a ţine seama de capacitatea economică efectivă a întreprinderilor în cauză de a produce un prejudiciu semnificativ concurenţei, Comisia le-a împărţit, pentru fiecare ţară, în mai multe categorii, în funcţie de cifra de afaceri realizată pe piaţa ascensoarelor şi/sau a scărilor rulante, inclusiv, după caz, în ceea ce priveşte serviciile de întreţinere şi de modernizare [considerentele (672) şi (673) ale deciziei atacate]

27 În ceea ce priveşte înţelegerea realizată în Belgia, Kone şi Schindler au fost incluse în prima categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii, stabilit în funcţie de gravitatea încălcării, de 40 000 000 de euro. Otis a fost inclusă în a doua categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 27 000 000 de euro. ThyssenKrupp a fost inclusă în a treia categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 16 500 000 de euro [considerentele (674) şi (675) ale deciziei atacate]. Cuantumului de plecare al amenzii impuse societăţii Otis i-a fost aplicat un factor multiplicator de 1,7, iar cuantumului de plecare al amenzii stabilite în ceea ce priveşte societatea ThyssenKrupp i-a fost aplicat un factor multiplicator de 2, pentru a ţine seama de dimensiunea şi de resursele globale ale acestora, astfel încât cuantumurile de

plecare ale amenzilor societăților în cauză au ajuns la 45 900 000 de euro și, respectiv, la 33 000 000 de euro [considerentele (690) și (691) ale deciziei atacate]. Întrucât încălcarea a durat șapte ani și opt luni (de la 9 mai 1996 la 29 ianuarie 2004), Comisia a majorat cuantumul de plecare al amenzii întreprinderilor în cauză cu 75 %. Cuantumul de bază al amenzii a fost astfel stabilit la 70 000 000 de euro pentru Kone, la 80 325 000 de euro pentru Otis, la 70 000 000 de euro pentru Schindler și la 57 750 000 de euro pentru ThyssenKrupp [considerentele (692) și (696) ale deciziei atacate]. Comisia a apreciat că trebuia să se considere că ThyssenKrupp a fost autorul unor încălcări repetate și, ca urmare a acestei circumstanțe agravante, a majorat cuantumul amenzii sale cu 50 % [considerentele (697), (698) și (708)-(710) ale deciziei atacate]. Nu a fost reținută nicio circumstanță atenuantă în favoarea întreprinderilor în cauză [considerentele (733), (734), (749), (750) și (753)-(755) ale deciziei atacate]. În temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, Kone a beneficiat de imunitate totală la amenzi. Otis a beneficiat, pe de o parte, de o reducere de 40 % a cuantumului amenzii în limitele prevăzute la punctul 23 litera (b) primul paragraf prima liniuță din comunicarea menționată și, pe de altă parte, de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor. ThyssenKrupp a beneficiat, pe de o parte, de o reducere de 20 % a cuantumului amenzii în limitele prevăzute la punctul 23 litera (b) primul paragraf a doua liniuță din această comunicare și, pe de altă parte, de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor. Schindler a beneficiat de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor [considerentele (760)-(777) ale deciziei atacate]

28 În ceea ce privește înțelegerea realizată în Germania, Kone, Otis și ThyssenKrupp au fost incluse în prima categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 70 000 000 de euro. Schindler a fost inclusă în a doua categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 17 000 000 de euro [considerentele (676)-(679) ale deciziei atacate]. Cuantumului de plecare al amenzii impuse societății Otis i-a fost aplicat un factor multiplicator de 1,7, iar cuantumului de plecare al amenzii stabilite în ceea ce privește societatea ThyssenKrupp i-a fost aplicat un factor multiplicator de 2, pentru a ține seama de dimensiunea și de resursele globale ale acestora, astfel încât cuantumurile de plecare ale amenzilor societăților în cauză au ajuns la 119 000 000 de euro și, respectiv, la 140 000 000 de euro [considerentele (690) și (691) ale deciziei atacate]. Întrucât încălcarea săvârșită de Kone, de Otis și de ThyssenKrupp a durat opt ani și patru luni (de la 1 august 1995 la 5 decembrie 2003), Comisia a majorat cuantumul de plecare al amenzii acestor întreprinderi cu 80 %. Întrucât încălcarea săvârșită de Schindler a durat cinci ani și patru luni (de la 1 august 1995 la 6 decembrie 2000), Comisia a majorat cuantumul de plecare al amenzii acestei întreprinderi cu 50 %. Cuantumul de bază al amenzii a ajuns astfel la 126 000 000 de euro pentru Kone, la 214 200 000 de euro pentru Otis, la 25 500 000 de euro pentru Schindler și la 252 000 000 de euro pentru ThyssenKrupp [considerentele (693) și (696) ale deciziei atacate]. Comisia a apreciat că trebuia să se considere că ThyssenKrupp a fost autorul unor încălcări repetate și, ca urmare a acestei circumstanțe agravante, a majorat cuantumul amenzii sale cu 50 % [considerentele (697)-(707) ale deciziei atacate]. Nu a fost reținută nicio circumstanță atenuantă în favoarea întreprinderilor în cauză [considerentele (727)-(729), (735), (736), (742)-(744), (749), (750) și (753)-(755) ale deciziei atacate]. Kone a beneficiat, pe de o parte, de reducerea maximă de 50 % a cuantumului amenzii prevăzută la punctul 23 litera (b) primul paragraf prima liniuță din Comunicarea privind cooperarea din 2002 și, pe de altă parte, de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor. Otis a beneficiat, pe de o parte, de o reducere de 25 % a cuantumului amenzii în limitele prevăzute la punctul 23 litera (b) primul paragraf a doua liniuță din comunicarea menționată și, pe de altă parte, de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor. Schindler a beneficiat, pe de o parte, de o reducere de 15 % a cuantumului amenzii în limitele prevăzute la punctul 23 litera (b) primul paragraf a treia liniuță din comunicarea amintită și, pe de altă parte, de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor. ThyssenKrupp a beneficiat de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor [considerentele (778)-(813) ale deciziei atacate]

29 În ceea ce privește înțelegerea realizată în Luxemburg, Otis și Schindler au fost incluse în prima categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 10 000 000 de euro. Kone și ThyssenKrupp au fost incluse în a doua categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 2 500 000 de euro [considerentele (680)-(683) ale deciziei atacate]. Cuantumului de plecare al amenzii impuse societății Otis i-a fost

aplicat un factor multiplicator de 1,7, iar cuantumului de plecare al amenzii stabilite în ceea ce privește societatea ThyssenKrupp i-a fost aplicat un factor multiplicator de 2, pentru a ține seama de dimensiunea și de resursele globale ale acestora, astfel încât cuantumurile de plecare ale amenzilor societăților în cauză au ajuns la 17 000 000 de euro și, respectiv, la 5 000 000 de euro [considerentele (690) și (691) ale deciziei atacate]. Întrucât încălcarea a durat opt ani și trei luni (de la 7 decembrie 1995 la 9 martie 2004), Comisia a majorat cuantumul de plecare al amenzii întreprinderilor în cauză cu 80 %. Cuantumul de bază al amenzii a ajuns astfel la 4 500 000 de euro pentru Kone, la 30 600 000 de euro pentru Otis, la 18 000 000 de euro pentru Schindler și la 9 000 000 de euro pentru ThyssenKrupp [considerentele (694) și (696) ale deciziei atacate]. Comisia a apreciat că trebuia să se considere că ThyssenKrupp a fost autorul unor încălcări repetate și, ca urmare a acestei circumstanțe agravante, a majorat cuantumul amenzii sale cu 50 % [considerentele (697), (698) și (711)-(714) ale deciziei atacate]. Nu a fost reținută nicio circumstanță atenuantă în favoarea întreprinderilor în cauză [considerentele (730), (749), (750) și (753)-(755) ale deciziei atacate]. În temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, Kone a beneficiat de imunitate totală la amenzi. Otis a beneficiat, pe de o parte, de o reducere de 40 % a cuantumului amenzii în limitele prevăzute la punctul 23 litera (b) primul paragraf prima liniuță din comunicarea menționată și, pe de altă parte, de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor. Schindler și ThyssenKrupp au beneficiat numai de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor [considerentele (814)-(835) ale deciziei atacate]

30 În ceea ce privește înțelegerea realizată în Țările de Jos, Kone a fost inclusă în prima categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 55 000 000 de euro. Otis a fost inclusă în a doua categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 41 000 000 de euro. Schindler a fost inclusă în a treia categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 24 500 000 de euro. ThyssenKrupp și MEE au fost incluse în a patra categorie, cu un cuantum de plecare al amenzii de 8 500 000 de euro [considerentele (684) și (685) ale deciziei atacate]. Cuantumului de plecare al amenzii impuse societății Otis i-a fost aplicat un factor multiplicator de 1,7, iar cuantumului de plecare al amenzii stabilite în ceea ce privește societatea ThyssenKrupp i-a fost aplicat un factor multiplicator de 2, pentru a ține seama de dimensiunea și de resursele globale ale acestora, astfel încât cuantumurile de plecare ale amenzilor societăților în cauză au ajuns la 69 700 000 de euro și, respectiv, la 17 000 000 de euro [considerentele (690) și (691) ale deciziei atacate]. Întrucât încălcarea săvârșită de Otis și de ThyssenKrupp a durat 5 ani și 10 luni (de la 15 aprilie 1998 la 5 martie 2004), Comisia a majorat cuantumul de plecare al amenzii acestor întreprinderi cu 55 %. Întrucât încălcarea săvârșită de Kone și de Schindler a durat 4 ani și 9 luni (de la 1 iunie 1999 la 5 martie 2004), Comisia a majorat cuantumul de plecare al amenzii acestor întreprinderi cu 45 %. Întrucât încălcarea săvârșită de MEE a durat 4 ani și o lună (de la 11 ianuarie 2000 la 5 martie 2004), Comisia a majorat cuantumul de plecare al amenzii acestei întreprinderi cu 40 %. Cuantumul de bază al amenzii a ajuns astfel la 79 750 000 de euro pentru Kone, la 108 035 000 de euro pentru Otis, la 35 525 000 de euro pentru Schindler, la 26 350 000 de euro pentru ThyssenKrupp și la 11 900 000 de euro pentru MEE [considerentele (695) și (696) ale deciziei atacate]. Comisia a apreciat că trebuia să se considere că ThyssenKrupp a fost autorul unor încălcări repetate și, ca urmare a acestei circumstanțe agravante, a majorat cuantumul amenzii sale cu 50 % [considerentele (697), (698) și (715)-(720) ale deciziei atacate]. Nu a fost reținută nicio circumstanță atenuantă în favoarea întreprinderilor în cauză [considerentele (724)-(726), (731), (732), (737), (739)-(741), (745)-(748) și (751)-(755) ale deciziei atacate]. În temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, Otis a beneficiat de imunitate totală la amenzi. ThyssenKrupp a beneficiat, pe de o parte, de o reducere de 40 % a cuantumului amenzii în limitele prevăzute la punctul 23 litera (b) primul paragraf prima liniuță din comunicarea menționată și, pe de altă parte, de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor. Schindler și MEE au beneficiat de o reducere de 1 % a cuantumului amenzii pentru necontestarea faptelor [considerentele (836)-(855) ale deciziei atacate]

31 Dispozitivul deciziei atacate are următorul conținut:

„*Articolul 1*

(1) În ceea ce privește Belgia, următoarele întreprinderi au încălcat articolul 81 [CE] prin faptul că au convenit în mod regulat și colectiv, în perioadele indicate, în cadrul unor acorduri și al unor practici concertate la nivel național referitoare la ascensoare și la scările rulante, să își împartă piețele, să își aloce reciproc cererile de ofertă publice și private și alte contracte în conformitate cu cotele prestabilite de vânzare și instalare și să nu concureze unele cu celelalte pentru contractele de întreținere și de modernizare:

– Kone: [KC] și [Kone Belgia]: de la 9 mai 1996 la 29 ianuarie 2004;

– Otis: [UTC], [OEC] și [Otis Belgia]: de la 9 mai 1996 la 29 ianuarie 2004;

– Schindler: Schindler Holding […] și [Schindler Belgia]: de la 9 mai 1996 la 29 ianuarie 2004 și

– ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE] și [TKLA]: de la 9 mai 1996 la 29 ianuarie 2004.

(2) În ceea ce privește Germania, următoarele întreprinderi au încălcat articolul 81 [CE] prin faptul că au convenit în mod regulat și colectiv, în perioadele indicate, în cadrul unor acorduri și al unor practici concertate la nivel național referitoare la ascensoare și la scările rulante, să își împartă piețele, să își aloce reciproc cererile de ofertă publice și private și alte contracte în conformitate cu cotele prestabilite de vânzare și instalare:

– Kone: [KC] și [Kone Germania]: de la 1 august 1995 la 5 decembrie 2003;

– Otis: [UTC], [OEC] și [Otis Germania]: de la 1 august 1995 la 5 decembrie 2003;

– Schindler: Schindler Holding […] și [Schindler Germania]: de la 1 august 1995 la 6 decembrie 2000 și

– ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE], [TKA] și [TKF]: de la 1 august 1995 la 5 decembrie 2003.

(3) Referitor la Luxemburg, următoarele întreprinderi au încălcat articolul 81 [CE] prin faptul că au convenit în mod regulat și colectiv, în perioadele indicate, în cadrul unor acorduri și al unor practici concertate la nivel național referitoare la ascensoare și la scările rulante, să își împartă piețele, să își aloce reciproc cererile de ofertă publice și private și alte contracte în conformitate cu cotele prestabilite de vânzare și instalare și să nu concureze unele cu celelalte pentru contractele de întreținere și de modernizare:

– Kone: [KC] și [Kone Luxemburg]: de la 7 decembrie 1995 la 29 ianuarie 2004;

– Otis: [UTC], [OEC], [Otis Belgia], [GTO] și [GT]: de la 7 decembrie 1995 la 9 martie 2004;

– Schindler: Schindler Holding […] și [Schindler Luxemburg]: de la 7 decembrie 1995 la 9 martie 2004 și

– ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE] și [TKAL]: de la 7 decembrie 1995 la 9 martie 2004.

(4) În ceea ce privește Țările de Jos, următoarele întreprinderi au încălcat articolul 81 [CE] prin faptul că au convenit în mod regulat și colectiv, în perioadele indicate, în cadrul unor acorduri și al unor practici concertate la nivel național referitoare la ascensoare și la scările rulante, să își împartă piețele,

să își aloce reciproc cererile de ofertă publice și private și alte contracte în conformitate cu cotele prestabilite de vânzare și instalare și să nu concureze unele cu celelalte pentru contractele de întreținere și de modernizare:

– Kone: [KC] și [Kone Țările de Jos]: de la 1 iunie 1999 la 5 martie 2004;

– Otis: [UTC], [OEC] și [Otis Țările de Jos]: de la 15 aprilie 1998 la 5 martie 2004;

– Schindler: Schindler Holding […] și [Schindler Țările de Jos]: de la 1 iunie 1999 la 5 martie 2004;

– ThyssenKrupp: [TKAG] și [TKL]: de la 15 aprilie 1998 la 5 martie 2004 și

– [MEE]: de la 11 ianuarie 2000 la 5 martie 2004.

Articolul 2

(1) Pentru încălcările care au avut loc în Belgia menționate la articolul 1 alineatul (1), se aplică următoarele amenzi:

– Kone: [KC] și [Kone Belgia], în solidar: 0 euro;

– Otis: [UTC], [OEC] și [Otis Belgia], în solidar: 47 713 050 de euro;

– Schindler: Schindler Holding […] și [Schindler Belgia], în solidar: 69 300 000 de euro și

– ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE] și [TKLA], în solidar: 68 607 000 de euro.

(2) Pentru încălcările care au avut loc în Germania menționate la articolul 1 alineatul (2), se aplică următoarele amenzi:

– Kone: [KC] și [Kone Germania], în solidar: 62 370 000 de euro;

– Otis: [UTC], [OEC] și [Otis Germania], în solidar: 159 043 500 de euro;

– Schindler: Schindler Holding […] și [Schindler Germania], în solidar: 21 458 250 de euro și

– ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE], [TKA] și [TKF], în solidar: 374 220 000 de euro.

(3) Pentru încălcările care au avut loc în Luxemburg menționate la articolul 1 alineatul (3), se aplică următoarele amenzi:

– Kone: [KC] și [Kone Luxemburg], în solidar: 0 euro;

– Otis: [UTC], [OEC], [Otis Belgia], [GTO] și [GT], în solidar: 18 176 400 de euro;

– Schindler: Schindler Holding […] și [Schindler Luxemburg], în solidar: 17 820 000 de euro și

– ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE] și [TKAL], în solidar: 13 365 000 de euro.

(4) Pentru încălcările care au avut loc în Țările de Jos menționate la articolul 1 alineatul (4), se aplică următoarele amenzi:

– Kone: [KC] și [Kone Țările de Jos], în solidar: 79 750 000 de euro;

– Otis: [UTC], [OEC] și [Otis Țările de Jos], în solidar: 0 euro;

– Schindler: Schindler Holding […] și [Schindler Țările de Jos], în solidar: 35 169 750 de euro;

– ThyssenKrupp: [TKAG] și [TKL], în solidar: 23 477 850 de euro și

– [MEE]: 1 841 400 de euro.

[…]”

Procedura și concluziile părților

32 Prin cererile introductive depuse la grefa Tribunalului la 4 mai 2007 (în cauzele T-141/07 și T-142/07) și la 7 mai 2007 (în cauzele T-145/07 și T-146/07), reclamantele, GTO, GT, Otis Belgia, Otis Germania, Otis Țările de Jos, OEC și UTC, au introdus prezentele acțiuni.

33 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a opta) a decis deschiderea procedurii orale în prezentele cauze și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, a adresat în scris o serie de întrebări părților și le-a solicitat să prezinte anumite documente. Părțile au dat curs acestor cereri în termenul acordat.

34 În urma unei cereri formulate de Comisie la 18 august 2009 în cauza T-145/07, Tribunalul a solicitat de asemenea, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, ca aceasta să răspundă la anumite întrebări și să prezinte anumite documente. Comisia a dat curs acestor cereri în termenul acordat.

35 Pledoariile părților din cauzele T-141/07, T-145/07 și T-146/07 și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședințele din 1, din 6 și din 7 octombrie 2009.

36 Reclamanta din cauza T-142/07 nu a fost reprezentată în cadrul ședinței din 1 octombrie 2009. Cu toate acestea, Comisia a răspuns în cadrul acestei ședințe la întrebările Tribunalului.

37 În cauza T-141/07, la cererea Tribunalului, reclamanta a prezentat la 12 octombrie 2009 o scrisoare în care preciza care sunt datele din dosar cu privire la care solicitase în cadrul ședinței să nu figureze în publicațiile Tribunalului. Prin scrisoarea din 12 noiembrie 2009, Comisia și-a formulat observațiile cu privire la această scrisoare. Procedura orală în această cauză a fost apoi terminată.

38 În cauza T-142/07, reclamanta a indicat Tribunalului, prin scrisoarea din 12 octombrie 2009, că nu avea obiecții față de conexarea cauzei menționate cu cauzele T-141/07, T-145/07 și T-146/07 în vederea pronunțării hotărârii. Procedura orală în cauza T-142/07 a fost apoi terminată.

39 În cauzele T-145/07 și T-146/07, la cererea Tribunalului, reclamantele au prezentat la 15 octombrie 2009 o scrisoare în care precizau care sunt datele din dosar cu privire la care solicitaseră în cadrul ședinței să nu figureze în publicațiile Tribunalului. Procedura orală în aceste cauze a fost apoi terminată.

40 După ascultarea reclamantelor din cauzele T-141/07, T-145/07 și T-146/07 cu privire la acest aspect în cursul ședinței și după ce și reclamanta din cauza T-142/07 și-a prezentat observațiile în scris, Tribunalul a decis să conexeze prezentele cauze în vederea pronunțării hotărârii în conformitate cu articolul 50 din Regulamentul de procedură.

41 În cauza T-141/07, reclamanta solicită Tribunalului:

– anularea deciziei atacate în măsura în care se referă la reclamantă;

– în subsidiar, anularea sau reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată prin decizia atacată;

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

42 În cauza T-142/07, reclamanta solicită Tribunalului:

– anularea deciziei atacate în măsura în care se referă la reclamantă;

– în subsidiar, anularea sau reducerea cuantumului amenzii care i a fost aplicată prin decizia atacată;

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

43 În cauza T-145/07, reclamantele solicită Tribunalului:

– anularea sau reducerea considerabilă a amenzilor care le-au fost aplicate în temeiul deciziei atacate;

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată;

– dispunerea oricărei alte măsuri pe care Tribunalul o consideră necesară.

44 În cauza T-146/07, reclamanta solicită Tribunalului:

– anularea sau reducerea considerabilă a amenzilor care i-au fost aplicate în temeiul deciziei atacate;

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată;

– dispunerea oricărei alte măsuri pe care Tribunalul o va considera utilă.

45 În fiecare cauză, Comisia solicită Tribunalului:

– respingerea acţiunilor;

– obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

46 Cu titlu introductiv, trebuie subliniat că acţiunile formulate de reclamantele din cauzele T-141/07 şi T-142/07 au un obiect dublu, şi anume, în principal, o cerere de anulare a deciziei atacate şi, în subsidiar, o cerere de anulare sau de reducere a cuantumului amenzilor. În schimb, acţiunile formulate de reclamantele din cauzele T-145/07 şi T-146/07 nu au ca obiect decât anularea sau reducerea amenzilor.

47 Fiind invitată de Tribunal, în cursul şedinţei, să îşi prezinte observaţiile cu privire la sensul exact al argumentelor sale, reclamanta din cauza T-141/07 a declarat, în esenţă, că numai motivul întemeiat pe încălcarea principiului egalităţii de tratament, în cadrul imputării comportamentului societăţii GTO societăţilor sale mamă, ar putea determina anularea în întregime a deciziei atacate.

48 Reclamantele din cauzele T-141/07, T-142/07, T-145/07 și T-146/07 invocă, împreună, opt motive. Primul este întemeiat pe încălcarea principiilor care guvernează stabilirea răspunderii pentru încălcările articolului 81 CE, pe încălcarea prezumției de nevinovăție, a principiului individualizării sancțiunilor, a principiului egalității de tratament, a dreptului la apărare și a articolului 253 CE în ceea ce privește imputarea societăților-mamă a încălcărilor săvârșite de filialele acestora. Al doilea motiv este întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare din 1998, a principiului proporționalității și a principiului egalității de tratament, a dreptului la apărare și a articolului 253 CE în ceea ce privește stabilirea cuantumului de plecare al amenzilor în funcție de gravitatea încălcărilor. Al treilea motiv, invocat numai de reclamantele din cauza T-145/07, este întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare din 1998 și a principiului proporționalității în ceea ce privește stabilirea cuantumului de plecare al amenzii în funcție de durata încălcării din Germania. Al patrulea motiv, invocat de reclamantele din cauzele T-145/07 și T-146/07, este întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare din 1998 și a principiului proporționalității în ceea ce privește aplicarea factorului multiplicator de grup în vederea urmăririi obiectivului de descurajare în cadrul stabilirii cuantumului de plecare al amenzilor. Al cincilea motiv, invocat de reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07, este întemeiat pe încălcarea Comunicării privind cooperarea din 2002, a articolului 253 CE și pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime, a principiului proporționalității, a principiului echității, a principiului egalității de tratament și a dreptului la apărare în ceea ce privește aprecierea cooperării reclamantelor. Al șaselea motiv, invocat de reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07, este întemeiat pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime și a principiului proporționalității în cadrul stabilirii nivelului reducerii amenzilor acordate pentru cooperarea din afara cadrului Comunicării privind cooperarea din 2002. Al șaptelea motiv, invocat de reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07, este întemeiat pe încălcarea articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003. În sfârșit, al optulea motiv, invocat de reclamanta din cauza T-141/07, este întemeiat pe încălcarea principiului proporționalității în ceea ce privește calculul cuantumului final al amenzilor.

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea principiilor care guvernează stabilirea răspunderii pentru încălcările articolului 81 CE, pe încălcarea prezumției de nevinovăție, a principiului individualizării sancțiunilor, a principiului egalității de tratament, a dreptului la apărare și a articolului 253 CE în ceea ce privește imputarea societăților-mamă a încălcărilor săvârșite de filialele acestora

Observații introductive

49 În cadrul acestui motiv, reclamantele din cauzele T-141/07, T-142/07, T-145/07 și T-146/07 contestă răspunderea societăților UTC, OEC, Otis Belgia și GT pentru comportamentele anticoncurențiale ale filialelor acestora din Belgia, din Germania, din Luxemburg și din Țările de Jos.

50 Chiar dacă reclamantele din cauzele T-145/07 și T-146/07 nu formulează acest motiv decât în cadrul cererii lor de anulare sau de reducere a cuantumului amenzilor, trebuie să se considere că, prin intermediul prezentului motiv, reclamantele menționate urmăresc, la fel ca reclamantele din cauzele T-141/07 și T-142/07, nu numai anularea sau reducerea cuantumului amenzilor aplicate, ci și anularea articolului 1 din decizia atacată, în măsura în care, în cadrul acestuia, Comisia ar fi constatat în mod greșit o încălcare imputabilă societăților-mamă în cauză.

51 Astfel, prezentul motiv privește, pe de o parte, legalitatea constatării unei încălcări săvârșite de societățile-mamă menționate la articolul 1 din decizia atacată și, pe de altă parte, legalitatea amenzilor aplicate respectivelor societăți la articolul 2 din decizia atacată.

52 În ceea ce privește răspunderea solidară a unei societăți-mamă pentru comportamentul filialei sale, trebuie amintit că faptul că o filială are personalitate juridică distinctă nu este suficient pentru a înlătura posibilitatea ca societății-mamă să i se impute comportamentul acesteia (Hotărârea Curții din 14 iulie 1972, Imperial Chemical Industries/Comisia, 48/69, Rec., p. 619, punctul 132).

53 Astfel, dreptul concurenței al Uniunii vizează activitățile întreprinderilor, iar noțiunea de întreprindere cuprinde orice entitate care exercită o activitate economică, independent de statutul juridic al acestei entități și de modul său de finanțare (a se vedea Hotărârea din 10 septembrie 2009, Akzo Nobel și alții/Comisia, C-97/08 P, Rep., p. I-8237, punctul 54 și jurisprudența citată).

54 Instanțele Uniunii au precizat de asemenea că noțiunea de întreprindere, plasată în acest context, trebuie să fie înțeleasă în sensul că desemnează o unitate economică chiar dacă, din punct de vedere juridic, această unitate economică este constituită din mai multe persoane fizice sau juridice (a se vedea Hotărârea Curții din 12 iulie 1984, Hydrotherm Gerätebau, 170/83, Rec., p. 2999, punctul 11, Hotărârea Curții Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus, punctul 55 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Tribunalului din 29 iunie 2000, DSG/Comisia, T-234/95, Rec., p. II-2603, punctul 124). S-a subliniat astfel că, în vederea aplicării normelor privind concurența, nu este determinantă separarea formală dintre două societăți, rezultată din personalitatea lor juridică distinctă, importantă fiind existența sau inexistența unui comportament unitar al acestora pe piață. Astfel, poate fi necesar să se stabilească dacă două societăți cu personalități juridice distincte formează sau fac parte din una și aceeași întreprindere sau entitate economică ce prezintă un comportament unic pe piață (Hotărârea Imperial Chemical Industries/Comisia, punctul 52 de mai sus, punctul 140, și Hotărârea Tribunalului din 15 septembrie 2005, DaimlerChrysler/Comisia, T-325/01, Rec., p. II-3319, punctul 85).

55 În cazul în care o astfel de entitate economică încalcă normele privind concurența, răspunderea pentru această încălcare revine entității respective, potrivit principiului răspunderii personale (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus, punctul 56 și jurisprudența citată).

56 Astfel, comportamentul unei filiale poate fi imputat societății-mamă în special atunci când, deși are personalitate juridică distinctă, această filială nu își decide în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă, având în vedere, mai ales, legăturile organizatorice, economice și juridice care unesc cele două entități juridice (a se vedea Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Metsä-Serla și alții/Comisia, C-294/98 P, Rec., p. I-10065, punctul 27, Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 117, și Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus, punctul 58 și jurisprudența citată).

57 Într-adevăr, într-un asemenea caz, societatea-mamă și filiala sa fac parte din aceeași unitate economică și, prin urmare, formează o singură întreprindere, în sensul jurisprudenței menționate la punctul 54 de mai sus. Astfel, faptul că o societate-mamă și filiala sa constituie o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE permite Comisiei să adreseze o decizie prin care se aplică amenzi societății-mamă, fără să fie necesară stabilirea implicării personale a acesteia din urmă în cadrul încălcării (Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus, punctul 59).

58 În această privință, trebuie precizat că Comisia nu se poate limita numai la a constata că o întreprindere poate exercita o influență decisivă asupra unei alte întreprinderi, fără să fie necesar să verifice dacă această influență a fost exercitată efectiv. Dimpotrivă, Comisia are, în principiu, obligația de a demonstra existența unei astfel de influențe decisive pe baza unui ansamblu de elemente de fapt, printre care se numără în special eventualele prerogative de conducere pe care una dintre aceste întreprinderi le are în raport cu cealaltă (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 2 octombrie 2003, Aristrain/Comisia, C-196/99 P, Rec., p. I-11005, punctele 96-99, și Hotărârea Curții Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 56 de mai sus, punctele 118-122, precum și Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Avebe/Comisia, T-314/01, Rec., p. II-3085, punctul 136).

59 În cazul particular în care o societate-mamă deține 100 % din capitalul filialei sale care a săvârșit o încălcare a normelor privind concurența ale Uniunii, pe de o parte, această societate-mamă poate exercita o influență decisivă asupra comportamentului acestei filiale și, pe de altă parte, există o prezumție relativă potrivit căreia societatea-mamă respectivă exercită în mod efectiv o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus, punctul 60 și jurisprudența citată).

60 În aceste condiții, este suficient să se dovedească de către Comisie că întregul capital al unei filiale este deținut de societatea sa mamă pentru a prezuma că aceasta din urmă exercită o influență decisivă asupra politicii comerciale a acestei filiale. Prin urmare, Comisia va fi în măsură să considere societatea-mamă răspunzătoare în solidar pentru plata amenzii aplicate filialei sale, cu excepția cazului în care această societate-mamă, căreia îi revine obligația de a răsturna această prezumție, prezintă elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala sa se comportă în mod autonom pe piață (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus, punctul 61 și jurisprudența citată).

61 În plus, deși este adevărat că, la punctele 28 și 29 din Hotărârea din 16 noiembrie 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia (C-286/98 P, Rec., p. I-9925), în afara deținerii a 100 % din capitalul filialei, Curtea a evocat și alte împrejurări, precum necontestarea influenței exercitate de societatea-mamă asupra politicii comerciale a filialei sale și reprezentarea comună a celor două societăți în cursul procedurii administrative, nu este mai puțin adevărat că împrejurările menționate nu au fost evidențiate decât în scopul de a expune ansamblul elementelor pe care Tribunalul își întemeiase raționamentul, iar nu pentru a condiționa punerea în aplicare a prezumției menționate la punctul 59 de mai sus de prezentarea unor indicii suplimentare referitoare la exercitarea în mod efectiv a unei influențe a societății-mamă (Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus, punctul 62).

62 În lumina principiilor amintite mai sus, trebuie examinată imputarea societăților-mamă ale Otis Germania, Otis Belgia, Otis Țările de Jos și GTO a încălcărilor săvârșite de acestea din urmă. În această privință, urmează să fie examinate succesiv, pe de o parte, imputarea societăților UTC și OEC a încălcărilor săvârșite în Belgia, în Germania și în Țările de Jos de Otis Belgia, de Otis Germania și de Otis Țările de Jos (denumite în continuare, privite împreună, „filialele Otis”) [considerentele (615)-(621) ale deciziei atacate] și, pe de altă parte, imputarea societăților UTC, OEC, Otis Belgia și GT a încălcărilor săvârșite de GTO în Luxemburg [considerentele (622)-(626) ale deciziei atacate].

Cu privire la imputarea societăților UTC și OEC a încălcărilor săvârșite de filialele Otis

63 În cadrul considerentului (615) al deciziei atacate, Comisia arată că, „[d]eși [filialele Otis] sunt entitățile juridice care au participat în mod direct la înțelegeri, proprietarul lor, OEC, și UTC, care este unicul proprietar al OEC și societatea sa mamă în ultimă instanță, erau în măsură să exercite o influență decisivă asupra politicii comerciale a fiecăreia dintre filiale în perioada în care a avut loc încălcarea și se poate prezuma că au folosit această posibilitate”.

64 În cadrul considerentelor (616)-(618) ale deciziei atacate, Comisia consideră că argumentul potrivit căruia filialele Otis ar adopta toate deciziile comerciale în mod autonom și fără să primească nicio instrucțiune din partea OEC sau argumentul potrivit căruia activitățile curente, inclusiv deciziile privind participarea sau neparticiparea la oferte [*confidențial*] [1], nu erau supuse aprobării la nivelul societății OEC, precum și argumentul întemeiat pe [*confidențial*] sunt „insuficiente pentru a răsturna prezumția potrivit căreia [filialele Otis] nu și-ar decide în mod autonom comportamentul pe piață”. În ceea ce privește ultimul argument, Comisia adaugă, în considerentul (618) al deciziei atacate, pe de o parte, că [*confidențial*] și, pe de altă parte, că [*confidențial*].

1 Date confidențiale nereproduse.

65 Comisia afirmă de asemenea în considerentul (619) al deciziei atacate că, „în cadrul răspunsurilor lor la comunicarea privind obiecțiunile, OEC, UTC și filialele acestora implicate [nu i-au prezentat] nicio informație care să clarifice relațiile sociale existente între ele, structura ierarhică și obligațiile de informare, pentru a combate prezumția potrivit căreia OEC și UTC exercitau o influență decisivă asupra filialelor lor, împiedicându-le pe acestea din urmă să își decidă în mod autonom comportamentul pe piață”.

66 În sfârșit, în considerentul (620) al deciziei atacate, Comisia subliniază că, contrar celor afirmate de OEC, aceasta din urmă „nu este considerată răspunzătoare în solidar pentru diferitele încălcări ale articolului 81 [CE] din motive «practice sau politice», ci exclusiv pe baza faptului că OEC și UTC fac parte dintr-o unitate economică ce a săvârșit încălcări foarte grave ale dreptului concurenței [al Uniunii] […]”.

67 Prin intermediul unui prim aspect al motivului invocat, reclamantele din cauzele T-145/07 și T-146/07 susțin în esență că, având în vedere caracterul personal al răspunderii pentru săvârșirea unor încălcări ale dreptului concurenței, acesta din urmă nu prevede decât două situații în care societatea-mamă poate fi considerată răspunzătoare pentru conduita filialei sale, și anume, pe de o parte, cazul în care filiala nu și-a stabilit în mod autonom politica comercială, ci a aplicat, sub toate aspectele, instrucțiunile primite de la societatea-mamă, fapt care ar trebui dovedit de Comisie, și, pe de altă parte, cazul în care societatea-mamă a avut cunoștință de comportamentul ilicit al filialei și nu i-a pus capăt, deși avea posibilitatea să o facă. Or, nu ar exista nicio dovadă în acest sens în cadrul deciziei atacate.

68 Astfel, răspunderea unei societăți-mamă nu s-ar putea întemeia pe capacitatea acesteia de a exercita o influență, astfel cum s-a reținut în cadrul aplicării Regulamentului (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201). Poziția Comisiei ar avea drept consecință faptul că nicio societate-mamă nu ar fi în măsură să răstoarne prezumția astfel formulată, deoarece ar fi imposibil ca o societate care deține în totalitate o altă societate pe acțiuni să nu aibă, în drept, capacitatea de a exercita o influență, cu excepția cazului unor împrejurări extreme. Reclamanta din cauza T-146/07 afirmă în plus că teza Comisiei nu este compatibilă cu prezumția de nevinovăție garantată de articolul 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”) și nici cu articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, care nu permite Comisiei să aplice amenzi decât în cazul în care încălcarea a fost săvârșită mod intenționat sau din neglijență.

69 În această privință, în primul rând, trebuie subliniat că argumentarea reclamantelor decurge dintr-o interpretare eronată a jurisprudenței amintite la punctele 52-61 de mai sus. Potrivit acestei jurisprudențe, pentru a imputa comportamentul anticoncurențial al unei societăți unei alte societăți, Comisia nu se poate baza numai pe capacitatea unei astfel de societăți de a exercita o influență, astfel cum s-a reținut în cadrul aplicării Regulamentului nr. 139/2004, fără să fie necesar să verifice dacă această influență a fost exercitată efectiv. Dimpotrivă, Comisia are, în principiu, obligația de a demonstra existența unei astfel de influențe decisive pe baza unui ansamblu de elemente de fapt, printre care se numără în special eventualele prerogative de conducere pe care una dintre aceste societăți le are asupra celeilalte. Cu toate acestea, potrivit jurisprudenței amintite, atunci când o societate-mamă controlează în totalitate o filială care a adoptat un comportament ilicit, există o prezumție relativă potrivit căreia respectiva societate-mamă exercită o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale și este, așadar, suficient să se dovedească de către Comisie că întregul capital al filialei este deținut de societatea-mamă. Curtea a considerat astfel că revine societății-mamă obligația de a răsturna această prezumție prin prezentarea unor elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala sa se comportă în mod autonom pe piață (Hotărârea Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, punctul 61 de mai sus, punctul 29, și Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus, punctul 61).

70 În speță, este cert că, în perioada încălcării, UTC deținea direct 100 % din capitalul societății OEC și, indirect, prin intermediul societății OEC, 100 % din capitalul societăților Otis Belgia, Otis Germania și Otis Țările de Jos. Prin urmare, Comisia a prezumat în mod corect că, în perioada încălcării, UTC a exercitat o influență decisivă asupra politicii comerciale a acestora din urmă. În consecință, reclamantele din cauzele T-145/07 și T-146/07 nu pot susține că, în cazul unor filiale deținute în proporție de 100 % de societatea lor mamă, Comisia ar trebui să dovedească faptul că filiala nu și-a stabilit în mod autonom politica comercială sau faptul că societatea-mamă a avut cunoștință de comportamentul ilicit al filialei și nu i-a pus capăt, deși avea posibilitatea să facă acest lucru.

71 În al doilea rând, în ceea ce privește pretinsa încălcare a principiului prezumției de nevinovăție, trebuie amintit că acest principiu, astfel cum rezultă în special din articolul 6 alineatul (2) din CEDO, se numără printre drepturile fundamentale care, potrivit jurisprudenței Curții, reafirmată de altfel la articolul 6 alineatul (2) UE, precum și la articolul 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, proclamată la 7 decembrie 2000 la Nisa (JO C 364, p. 1), sunt recunoscute în ordinea juridică a Uniunii. Având în vedere natura încălcărilor în cauză, precum și natura și nivelul de gravitate al sancțiunilor aferente acestora, principiul prezumției de nevinovăție se aplică în special procedurilor referitoare la încălcări ale normelor de concurență aplicabile întreprinderilor care pot conduce la aplicarea unor amenzi sau a unor penalități cu titlu cominatoriu (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 5 aprilie 2006, Degussa/Comisia, T-279/02, Rec., p. II-897, punctul 115 și jurisprudența citată).

72 Principiul prezumției de nevinovăție implică faptul că orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până în momentul în care vinovăția ei a fost legal stabilită (Hotărârea Tribunalului din 6 octombrie 2005, Sumitomo Chemical și Sumika Fine Chemicals/Comisia, T-22/02 și T-23/02, Rec., p. II-4065, punctul 106).

73 În ceea ce privește aspectul dacă o normă privind imputabilitatea unei încălcări precum cea enunțată în jurisprudența citată la punctul 59 de mai sus este compatibilă cu articolul 6 alineatul (2) din CEDO, trebuie subliniat că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că această dispoziție nu se opune prezumțiilor de fapt sau de drept care se regăsesc în reglementările cu caracter penal, ci impune ca acestea să fie încadrate în limite rezonabile, luând în considerare importanța mizei pe care o reprezintă pentru acuzat și asigurând dreptul la apărare (a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Salabiaku împotriva Franței din 7 octombrie 1988, seria A, nr. 141-A, § 28; a se vedea de asemenea în acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Grayson și Barnham împotriva Regatului Unit din 23 septembrie 2008, *Recueil des arrêts et décisions*, 2008, § 40). Astfel, nu poate avea loc o încălcare a prezumției de nevinovăție atunci când, în cadrul procedurilor privind concurența, se trag anumite concluzii pe baza experienței dobândite din derularea firească a evenimentelor, cu condiția ca întreprinderile afectate să aibă posibilitatea de a infirma aceste concluzii (a se vedea, prin analogie, punctul 93 din Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Curții din 4 iunie 2009, T-Mobile Netherlands și alții, C-8/08, Rep., p. I-4529, I-4533).

74 Or, în speță, Comisia a stabilit întâi, în cadrul deciziei atacate, fără a recurge la vreo prezumție de fapt sau de drept, că filialele societății Otis au săvârșit încălcări ale articolului 81 CE în Belgia, în Germania și în Țările de Jos.

75 Având în vedere faptul că articolul 81 CE se referă la comportamentele întreprinderilor, Comisia a examinat în continuare dacă entitatea economică ce a săvârșit aceste încălcări includea și societățile-mamă ale filialelor Otis. Comisia a stabilit că OEC și UTC exercitaseră o influență decisivă asupra comportamentului filialelor lor bazându-se pe prezumția de răspundere care rezultă, printre altele, din jurisprudența citată la punctul 59 de mai sus. În sfârșit, în conformitate cu dreptul la apărare, aceste societăți-mamă, care au fost destinatarele comunicării privind obiecțiunile, au avut

posibilitatea să răstoarne această prezumție prezentând elemente de probă de natură să demonstreze autonomia filialelor Otis. Comisia a apreciat însă, în considerentul (621) al deciziei atacate, că această prezumție nu a fost răsturnată.

76 Dat fiind că prezumția menționată la punctul 59 de mai sus este relativă, că aceasta nu se referă decât la imputarea unei societăți-mamă a unei încălcări a cărei săvârșire a fost constatată deja în ceea ce privește filiala sa și că, în plus, această prezumție se înscrie în cadrul unei proceduri în care dreptul la apărare a fost respectat, motivul întemeiat pe încălcarea principiului prezumției de nevinovăție trebuie să fie respins.

77 În al treilea rând, reclamantele din cauzele T-145/07 și T-146/07 nu pot pretinde nici că ar fi fost încălcat în speță principiul individualizării sancțiunilor. Potrivit acestui principiu, care este aplicabil în orice procedură administrativă care poate conduce la sancțiuni în temeiul normelor privind concurența ale Uniunii, o întreprindere nu trebuie să fie sancționată decât pentru faptele care îi sunt imputate în mod individual (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 13 decembrie 2001, Krupp Thyssen Stainless și Acciai speciali Terni/Comisia, T-45/98 și T-47/98, Rec., p. II-3757, punctul 63). Acest principiu trebuie însă să fie interpretat în acord cu noțiunea de întreprindere. Astfel, nu o relație de instigare privind încălcarea între societatea-mamă și filiala sa, nici, cu atât mai puțin, o implicare a celei dintâi în respectiva încălcare, ci faptul că acestea constituie o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE permite Comisiei să adreseze societății-mamă a unui grup de societăți decizia prin care se aplică amenzi (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia, T-203/01, Rec., p. II-4071, punctul 290). În această privință, trebuie să se constate că UTC și OEC au fost personal sancționate pentru o serie de încălcări pe care se consideră că le-au săvârșit ele însele ca urmare a legăturilor economice și juridice strânse care le unesc cu filialele Otis (a se vedea în acest sens Hotărârea Metsä-Serla și alții/Comisia, punctul 56 de mai sus, punctul 34). Rezultă că principiul individualizării sancțiunilor nu a fost încălcat.

78 Trebuie, prin urmare, să se constate că Comisia putea, în mod întemeiat, să se bazeze pe prezumția potrivit căreia OEC și UTC au exercitat o influență decisivă asupra politicii comerciale a filialelor Otis în perioada în care a avut loc încălcarea [considerentul (615) al deciziei atacate].

79 În cadrul unui al doilea aspect al motivului invocat, reclamantele din cauzele T-145/07 și T-146/07 susțin că, chiar în ipoteza în care deținerea a 100 % din capitalul unei societăți reprezintă un temei suficient pentru aplicarea prezumției privind răspunderea societății-mamă, acestea au prezentat suficiente elemente de natură să răstoarne această prezumție, contrar afirmației care figurează în cadrul considerentului (619) al deciziei atacate. Este necesar, prin urmare, să se examineze dacă este întemeiată afirmația Comisiei, cuprinsă în considerentul (621) al deciziei atacate, potrivit căreia UTC și OEC nu au răsturnat prezumția de răspundere în ceea ce privește încălcările săvârșite de filialele Otis.

80 În primul rând, trebuie respinse argumentele societății UTC întemeiate pe insuficiența motivării deciziei atacate în ceea ce privește concluzia Comisiei potrivit căreia UTC nu a răsturnat prezumția de răspundere. Potrivit unei jurisprudențe constante, motivarea impusă de articolul 253 CE trebuie să menționeze, în mod clar și neechivoc, raționamentul autorității Uniunii care a emis actul în litigiu, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar instanței competente să își exercite controlul (Hotărârea Curții din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink's France, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 63, Hotărârea Curții din 30 septembrie 2003, Germania/Comisia, C-301/96, Rec., p. I-9919, punctul 87, și Hotărârea Avebe/Comisia, punctul 58 de mai sus, punctul 41). Or, în speță, Comisia a prezentat în mod clar, în considerentele (616)-(620) ale deciziei atacate (a se vedea punctele 64-66 de mai sus), care sunt motivele pentru care a considerat că UTC nu răsturnase prezumția menționată.

81 În al doilea rând, trebuie amintit că, pentru a răsturna prezumția de răspundere, societatea-mamă trebuie să prezinte elemente de probă suficiente care să demonstreze că filiala sa se comportă în mod autonom pe piață. Este necesar, prin urmare, să se verifice dacă, astfel cum susțin reclamantele, acestea au prezentat astfel de elemente de probă.

82 În primul rând, argumentul reclamantei din cauza T-146/07 potrivit căruia UTC și OEC ar fi entități juridice distincte de filialele lor nu este de natură să răstoarne prezumția sus-menționată întrucât separarea formală a societăților, rezultată din personalitatea lor juridică distinctă, nu exclude posibilitatea ca acestea să constituie o singură întreprindere din perspectiva aplicării articolului 81 CE ca urmare a unicității comportamentului lor pe piață (a se vedea punctul 52 de mai sus).

83 În al doilea rând, separarea organelor de conducere și de administrare ale UTC și ale filialelor Otis și [*confidențial*] dintre consiliul de administrație al OEC și cele ale filialelor menționate în perioada în care a avut loc încălcarea, invocate de reclamantele din cauzele T-145/07 și T-146/07, nu pot fi considerate ca fiind decisive. Astfel, după cum a subliniat Comisia în special în considerentul (618) al deciziei atacate, [*confidențial*] nu poate, în sine, demonstra că filialele Otis își stabilesc în mod autonom politica comercială. În orice caz, trebuie să se constate că aceste afirmații nu sunt susținute de mijloace de probă scrise, precum lista nominală a membrilor organelor statutare ale respectivelor întreprinderi la data săvârșirii încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, Schunk și Schunk Kohlenstoff-Technik/Comisia, T-69/04, Rep., p. II-2567, punctul 69).

84 În al treilea rând, nici calitatea UTC de societate de tip holding a unui conglomerat diversificat, a cărei supraveghere a activităților societății OEC s-ar limita la ceea ce ar fi impus de obligațiile avute de UTC față de proprii acționari în temeiul dreptului aplicabil, nu este de natură să răstoarne prezumția de răspundere. În această privință, se impune precizarea că, în contextul unui grup de societăți, un holding este o societate destinată să grupeze participații în diverse societăți, al cărei rol este să asigure o conducere unitară (Hotărârea Schunk și Schunk Kohlenstoff-Technik/Comisia, punctul 83 de mai sus, punctul 63). În plus, în speță, UTC a prezentat ea însăși, în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile și în cererea sa introductivă, mai multe elemente care atestă implicarea sa în stabilirea politicii comerciale a filialelor sale și care tind să sugereze că filialele Otis nu își stabilesc în mod autonom comportamentul pe piață. [*confidențial*]

85 În al patrulea rând, contrar susținerilor reclamantelor din cauzele T-145/07 și T-146/07, aplicarea unor politici formale și scrise de respectare a normelor de concurență nu poate răsturna prezumția privind răspunderea societăților OEC și UTC pentru comportamentul filialelor lor. Astfel, aplicarea unor asemenea politici nu permite să se demonstreze că respectivele filiale își stabileau în mod autonom politica comercială pe piață. Faptul că UTC și OEC se asigură că sunt puse în aplicare astfel de politici [*confidențial*] sau faptul, subliniat de OEC în cererea sa introductivă, că a [*confidențial*] tind, dimpotrivă, să susțină teza potrivit căreia filialele Otis nu sunt administrate în mod autonom.

86 În acest context, trebuie de asemenea să fie respinse argumentele reclamantelor din cauza T-145/07, potrivit cărora, pe de o parte, faptul că o societate-mamă emite norme și orientări comerciale privind anumite principii nu dovedește controlul amănunțit al tuturor aspectelor comportamentului cotidian al filialei și, pe de altă parte, ar fi ilogic și contrar principiilor elementare de drept ca instrucțiunile care au fost concepute pentru a preveni un comportament ilegal să fie folosite pentru a stabili răspunderea pentru acest comportament în cazul în care acestea nu au fost respectate. Astfel, aceste argumente pornesc de la premisa greșită potrivit căreia Comisia s-ar fi bazat pe existența respectivelor norme și orientări pentru a stabili răspunderea societății OEC, ceea ce nu este cazul în speță, întrucât Comisia s-a bazat, în considerentul (615) al deciziei atacate, pe prezumția de răspundere afirmată în mod constant în jurisprudență (a se vedea punctele 59 și 60 de mai sus).

87 În al cincilea rând, faptul, subliniat de reclamanta din cauza T-146/07, că anumiți salariați ar fi acționat contrar instrucțiunilor societății UTC, în special prin aceea că și-au ascuns comportamentul față de superiori și față de societatea UTC, nu poate răsturna prezumția privind lipsa autonomiei respectivelor filiale. În această privință, distincția realizată de UTC între, pe de o parte, filialele Otis și, pe de altă parte, angajații acestor filiale, care ar fi săvârșit încălcările ascunzându-și în același timp comportamentul față de superiorii lor și față de UTC, este artificială. Angajații menționați se află, în raport cu filialele Otis în serviciul cărora lucrează, într-o relație care este caracterizată de faptul că lucrează pentru și sub conducerea fiecăreia dintre acestea și sunt integrați, pe durata acestei relații, în respectivele întreprinderi, formând astfel cu fiecare dintre acestea o unitate economică (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 16 decembrie 1975, Suiker Unie și alții/Comisia, 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, Rec., p. 1663, punctul 539, și Hotărârea Curții din 16 septembrie 1999, Becu și alții, C-22/98, Rec., p. I-5665, punctul 26).

88 În al șaselea rând, referitor la argumentul invocat de reclamantele din cauza T-145/07 potrivit căruia filialele Otis ar dispune de un „nivel de autonomie suficient” pentru a decide cu privire la toate aspectele comportamentului lor pe piață în raport cu clienții și cu concurenții, precum și de „autonomia necesară” pentru a realiza activitățile comerciale care implică tranzacții [*confidențial*], trebuie să se constate că reclamantele amintite nu susțin că filialele acționau pe piață în mod total autonom, ci, dimpotrivă, că nu dispuneau decât de o autonomie relativă, restrânsă numai la sfera unor activități comerciale limitate.

89 În al treilea rând, trebuie să fie respins argumentul reclamantei din cauza T-146/07 potrivit căruia prezumția de răspundere menționată la punctul 59 de mai sus ar fi o prezumție irefragabilă sau ar determina un regim de răspundere obiectivă. Astfel, Curtea a confirmat recent caracterul relativ al prezumției în Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus (punctele 60 și 61). Faptul că reclamantele nu au prezentat, în speță, elemente de probă de natură să răstoarne prezumția privind lipsa autonomiei filialelor nu înseamnă că prezumția nu poate fi răsturnată niciodată (a se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 53 de mai sus, Rep., p. I-8241, punctul 75 și nota de subsol 67).

90 Rezultă din toate cele de mai sus că Comisia a imputat în mod corect încălcările săvârșite de filialele Otis în Belgia, în Germania și în Țările de Jos societăților-mamă ale acestora, OEC și UTC.

Cu privire la imputarea încălcării săvârșite de GTO societăților GT, Otis Belgia, OEC și UTC

– *Decizia atacată*

91 În cadrul considerentului (626) al deciziei atacate, Comisia a constatat că GT, care deținea [*confidențial*] % din capitalul societății GTO la momentul încălcării, și Otis Belgia, care deținea restul de [*confidențial*] %, trebuiau „să fie declarate răspunzătoare în solidar cu GTO pentru încălcarea articolului 81 [CE] care a avut loc în Luxemburg”. Comisia a explicat în această privință că, pe de o parte, ca urmare a „strânselor legături personale, economice și juridice dintre GTO și cele două societăți-mamă ale sale, [s-a considerat] că acestea formau o unitate economică […] și [a reieșit] că GTO nu își [stabilise] în mod autonom comportamentul pe piață, ci că [executase] în esență instrucțiunile care îi [fuseseră] date de societățile-mamă [considerentul (622) al deciziei atacate]. Pe de altă parte, Comisia a apreciat că „Otis Belgia și GT nu [au dovedit] netemeinicia probelor potrivit cărora erau în măsură să exercite o influență decisivă asupra politicii comerciale a GTO și că [își exercitaseră] efectiv dreptul de control și [utilizaseră] toate celelalte mijloace de a exercita influența decisivă pe care erau îndreptățite să o aibă” [considerentul (626) al deciziei atacate].

92 În ceea ce privește exercitarea de către GT și Otis Belgia a unei influențe decisive asupra politicii comerciale a GTO, Comisia a afirmat, în considerentul (622) al deciziei atacate:

„[…] [*confidențial*] În consecință, Comisia consideră că, pe durata încălcărilor din Luxemburg, GTO își exercita activitatea sub controlul comun al Otis [Belgia] și al GT și că politica comercială a GTO era determinată de acordul comun al celor doi acționari ai săi. În plus, societățile-mamă sunt legate de exploatarea societății GTO din Luxemburg în felul următor: [*confidențial*]."

93 Comisia amintește, în considerentul (623) al deciziei atacate, că „faptul că activitățile curente ale unei filiale sunt gestionate numai de conducerea filialei nu este un factor decisiv în ceea ce privește imputarea societății-mamă a răspunderii" și adaugă, în considerentul (624), că, „având în vedere repartizarea drepturilor de vot între acționari în cadrul consiliului de administrație al GTO" [*confidențial*], trebuie să se considere că „fiecare decizie majoră adoptată de GTO pe durata încălcării reflectă în mod necesar voința societăților Otis [Belgia] și GT".

94 În ceea ce privește argumentul invocat de GT potrivit căruia aceasta nu era în măsură să exercite o influență decisivă asupra elaborării strategiei comerciale a societății GTO, Comisia explică în continuare, în considerentul (625) al deciziei atacate:

„[confidențial]."

95 În sfârșit, în considerentul (622) al deciziei atacate, Comisia constată că „OEC și UTC trebuie de asemenea să fie considerate responsabile [pentru comportamentul anticoncurențial al GTO], [UTC] fiind în ultimă instanță societatea-mamă care deține 100 % din Otis [Belgia]. Prin intermediul societății Otis [Belgia], OEC și UTC erau în măsură să exercite o influență decisivă asupra politicii comerciale a GTO pe întreaga durată a încălcării și se poate prezuma că au folosit această posibilitate".

– Cu privire la imputarea societății GT a încălcării săvârșite de GTO

96 Reclamanta din cauza T-142/07 susține, în primul rând, că Comisia nu a motivat corespunzător cerințelor legale constatarea privind implicarea societății GT în încălcarea din Luxemburg.

97 Astfel cum s-a amintit la punctul 80 de mai sus, motivarea impusă de articolul 253 CE trebuie să menționeze, în mod clar și neechivoc, raționamentul autorității Uniunii care a emis actul în litigiu, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar instanței competente să își exercite controlul. Or, astfel cum s-a amintit la punctele 91-93 de mai sus, din considerentul (622) al deciziei atacate reiese că Comisia a apreciat că, în perioada în care a avut loc încălcarea din Luxemburg, GTO își exercita activitatea sub controlul comun al Otis Belgia și al GT. În ceea ce privește implicarea societății GT, Comisia a reținut în considerentul (625) al deciziei atacate [*confidențial*].

98 Rezultă că obiecția întemeiată pe insuficiența motivării trebuie respinsă.

99 În al doilea rând, reclamanta din cauza T-142/07 contestă temeinicia imputării societății GT a încălcării săvârșite de GTO.

100 Potrivit reclamantei din cauza T-142/07, Comisia nu a stabilit faptul că GT exercita o influență decisivă asupra comportamentului pe piață al societății GTO. Reclamanta se referă în această privință la faptul că GT ar fi o societate cu caracter pur financiar, fără activitate comercială proprie, ale cărei venituri ar decurge exclusiv din ceea ce produc participațiile sale. Aceasta nu ar fi realizat niciodată o cifră de

afaceri, nu ar fi avut niciodată angajaţi şi nu ar fi avut niciodată cheltuieli de exploatare. În plus, participarea societăţii GT la capitalul societăţii GTO ar fi o participare minoritară, care nu ar depăşi ceea ce este necesar pentru protejarea intereselor financiare ale GT.

101 În această privinţă, trebuie amintit că, în contextul dreptului concurenţei, noţiunea de întreprindere cuprinde orice entitate care exercită o activitate economică, independent de statutul juridic al acestei entităţi şi de modul său de finanţare. Simpla deţinere a unor participaţii, chiar şi de control, nu este suficientă pentru a caracteriza o activitate economică a entităţii care deţine aceste participaţii, atunci când aceasta nu permite decât exercitarea drepturilor aferente calităţii de acţionar sau de asociat, precum şi, după caz, perceperea de dividende, care sunt simple fructe ce rezultă din dreptul de proprietate asupra unui bun. În schimb, o entitate care, prin faptul că deţine participaţii de control în cadrul unei societăţi, exercită efectiv acest control intervenind direct sau indirect în gestiunea acesteia, trebuie să fie considerată ca luând parte la activitatea economică exercitată de întreprinderea controlată (Hotărârea Curţii din 10 ianuarie 2006, Cassa di Risparmio di Firenze şi alţii, C-222/04, Rec., p. I-289, punctele 107, 111 şi 112).

102 În speţă, chiar dacă GT nu a deţinut decât [*confidenţial*] % din capitalul social al GTO, trebuie să se constate că, astfel cum reiese din acordul de conducere şi administrare [*confidenţial*] încheiat între GTO şi GT (denumit în continuare „Acordul din 1987”) şi din acordul de conducere şi administrare [*confidenţial*] încheiat între GTO şi domnul D. (denumit în continuare „Acordul din 1995”), administrarea [*confidenţial*]. Or, potrivit prevederilor Acordului din 1987 şi celor ale Acordului din 1995, gestionarea [*confidenţial*] atribuită iniţial societăţii GT şi, ulterior, domnului D. [*confidenţial*].

103 În temeiul Acordului din 1987 şi al Acordului din 1995, delegatul [*confidenţial*]. În această privinţă, trebuie amintit că, în cadrul analizei existenţei unei unităţi economice între mai multe societăţi care fac parte dintr-un grup, pot fi luate în considerare influenţa societăţii-mamă asupra politicii de preţuri, activităţile de producţie şi de distribuţie, obiectivele de vânzare, marjele brute, cheltuielile de vânzare, „cash flow”-ul, stocurile şi marketingul (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, Akzo Nobel şi alţii/Comisia, T-112/05, Rep., p. II-5049, punctul 64 şi jurisprudenţa citată), dar şi ansamblul elementelor relevante referitoare la legăturile economice, organizatorice şi juridice care unesc respectivele societăţi, legături care pot varia în funcţie de fiecare caz în parte şi, în consecinţă, nu pot face obiectul unei enumerări exhaustive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 septembrie 2009, Akzo Nobel şi alţii/Comisia, punctul 53 de mai sus, punctul 74). Prin urmare, Comisia era îndreptăţită să considere că GT şi, începând cu 1995, domnul D., [*confidenţial*], au exercitat o influenţă decisivă asupra politicii comerciale a GTO.

104 În plus, nu este contestat faptul că domnul D. a participat el însuşi la întâlnirile anticoncurenţiale menţionate la articolul 1 alineatul (3) din decizia atacată [a se vedea tabelele 8 şi 10 care figurează în cuprinsul considerentelor (311) şi (347) ale deciziei atacate], [*confidenţial*] începând cu 1 ianuarie 1996 şi că, prin urmare, GT era pe deplin informată de acţiunile societăţii GTO şi era implicată în acestea. În această privinţă, Tribunalul a considerat deja că comportamentul anticoncurenţial al unei filiale poate fi imputat societăţii-mamă atunci când există dovezi clare privind implicarea activă a societăţii-mamă în acţiunile anticoncurenţiale ale filialei. Aceasta este, în mod clar, situaţia în speţă, [*confidenţial*] (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, KNP BT/Comisia, T-309/94, Rec., p. II-1007, punctul 47). În această privinţă, având în vedere jurisprudenţa citată la punctul 87 de mai sus, domnul D. nu poate fi disociat de GT, [*confidenţial*], ci trebuie, dimpotrivă, să se considere că formează cu aceasta din urmă o unitate economică.

105 Din cele de mai sus reiese că Comisia a demonstrat corespunzător cerinţelor legale că GT a exercitat o influenţă decisivă asupra comportamentului pe piaţă al societăţii GTO. Prin urmare, obiecţia întemeiată pe pretinsa nelegalitate a imputării societăţii GT a comportamentului societăţii GTO trebuie să fie respinsă.

– Cu privire la imputarea societăților Otis Belgia, OEC și UTC a încălcării săvârșite de GTO

106 Reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07 susțin că Comisia nu a demonstrat corespunzător cerințelor legale că Otis Belgia, OEC și UTC erau răspunzătoare pentru acțiunile societății GTO.

107 În primul rând, acestea subliniază că faptul că Otis Belgia, OEC și UTC dețineau o participație la capitalul societății GTO nu este suficient pentru a le fi imputată încălcarea săvârșită de aceasta din urmă. Astfel, noțiunea de control comun, utilizată de Comisie, ar fi lipsită de pertinență. Potrivit practicii decizionale a Comisiei, care ar fi fost confirmată de Tribunal în Hotărârea Avebe/Comisia, punctul 58 de mai sus, societățile-mamă care dețin o participație într-o întreprindere comună nu ar fi considerate răspunzătoare pentru practicile anticoncurențiale ale acesteia din urmă decât dacă au participat la astfel de practici sau au avut cunoștință de acestea.

108 Cu titlu introductiv, în ceea ce privește invocarea de către reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07 a practicii decizionale a Comisiei, trebuie subliniat că aprecierea eventualei existențe a unor prerogative de conducere comune ale societăților-mamă asupra filialei lor trebuie să fie efectuată în funcție de împrejurările proprii fiecărei cauze. În consecință, evaluările Comisiei cu privire la împrejurările de fapt ale cauzelor anterioare nu pot fi transpuse în prezenta cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2007, Sun Chemical Group și alții/Comisia, T-282/06, Rep., p. II-2149, punctul 88). Trebuie de asemenea amintit că deciziile referitoare la alte cauze nu pot avea decât un caracter indicativ, din moment ce circumstanțele cauzelor nu sunt identice (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 21 septembrie 2006, JCB Service/Comisia, C-167/04 P, Rec., p. I-8935, punctele 201 și 205, și Hotărârea Curții din 7 iunie 2007, Britannia Alloys & Chemicals/Comisia, C-76/06 P, Rep., p. I-4405, punctul 60).

109 Contrar celor susținute de reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07, în Hotărârea Avebe/Comisia, punctul 58 de mai sus, Tribunalul nu a impus Comisiei să demonstreze, pentru a imputa unei societăți-mamă comportamentul ilicit al unei filiale deținute în comun, că societatea-mamă a participat ea însăși la înțelegere sau că a avut cunoștință de participarea filialei la înțelegere. În această hotărâre, Tribunalul a considerat că situația în care societățile-mamă ale unei filiale comune controlează împreună toate părțile sociale ale filialei respective și dispun de prerogative de conducere comune asupra acesteia din urmă constituie o situație similară celei din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, punctul 61 de mai sus, în care o singură societate-mamă controla integral filiala sa, pentru a stabili prezumția că respectiva societate-mamă exercita efectiv o influență asupra comportamentului filialei sale. Trebuie subliniat în special că, în această cauză, Tribunalul a reținut că cei doi asociați care dețineau fiecare 50 % din întreprinderea comună în cauză nu puteau decât împreună să acționeze și să semneze în numele întreprinderii comune, să o angajeze în raporturile cu terții și să angajeze terți în raporturile cu aceasta, precum și să primească sau să cheltuiască fonduri în numele său. În plus, administrarea cotidiană era asigurată de doi directori, numiți fiecare de către una dintre societățile-mamă. În sfârșit, acestea din urmă își asumau în mod nelimitat și solidar obligațiile întreprinderii comune. Tribunalul a considerat că, privite în ansamblu, aceste elemente de fapt reprezentau indicii suficient de importante pentru a justifica prezumția potrivit căreia societățile-mamă stabileau împreună modul în care filiala lor acționa pe piață într-o asemenea măsură încât se putea considera că aceasta din urmă nu dispunea de autonomie reală în această privință (Hotărârea Avebe/Comisia, punctul 58 de mai sus, punctele 138 și 139).

110 În speță, contrar susținerilor reclamantelor din cauzele T-141/07 și T-145/07, Comisia nu s-a bazat pe simpla participare a societății Otis Belgia și, indirect, a societăților OEC și UTC la capitalul filialei lor pentru a stabili răspunderea acestora. Astfel, în considerentul (622) al deciziei atacate, Comisia a apreciat, pe de o parte, [*confidențial*]. Pe de altă parte, Comisia a considerat că Otis Belgia era de asemenea legată de exploatarea societății GTO în Luxemburg în mai multe feluri. [*confidențial*] [considerentul (622) al deciziei atacate].

111 În al doilea rând, reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07 afirmă că Otis Belgia, OEC și UTC nu au fost în măsură să exercite o influență asupra politicii comerciale a societății GTO. În special, rolul societății Otis Belgia ar fi fost limitat la un aport de capital și la perceperea de dividende. Bazându-se în special pe Acordul din 1987, care ar fi încredințat administrarea [*confidențial*] a societății GTO societății GT, și pe Acordul din 1995, care ar fi încredințat-o domnului D., reclamantele afirmă că Otis Belgia nu ar fi avut posibilitatea să intervină în administrarea societății GTO și nici posibilitatea de a numi persoanele abilitate să o reprezinte, astfel încât societății Otis Belgia nu i se poate imputa răspunderea pentru comportamentul ilicit al societății GTO. Trebuie, așadar, să se examineze dacă elementele prezentate de Comisie în cadrul deciziei atacate demonstrează corespunzător cerințelor legale exercitarea de către Otis Belgia a unei influențe decisive asupra politicii comerciale a societății GTO.

112 În conformitate cu articolul 8 din statutul societății GTO, deciziile consiliului de administrație al acesteia trebuiau să fie luate cu o majoritate de 80 % din voturi. Având în vedere faptul că GTO era deținută în proporție de [*confidențial*] % de Otis Belgia, restul de [*confidențial*] % fiind deținut de GT, și că, în temeiul articolului 7 din statutul societății GTO, fiecare asociat este reprezentat în consiliul de administrație al societății proporțional cu participarea sa la capital, Otis Belgia și-a exprimat în mod necesar, prin intermediul reprezentantului sau al reprezentanților săi în cadrul consiliului de administrației, pe toată durata în care a avut loc încălcarea, acordul cu privire la toate deciziile consiliului de administrație care trebuiau luate cu majoritatea de 80 % din voturi. Trebuie subliniat în plus, în această privință, că cvorumul necesar pentru adoptarea deciziilor consiliului de administrație al GTO a fost stabilit împreună de GT și de Otis Belgia în actul constitutiv al societății GTO.

113 În temeiul articolului 8 din statutul societății GTO, consiliul de administrație era competent în ceea ce privește toate aspectele care nu erau strict rezervate de lege sau de statut asociaților. Consiliul de administrație putea să delege unui administrator competența administrării cotidiene. Potrivit acestei dispoziții, administrarea cotidiană a societății GTO era însă limitată, toate aspectele care nu se încadrau în sfera acesteia fiind atribuite în competența exclusivă a consiliului de administrație și necesitând aprobarea a 80 % din membrii săi. În plus, potrivit celei de a treia rezoluții a consiliului de administrație al GTO [*confidențial*], confirmată de decizia consiliului de administrație al GTO [*confidențial*], acesta din urmă dispunea de competențe specifice, pe care nu le putea delega, [*confidențial*]. Se impune, așadar, constatarea că, pe de o parte, respectivele competențe, care aparțineau consiliului de administrație, priveau stabilirea politicii comerciale a GTO, în special [*confidențial*], și că, pe de altă parte, pentru exercitarea acestor competențe a fost nevoie în mod necesar de aprobarea reprezentantului sau a reprezentanților societății Otis Belgia din cadrul consiliului de administrație al GTO.

114 Pe de altă parte, ca răspuns la o întrebare scrisă a Tribunalului, reclamanta din cauza T-141/07 a indicat că examinarea arhivelor disponibile a demonstrat că consiliul de administrație al GTO nu exercitase competențele sus-menționate care îi fuseseră atribuite în mod exclusiv prin rezoluția din 10 februarie 1987. [*confidențial*]

115 În pofida elementelor reluate la punctele 112-114 de mai sus, reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07 susțin că Otis Belgia, OEC și UTC nu au fost în măsură să exercite o influență decisivă asupra politicii comerciale a societății GTO, administrarea acesteia [*confidențial*], definită în mod extensiv în Acordul din 1987 și în Acordul din 1995 [*confidențial*], fiind încredințată, într-o primă etapă, societății GT și, într-o a doua etapă, domnului D. Acestea susțin că, contrar celor afirmate de Comisie în considerentul (622) al deciziei atacate, [*confidențial*]. Prin urmare, conducerea operațională a GTO ar fi fost exercitată în mod total autonom de domnul D. pe toată durata încălcării.

116 Chiar dacă, astfel cum subliniază reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07 și astfel cum s-a subliniat la punctul 102 de mai sus, competența privind administrarea [*confidențial*] încredințată domnului D. era [*confidențial*], statutul societății GTO prevedea totuși în mod expres, la articolul 8, că

„[a]ceastă administrare cotidiană [va fi] totuși limitată și [că] toate aspectele care nu țin de aceasta [vor fi] atribuite în competența exclusivă a consiliului [de administrație] și [vor] necesit[a] aprobarea a 80 % din membrii consiliului [de administrație]”.

117 În această privință, trebuie subliniat că, răspunzând la o întrebare scrisă a Tribunalului, reclamanta din cauza T-141/07 a prezentat procesele-verbale ale câtorva consilii de administrație care au avut loc în perioada încălcării. [*confidențial*]

118 Având în vedere cele de mai sus, este întemeiată aprecierea Comisiei, cuprinsă în considerentul (622) al deciziei atacate, potrivit căreia toate deciziile importante din cadrul societății GTO trebuiau să fie luate cu majoritate de 80 % din voturi și potrivit căreia, prin urmare, în perioada în care a avut loc încălcarea din Luxemburg, GTO își exercita activitatea sub controlul comun al Otis Belgia și al GT, politica comercială a GTO fiind determinată de acordul comun al celor doi acționari ai săi. În consecință, Comisia putea să afirme că Otis Belgia și GT trebuiau să fie considerate răspunzătoare pentru încălcarea săvârșită de GTO în Luxemburg.

119 În măsura în care, astfel cum s-a arătat la punctele 63-90 de mai sus, se poate constata că OEC și UTC au exercitat o influență decisivă asupra politicii comerciale a societății Otis Belgia, este de asemenea întemeiată aprecierea Comisiei, cuprinsă în considerentul (622) al deciziei atacate, potrivit căreia OEC și UTC trebuiau să fie considerate răspunzătoare pentru încălcarea săvârșită de GTO.

120 Întrucât reiese din toate cele de mai sus că Comisia a considerat în mod întemeiat că Otis Belgia, OEC și UTC sunt răspunzătoare pentru încălcarea săvârșită de GTO, nu este necesar să fie examinat argumentul reclamantelor din cauzele T-141/07 și T-145/07 potrivit căruia participarea societății Otis Belgia la înțelegerea din Belgia ar fi lipsită de pertinență.

– *Cu privire la încălcarea dreptului la apărare*

121 Reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07 susțin că le-a fost încălcat dreptul la apărare ca urmare a faptului că nu există nicio referire, în comunicarea privind obiecțiunile, [*confidențial*], pe care s-ar fi bazat Comisia în considerentul (622) al deciziei atacate pentru a stabili că Otis Belgia era legată de exploatarea societății GTO [*confidențial*].

122 Jurisprudența este constantă în sensul că respectarea dreptului la apărare în orice procedură susceptibilă să conducă la aplicarea unor sancțiuni, în special a unor amenzi sau penalități cu titlu cominatoriu, constituie un principiu fundamental al dreptului Uniunii, care trebuie respectat chiar dacă este vorba despre o procedură care are caracter administrativ. În această privință, comunicarea privind obiecțiunile constituie garanția procedurală că este aplicat principiul fundamental al dreptului Uniunii care impune respectarea dreptului la apărare în orice procedură. Acest principiu impune ca o comunicare privind obiecțiunile adresată de Comisie unei întreprinderi căreia intenționează să îi aplice o sancțiune pentru încălcarea normelor de concurență să conțină elementele esențiale reținute în privința sa, precum faptele reproșate, calificarea acestora și elementele de probă pe care se întemeiază Comisia, pentru ca respectiva întreprindere să fie în măsură să își valorifice în mod util argumentele în cadrul procedurii administrative inițiate împotriva sa (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 3 septembrie 2009, Papierfabrik August Koehler și alții/Comisia, C-322/07 P, C-327/07 P și C-338/07 P, Rep., p. I-7191, punctele 34-36 și jurisprudența citată; a se vedea de asemenea Hotărârea Curții din 3 septembrie 2009, Prym și Prym Consumer/Comisia, C-534/07 P, Rep., p. I-7415, punctul 26).

123 Respectarea dreptului la apărare impune astfel ca, în cursul procedurii administrative, întreprinderii în cauză să i se fi oferit posibilitatea să își prezinte în mod eficient punctul de vedere asupra caracterului veridic și pertinent al faptelor și circumstanțelor invocate, precum și asupra înscrisurilor reținute de

Comisie în susținerea afirmației sale privind săvârșirea unei încălcări de către respectiva întreprindere (a se vedea Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 66 și jurisprudența citată).

124 Trebuie amintit, în acest context, că necomunicarea unui document constituie o încălcare a dreptului la apărare numai dacă întreprinderea vizată demonstrează, pe de o parte, că Comisia s-a întemeiat pe acest document pentru a-și susține obiecția privind existența unei încălcări și, pe de altă parte, că această obiecție nu putea fi dovedită decât prin referire la documentul respectiv. Dacă existau alte mijloace de probă scrise, despre care părțile au avut cunoștință în cursul procedurii administrative, care susțin în mod specific concluziile Comisiei, eliminarea din rândul mijloacelor de probă a documentului incriminator necomunicat nu ar infirma temeinicia obiecțiilor reținute în decizia contestată. Astfel, revine întreprinderii în cauză sarcina de a demonstra că rezultatul la care a ajuns Comisia în cadrul deciziei sale ar fi fost diferit dacă un document necomunicat pe care Comisia s-a întemeiat pentru incriminarea acestei întreprinderi ar fi trebuit să fie înlăturat ca mijloc de probă incriminator (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 123 de mai sus, punctele 71-73).

125 În speță, este suficient să se constate că, dat fiind că reiese din cuprinsul punctelor 106-118 de mai sus că, independent de existența [*confidențial*], este întemeiată aprecierea Comisiei, cuprinsă în considerentul (622) al deciziei atacate, potrivit căreia, în perioada în care a avut loc încălcarea din Luxemburg, GTO își exercita activitatea sub controlul comun al Otis Belgia și al GT, politica comercială a GTO fiind determinată de acordul comun al celor doi acționari ai săi, pretinsa nelegalitate care ar fi fost săvârșită de Comisie prin faptul că nu a menționat, în comunicarea privind obiecțiunile, [*confidențial*] nu poate constitui o încălcare a dreptului la apărare al reclamantelor. Astfel, procedura administrativă nu ar fi putut ajunge la un rezultat diferit în cazul în care această precizare ar fi figurat în comunicarea privind obiecțiunile.

126 În plus, este adevărat că, la punctul 597 din comunicarea privind obiecțiunile, Comisia a indicat numai că intenționa să considere că Otis Belgia și GT erau răspunzătoare pentru încălcarea săvârșită de filiala lor GTO și a precizat că deciziile importante ale GTO necesitau acordul societăților GT și Otis Belgia. Comisia a evidențiat de asemenea participarea directă a societății Otis Belgia la cartelul din Belgia și legăturile personale care existau între domnul D., [*confidențial*] al GT și GTO, al cărui [*confidențial*] era. Existența [*confidențial*] nu a fost, prin urmare, menționată în comunicarea privind obiecțiunile.

127 Totuși, în orice caz, faptul că [*confidențial*] reiese din mai multe documente care au fost comunicate Comisiei de reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07, ca răspuns la comunicarea privind obiecțiunile, în special [*confidențial*].

128 Or, Comisia a menționat în mod specific, la punctul 597 din comunicarea privind obiecțiunile, că intenționa să considere că Otis Belgia era răspunzătoare pentru încălcarea săvârșită de GTO în Luxemburg. În plus, reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07 nu puteau ignora, la momentul la care au comunicat respectivele documente Comisiei, conținutul acestora și eventuala lor pertinență în ceea ce privește răspunderea menționată, reclamantele bazându-se de altfel în mod expres pe aceste documente pentru a-și susține argumentele. Prin urmare, acestea nu pot susține, având în vedere jurisprudența amintită la punctele 122-124 de mai sus, că le-a fost încălcat dreptul la apărare (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Archer Daniels Midland/Comisia, T-59/02, Rec., p. II-3627, punctul 270).

129 Această obiecție trebuie, așadar, să fie respinsă.

– Cu privire la încălcarea principiului egalităţii de tratament

130 Reclamantele din cauzele T-141/07, T-145/07 şi T-146/07, bazându-se pe statutul societăţii MEE, care nu face parte din dosarul Comisiei şi care nu a fost anexat la cererea lor introductivă, susţin, în esenţă, că Comisia a încălcat principiul egalităţii de tratament prin faptul că a considerat că Otis Belgia şi GT erau răspunzătoare pentru încălcarea săvârşită de filiala lor GTO, în condiţiile în care a considerat, în mod întemeiat, că controlul exercitat asupra societăţii MEE de societăţile sale mamă Mitsubishi Electric Corporation (denumită în continuare „MEC") şi TBI Holding nu era suficient pentru a le imputa încălcarea săvârşită de filiala lor.

131 În această privinţă, este necesar să se sublinieze că, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 106-118 de mai sus, este întemeiată aprecierea Comisiei, cuprinsă în considerentul (622) al deciziei atacate, potrivit căreia, în perioada în care a avut loc încălcarea din Luxemburg, GTO îşi exercita activitatea sub controlul comun al Otis Belgia şi al GT, politica comercială a GTO fiind determinată de acordul comun al celor doi acţionari ai săi. Prin urmare, nu poate fi primit argumentul potrivit căruia, la fel ca în cazul societăţilor-mamă ale MEE, nu ar fi trebuit ca răspunderea pentru încălcarea săvârşită de GTO să fie stabilită în sarcina societăţilor-mamă ale acesteia.

132 Având în vedere consideraţiile de mai sus şi dat fiind că reclamantele din cauzele T-141/07, T-145/07 şi T-146/07 susţin că era întemeiată constatarea Comisiei potrivit căreia controlul exercitat asupra societăţii MEE de societăţile sale mamă nu era suficient pentru a le imputa încălcarea săvârşită de filiala lor, trebuie să se considere că situaţiile în care se află MEE şi GTO nu sunt comparabile, astfel încât obiecţia întemeiată pe încălcarea principiului egalităţii de tratament nu poate, în orice caz, să fie admisă.

133 Din consideraţiile prezentate anterior reiese că trebuie să fie respinse toate obiecţiile privind imputabilitatea încălcărilor săvârşite de GTO şi de filialele Otis societăţilor-mamă ale fiecăreia dintre acestea.

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare din 1998, a principiului proporţionalităţii şi a principiului egalităţii de tratament, a dreptului la apărare şi a articolului 253 CE în ceea ce priveşte stabilirea cuantumului de plecare al amenzilor în funcţie de gravitatea încălcărilor

Observaţii introductive

134 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că rezultă dintr-o jurisprudenţă constantă că Comisia beneficiază de o largă putere de apreciere în ceea ce priveşte metoda de calcul al amenzilor. Această metodă, definită în Liniile directoare din 1998, cuprinde diferite elemente de flexibilitate care permit Comisiei să îşi exercite puterea de apreciere în conformitate cu dispoziţiile articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 (a se vedea în acest sens Hotărârea Papierfabrik August Koehler şi alţii/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 112 şi jurisprudenţa citată).

135 Gravitatea încălcărilor dreptului concurenţei al Uniunii trebuie stabilită în funcţie de numeroase elemente, precum, printre altele, împrejurările specifice cauzei, contextul său şi caracterul descurajator al amenzilor, aceasta fără să se fi stabilit o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie luate în considerare în mod obligatoriu (Hotărârea Curţii din 19 martie 2009, Archer Daniels Midland/Comisia, C-510/06 P, Rep., p. I-1843, punctul 72, şi Hotărârea Curţii Prym şi Prym Consumer/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 54).

136 Astfel cum s-a arătat la punctul 24 de mai sus, Comisia a stabilit cuantumul amenzilor în speţă aplicând metoda definită în Liniile directoare din 1998.

137 Deși Liniile directoare din 1998 nu pot fi calificate drept normă de drept pe care administrația ar fi, în orice caz, obligată să o respecte, acestea prevăd totuși o regulă de conduită care indică practica ce trebuie urmată și de la care administrația nu se poate îndepărta, într-un caz particular, fără a indica motive care să fie compatibile cu principiul egalității de tratament (a se vedea Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 56 de mai sus, punctul 209 și jurisprudența citată, și Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, Carbone-Lorraine/Comisia, T-73/04, Rep., p. II-2661, punctul 70).

138 Adoptând asemenea norme de conduită și anunțând, prin publicarea acestora, că le va aplica în viitor situațiilor vizate de acestea, Comisia își limitează propria putere de apreciere și nu se poate abate de la aceste norme fără să riște să fie sancționată, dacă este cazul, în temeiul unei încălcări a principiilor generale de drept, precum egalitatea de tratament sau protecția încrederii legitime (a se vedea Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 56 de mai sus, punctul 211 și jurisprudența citată, și Hotărârea Carbone-Lorraine/Comisia, punctul 137 de mai sus, punctul 71).

139 În plus, Liniile directoare din 1998 determină, în mod general și abstract, metodologia pe care Comisia și-a impus-o în scopul stabilirii cuantumului amenzilor și asigură, prin urmare, securitatea juridică a întreprinderilor (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 56 de mai sus, punctele 211 și 213).

140 În sfârșit, trebuie amintit că Liniile directoare din 1998 prevăd, în primul rând, aprecierea gravității încălcării ca atare, pe baza căreia poate fi stabilit un cuantum de plecare general (punctul 1 A al doilea paragraf). În al doilea rând, gravitatea este analizată în raport cu natura încălcărilor săvârșite și cu caracteristicile întreprinderii respective, în special dimensiunea acesteia și poziția sa pe piața relevantă, ceea ce poate conduce la ponderarea cuantumului de plecare, la împărțirea întreprinderilor în categorii și la stabilirea unui cuantum de plecare specific (punctul 1 A al treilea-al șaptelea paragraf).

Decizia atacată

141 În primul rând, în cadrul secțiunii din decizia atacată consacrată gravității încălcărilor (secțiunea 13.6.1), Comisia examinează în paralel cele patru încălcări constatate la articolul 1 din decizie, pentru motivul că acestea „prezintă unele elemente comune” [considerentul (657) al deciziei atacate]. Această secțiune este împărțită în trei subsecțiuni, prima dintre acestea fiind intitulată „Natura încălcărilor” (subsecțiunea 13.6.1.1), a doua fiind intitulată „Mărimea pieței geografice relevante” (subsecțiunea 13.6.1.2), iar a treia fiind intitulată „Concluzii privind gravitatea încălcării” (subsecțiunea 13.6.1.3).

142 În subsecțiunea intitulată „Natura încălcărilor”, Comisia explică următoarele în cuprinsul considerentelor (658) și (659) ale deciziei atacate:

„(658) Încălcările care fac obiectul prezentei decizii constau în principal într-o înțelegere secretă a concurenților pentru a-și împărți piețele sau a îngheța cotele de piață prin alocarea reciprocă a proiectelor de vânzare și de instalare de ascensoare și/sau de scări rulante noi și pentru a nu concura unii cu ceilalți în ceea ce privește întreținerea și modernizarea ascensoarelor și a scărilor rulante (cu excepția Germaniei, unde activitatea de întreținere și de modernizare nu a făcut obiectul unor discuții între membrii înțelegerii). Astfel de restricții orizontale reprezintă, prin chiar natura lor, unele dintre cele mai grave încălcări ale articolului 81 [CE]. Încălcările săvârșite în această cauză au lipsit în mod artificial clienții de avantajele pe care ar fi putut spera să le obțină dintr-un proces de ofertă concurențială. Este de asemenea interesant de remarcat că unele dintre proiectele trucate erau contracte de achiziții publice finanțate prin impozite și realizate tocmai în scopul de a primi oferte competitive, care să prezinte în special un raport bun între calitate și preț.

(659) Pentru a evalua gravitatea unei încălcări, elementele referitoare la obiectul acesteia sunt în general mai semnificative decât cele referitoare la efectele sale, în special atunci când acordurile, astfel cum se întâmplă în prezenta cauză, privesc încălcări foarte grave, precum stabilirea prețurilor și împărțirea pieței. Efectele unui acord sunt în general un criteriu care nu este concludent pentru evaluarea gravității încălcării."

143 Comisia afirmă că „nu a încercat să demonstreze efectele exacte ale încălcării, deoarece [era] imposibil să se determine cu suficientă certitudine care ar fi fost parametrii concurențiali aplicabili (preț, condiții comerciale, calitate, inovație etc.) în lipsa încălcărilor" [considerentul (660) al deciziei atacate]. Cu toate acestea, Comisia consideră că „este […] evident că încălcările au avut un impact real" și arată în această privință că „faptul că diferitele acorduri anticoncurențiale au fost puse în aplicare de membrii înțelegerii sugerează în sine existența unui impact asupra pieței, chiar dacă efectul real este dificil de măsurat, deoarece nu se știe, printre altele, dacă și câte alte proiecte au făcut obiectul unei trucări a ofertelor și nici câte proiecte este posibil să fi fost împărțite între membrii înțelegerii fără să fi fost necesare contacte între aceștia" [considerentul (660) al deciziei atacate]. În cadrul aceluiași considerent, Comisia adaugă că „[c]otele de piață cumulate ridicate ale concurenților indică efecte anticoncurențiale probabile și [că] relativa stabilitate a acestor cote de piață pe întreaga durată a încălcărilor ar confirma aceste efecte".

144 În considerentele (661)-(669) ale deciziei atacate, Comisia răspunde argumentelor invocate de reclamante în cursul procedurii administrative prin care acestea urmăreau să demonstreze impactul redus al încălcărilor asupra pieței.

145 În subsecțiunea intitulată „Mărimea pieței geografice relevante", Comisia susține, în considerentul (670) al deciziei atacate, că „[î]nțelegerile care fac obiectul deciziei [atacate] acopereau întregul teritoriu al Belgiei, al Germaniei, al Luxemburgului și, respectiv, al Țărilor de Jos" și că „[r]eiese în mod clar din jurisprudență că o piață geografică națională care acoperă întregul teritoriu al unui stat membru reprezintă deja în sine o parte substanțială a pieței comune".

146 În subsecțiunea intitulată „Concluzii privind gravitatea încălcării", Comisia indică, în considerentul (671) al deciziei atacate, că fiecare destinatar a comis una sau mai multe încălcări foarte grave ale articolului 81 CE, „[ț]inând seama de natura încălcărilor și de faptul că fiecare dintre ele acoperea întregul teritoriul al unui stat membru (Belgia, Germania, Luxemburg sau Țările de Jos)". Concluzia Comisiei este că „acești factori sunt de o asemenea natură încât trebuie să se considere că încălcările sunt foarte grave, chiar dacă impactul lor real nu poate fi măsurat".

147 În al doilea rând, în secțiunea din decizia atacată intitulată „Tratamentul diferențiat" (secțiunea 13.6.2), Comisia stabilește pentru fiecare întreprindere care a participat la diferitele înțelegeri (a se vedea punctele 27-30 de mai sus) un cuantum de plecare al amenzii care ține seama, potrivit considerentului (672) al deciziei atacate, de „capacitatea economică efectivă a autorilor încălcărilor de a produce un prejudiciu semnificativ concurenței". Comisia explică, în considerentul (673) al deciziei atacate, că, „[î]n acest scop, întreprinderile [au fost] împărțite în mai multe categorii în funcție de cifra de afaceri realizată pe piața ascensoarelor și/sau a scărilor rulante, inclusiv, după caz, în ceea ce privește piața serviciilor de întreținere și de modernizare".

Cu privire la calificarea încălcării din Luxemburg drept „foarte gravă"

148 Reclamanta din cauza T-141/07 susține că, prin faptul că a calificat încălcarea din Luxemburg ca fiind „foarte gravă", Comisia a aplicat în mod greșit Liniile directoare din 1998, având în vedere dimensiunea geografică redusă a încălcării, care este luată în considerare în mod obișnuit în practica decizională a Comisiei, și impactul limitat al practicilor în cauză asupra pieței relevante. Pe baza acestor elemente, reclamanta concluzionează că trebuie să fie redus cuantumul de plecare de 10 milioane de euro stabilit pentru încălcarea din Luxemburg. Reclamanta susține de asemenea că Comisia nu a ținut

seama de valoarea totală a pieței afectate de înțelegerea din Luxemburg. Chiar dacă reclamanta din cauza T-141/07 a formulat acest din urmă argument în cadrul motivului său referitor la calificarea greșită a încălcării din Luxemburg, reiese din înscrisurile depuse de reclamantă că această obiecție privește, în esență, stabilirea cuantumului de plecare general al amenzii și este, așadar, examinată la punctele 166-178 de mai jos.

149 În primul rând, reclamanta din cauza T-141/07 susține că evaluarea gravității unei încălcări trebuie să ia în considerare impactul său real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat. Or, impactul încălcării din Luxemburg ar fi fost neglijabil, ceea ce ar fi trebuit să determine Comisia să limiteze cuantumul amenzii aplicate societății GTO. În susținerea acestei afirmații, aceasta din urmă se referă în special la nerespectarea și la ineficiența acordului, la faptul că anumite întreprinderi nu au participat la înțelegeri, ceea ce ar fi permis să se mențină un anumit nivel de concurență, și la faptul că, între participanții la înțelegere, pierderea unor cereri de ofertă în beneficiul unor întreprinderi terțe nu ar fi fost compensată de o realocare a proiectelor existente. Reclamanta din cauza T-141/07 susține de asemenea că numai anumite proiecte au făcut obiectul înțelegerii.

150 Trebuie amintit că, în ceea ce privește aprecierea gravității încălcării, Liniile directoare din 1998 indică, la punctul 1 A primul și al doilea paragraf, următoarele:

„La evaluarea gravității încălcării, trebuie să se țină seama de natura sa, de impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat, și de mărimea pieței geografice relevante.

Încălcările sunt, așadar, împărțite în trei categorii: încălcări minore, încălcări grave și încălcări foarte grave.”

151 Prin urmare, în conformitate cu punctul 1 A primul paragraf din Liniile directoare din 1998, Comisia trebuie, în cadrul aprecierii gravității încălcării, să efectueze o examinare a impactului real asupra pieței numai în cazul în care se constată că acest impact poate fi măsurat (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 74, Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, T-224/00, Rec., p. II-2597, punctul 143, și Hotărârea Degussa/Comisia, punctul 71 de mai sus, punctul 216).

152 Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru aprecierea impactului real al unei încălcări asupra pieței, Comisia are obligația să se raporteze la concurența care ar fi existat în mod normal în lipsa încălcării (a se vedea Hotărârea Carbone-Lorraine/Comisia, punctul 137 de mai sus, punctul 83 și jurisprudența citată).

153 În speță, în considerentul (660) al deciziei atacate, Comisia afirmă că „nu a încercat să demonstreze efectele exacte ale încălcării, deoarece [era] imposibil să se determine cu suficientă certitudine care ar fi fost parametrii concurențiali aplicabili (preț, condiții comerciale, calitate, inovație etc.) în lipsa încălcărilor”. Chiar dacă, în considerentul (660) al deciziei atacate, Comisia consideră că este evident că înțelegerile au avut un impact real, din moment ce au fost puse în aplicare, ceea ce sugerează în sine existența unui impact asupra pieței, și chiar dacă, în considerentele (661)-(669), Comisia a respins argumentele întreprinderilor în cauză prin care acestea urmăreau să demonstreze efectele reduse ale înțelegerilor, trebuie să se constate că, în decizia atacată, aprecierea gravității încălcărilor nu a luat în considerare eventualul lor impact asupra pieței.

154 Așadar, în considerentul (671) al deciziei atacate, Comisia își bazează concluzia privind aprecierea gravității încălcărilor exclusiv pe natura respectivelor încălcări și pe întinderea lor geografică. Astfel, în considerentul menționat, Comisia concluzionează că, „[ț]inând seama de natura încălcărilor și de faptul că fiecare dintre ele acoperea întregul teritoriul al unui stat membru (Belgia, Germania, Luxemburg sau Țările de Jos) […], [trebuie să se considere că] fiecare destinatar a săvârșit una sau mai multe încălcări foarte grave ale articolului 81 CE”.

155 În primul rând, trebuie să se constate că reclamanta din cauza T-141/07 nu demonstrează că impactul real al înțelegerii din Luxemburg ar fi putut fi măsurat, ci afirmă doar că efectele acesteia au fost în mod necesar reduse. În această privință, împrejurările invocate de reclamanta menționată, referitoare la nerespectarea și la ineficiența acordului, la faptul că anumite întreprinderi nu au participat la înțelegeri și la faptul că proiectele existente nu au fost realocate în cazul pierderii unor proiecte în beneficiul unor terți (a se vedea punctul 149 de mai sus), chiar presupunând că ar fi demonstrate, nu permit să se ajungă la concluzia că efectele înțelegerilor asupra pieței luxemburgheze ar fi putut fi măsurate, cu atât mai mult cu cât reclamanta nu contestă afirmațiile Comisiei potrivit cărora era imposibil, în speță, să se determine cu suficientă certitudine parametrii concurențiali aplicabili în lipsa încălcărilor.

156 În aceste condiții, reclamanta din cauza T-141/07 nu a demonstrat că, în speță, Comisia era obligată, în conformitate cu Liniile directoare din 1998 și cu jurisprudența citată la punctul 151 de mai sus, să țină seama de impactul real al încălcărilor în vederea aprecierii gravității acestora.

157 În al doilea rând, chiar presupunând că impactul real al încălcărilor ar fi putut fi măsurat și că argumentele reclamantei prezentate la punctul 149 de mai sus ar fi întemeiate și ar demonstra că impactul înțelegerilor asupra pieței luxemburgheze a fost redus, trebuie să se constate că, și într-un asemenea caz, calificarea prezentei încălcări drept „foarte gravă” ar fi adecvată.

158 Astfel, trebuie subliniat că încălcările constatate în cadrul deciziei atacate se numără, prin chiar natura lor, printre cele mai grave încălcări ale articolului 81 CE, deoarece au avut ca obiect o „înțelegere secretă a concurenților pentru a-și împărți piețele sau pentru a îngheța cotele de piață prin alocarea reciprocă a proiectelor de vânzare și de instalare de ascensoare și/sau de scări rulante noi și pentru a nu concura unii cu ceilalți în ceea ce privește întreținerea și modernizarea ascensoarelor și a scărilor rulante (cu excepția Germaniei, unde activitatea de întreținere și de modernizare nu a făcut obiectul unor discuții între membrii înțelegerii)” [considerentul (658) al deciziei atacate]. În această privință, Liniile directoare din 1998 prevăd că încălcările „foarte grave” constau în esență în restricțiile orizontale, precum cartelurile de fixare a prețurilor, și în cotele de împărțire a piețelor sau alte practici care aduc atingere bunei funcționări a pieței interne. Aceste încălcări se numără de asemenea printre exemplele de înțelegeri care sunt declarate în mod expres incompatibile cu piața comună la articolul 81 alineatul (1) litera (c) CE. Pe lângă afectarea gravă a concurenței pe care o determină, aceste înțelegeri, prin faptul că obligă părțile să respecte piețe distincte, adesea delimitate de frontierele naționale, provoacă izolarea acestor piețe, contracarând astfel obiectivul principal al Tratatului CE reprezentat de integrarea pieței comunitare. De asemenea, încălcări de acest tip, în special atunci când este vorba despre înțelegeri orizontale, sunt calificate în jurisprudență drept „deosebit de grave” sau drept „încălcări evidente” (Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Tréfilunion/Comisia, T-148/89, Rec., p. II-1063, punctul 109, Hotărârea Tribunalului din 15 septembrie 1998, European Night Services și alții/Comisia, T-374/94, T-375/94, T-384/94 și T-388/94, Rec., p. II-3141, punctul 136, și Hotărârea Tribunalului din 18 iulie 2005, Scandinavian Airlines System/Comisia, T-241/01, Rec., p. II-2917, punctul 85).

159 Pe de altă parte, reiese dintr-o jurisprudență constantă că efectul unei practici anticoncurențiale nu este un criteriu hotărâtor în ceea ce privește aprecierea gravității unei încălcări. Unele elemente în legătură cu aspectul intenționat pot avea mai multă importanță decât cele privitoare la respectivele efecte, mai ales atunci când este vorba despre încălcări grave prin esența lor, precum împărțirea piețelor (Hotărârea Curții din 2 octombrie 2003, Thyssen Stahl/Comisia, C-194/99 P, Rec., p. I-10821, punctul 118, Hotărârea Curții Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 96, Hotărârea Krupp Thyssen Stainless și Acciai speciali Terni/Comisia, punctul 77 de mai sus, punctul 199, și Hotărârea Degussa/Comisia, punctul 71 de mai sus, punctul 251).

160 Prin urmare, natura încălcării are un rol primordial în special pentru caracterizarea încălcărilor drept „foarte grave”. Din descrierea încălcărilor foarte grave realizată de Liniile directoare din 1998 rezultă că acordurile sau practicile concertate care urmăresc în special, precum în speță, împărțirea piețelor

pot fi calificate drept „foarte grave” numai pe baza naturii lor, fără a fi necesar ca astfel de comportamente să fie caracterizate de un anumit impact sau de o anumită întindere geografică (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 75, și Hotărârea din 24 septembrie 2009, Erste Bank der österreichischen Sparkassen și alții/Comisia, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P și C-137/07 P, Rep., p. I-8681, punctul 103). Această concluzie este susținută de faptul că, deși descrierea încălcărilor grave menționează în mod expres impactul asupra pieței și efectele asupra unor zone întinse ale pieței comune, în schimb, cea a încălcărilor foarte grave nu menționează nicio cerință, nici cu privire la un impact concret asupra pieței, nici cu privire la producerea unor efecte într-o zonă geografică determinată (a se vedea în acest sens Hotărârea Schunk și Schunk Kohlenstoff Technik/Comisia, punctul 83 de mai sus, punctul 171 și jurisprudența citată). Prin urmare, având în vedere obiectul lor, încălcările vizate de decizia atacată sunt, prin chiar natura lor, foarte grave, chiar dacă s-ar stabili că înțelegerile nu au produs toate efectele scontate.

161 În rest, chiar presupunând că Comisia ar fi intenționat să țină seama de acest element facultativ care este impactul încălcării asupra pieței și că ar fi trebuit, în consecință, să prezinte în decizia atacată indicii concrete, credibile și suficiente care să permită aprecierea influenței efective pe care a putut să o aibă încălcarea în raport cu concurența pe piață (Hotărârea Curții Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 82), trebuie să se considere că Comisia a îndeplinit această obligație. Astfel, în ceea ce privește încălcarea din Luxemburg, Comisia a constatat că întreprinderile implicate în acorduri realizaseră aproape 100 % din vânzările cumulate de ascensoare și de scări rulante în anul 2003, subliniind în același timp că filialele locale ale societăților Kone, Otis, Schindler și ThyssenKrupp erau sigurii furnizori stabiliți în Luxemburg care ofereau scări rulante [considerentul (52) al deciziei atacate]. Comisia a subliniat de asemenea frecvența întâlnirilor [considerentul (302) al deciziei atacate], precauțiile întreprinderilor pentru a disimula întâlnirile și contactele [considerentele (304)-(307) ale deciziei atacate] și existența unui mecanism de compensare [considerentele (317) și (336) ale deciziei atacate].

162 Astfel, după cum s-a amintit la punctul 153 de mai sus, Comisia a ajuns, în considerentul (660) al deciziei atacate, la concluzia că faptul că diferitele acorduri anticoncurențiale fuseseră puse în aplicare sugera în sine existența unui impact asupra pieței, chiar dacă efectul real era dificil de măsurat, deoarece nu se putea stabili, printre altele, dacă și câte alte proiecte făcuseră obiectul unei trucări a ofertelor și nici câte proiecte este posibil să fi fost împărțite între membrii înțelegerii fără să fi fost necesare contacte între aceștia. Comisia a adăugat că cotele de piață cumulate ridicate ale concurenților indicau efecte anticoncurențiale probabile și că relativa stabilitate a acestor cote de piață pe întreaga durată a încălcărilor ar confirma aceste efecte.

163 În ceea ce privește, în al doilea rând, argumentul întemeiat pe practica decizională a Comisiei, potrivit căruia încălcarea ar fi trebuit să fie calificată drept „gravă” având în vedere mărimea limitată a pieței geografice afectate de aceasta, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că o practică decizională a Comisiei nu ar putea servi drept cadru juridic cu privire la amenzile în materie de concurență (Hotărârea JCB Service/Comisia, punctul 108 de mai sus, punctele 201 și 205, Hotărârea Britannia Alloys & Chemicals/Comisia, punctul 108 de mai sus, punctul 60, și Hotărârea Carbone-Lorraine/Comisia, punctul 137 de mai sus, punctul 92; a se vedea de asemenea Hotărârea Scandinavian Airlines Sysem/Comisia, punctul 158 de mai sus, punctul 132). În orice caz, având în vedere analiza realizată la punctele 158-160 de mai sus, un astfel de argument nu poate fi admis.

164 În plus, rezultă din jurisprudență că mărimea pieței geografice nu reprezintă decât unul dintre cele trei criterii pertinente, conform Liniilor directoare din 1998, în vederea aprecierii globale a gravității încălcării. Printre aceste criterii interdependente, natura încălcării are un rol primordial. În schimb, mărimea pieței geografice nu este un criteriu autonom, în sensul că numai încălcările care vizează mai multe state membre ar putea să fie calificate drept „foarte grave”. Nici Tratatul CE, nici Regulamentul nr. 1/2003, nici Liniile directoare din 1998 și nici jurisprudența nu permit să se considere că numai restricțiile foarte extinse din punct de vedere geografic pot fi calificate astfel (a se vedea în acest sens

Hotărârea Tribunalului din 14 decembrie 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, T-259/02-T-264/02 și T-271/02, Rec., p. II-5169, punctul 311 și jurisprudența citată). În plus, întregul teritoriu al unui stat membru, chiar dacă este relativ mic în comparație cu celelalte state membre, constituie în orice caz o parte substanțială a pieței comune (Hotărârea Curții din 9 noiembrie 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Comisia, 322/81, Rec., p. 3461, punctul 28; a se vedea Hotărârea Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, citată anterior, punctul 312 și jurisprudența citată). Întrucât înțelegerea în cauză privea întregul teritoriu al Luxemburgului, trebuie să se considere că reprezenta o parte substanțială a pieței comune.

165 Din ansamblul considerațiilor prezentate anterior rezultă că argumentele reclamantei din cauza T-141/07 reproduse la punctele 148 și 149 de mai sus trebuie să fie respinse.

Cu privire la pretinsa nelegalitate a cuantumurilor de plecare ale amenzilor

– Cu privire la cuantumurile de plecare generale ale amenzilor

166 În primul rând, reclamanta din cauza T-141/07 susține că, în ceea ce privește încălcarea din Luxemburg, Comisia nu a ținut seama de dimensiunea limitată a pieței afectate, deși ar fi afirmat în mod expres că acest element era pertinent în ceea ce privește calculul amenzilor. Reclamanta subliniază în această privință că cuantumul de plecare de 10 milioane de euro (care ar reprezenta 31,3 % din valoarea pieței în cauză) este vădit disproporționat în raport cu cuantumul de plecare general stabilit pentru încălcarea din Belgia (15,7 % din valoarea pieței afectate), din Țările de Jos (15,2 % din valoarea pieței afectate) și din Germania (12 % din valoarea pieței de referință alese de Comisie) și ar trebui să fie redus.

167 Este important de subliniat că reclamanta din cauza T-141/07 nu contestă legalitatea metodologiei prezentate la punctul 1 A din Liniile directoare din 1998, referitoare la stabilirea cuantumurilor de plecare generale ale amenzilor. Or, această metodologie răspunde unei logici forfetare potrivit căreia cuantumul de plecare general al amenzii, determinat în funcție de gravitatea încălcării, este calculat în funcție de natura și de întinderea geografică a încălcării, precum și de impactul real al încălcării asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat (Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2006, BASF/Comisia, T-15/02, Rec., p. II-497, punctul 134, și Hotărârea Tribunalului din 6 mai 2009, Wieland-Werke/Comisia, T-116/04, Rep., p. II-1087, punctul 62).

168 În plus, dimensiunea pieței relevante nu reprezintă în principiu un element obligatoriu, ci doar un element pertinent printre altele pentru a aprecia gravitatea încălcării, Comisia nefiind de altfel obligată, potrivit jurisprudenței, să realizeze o delimitare a pieței relevante sau o apreciere a dimensiunii acesteia atunci când încălcarea în cauză are un obiect anticoncurențial (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctele 55 și 64, și Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2009, Hoechst/Comisia, T-161/05, Rep., p. II-3555, punctul 109).

169 Astfel, pentru a determina cuantumul de plecare general al amenzii, Comisia poate, fără a fi obligată în acest sens, să aibă în vedere valoarea pieței care face obiectul încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea BASF/Comisia, punctul 167 de mai sus, punctul 134, și Hotărârea Wieland-Werke/Comisia, punctul 167 de mai sus, punctul 63). Astfel, Liniile directoare din 1998 nu prevăd calcularea cuantumului amenzilor în funcție de cifra de afaceri globală sau de cifra de afaceri realizată de întreprinderi pe piața relevantă. Totuși, acestea nici nu interzic luarea în considerare a unor astfel de cifre de afaceri în vederea stabilirii cuantumului amenzii în scopul de a respecta principiile generale ale dreptului Uniunii și atunci când împrejurările speței o impun (Hotărârea Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, punctul 151 de mai sus, punctul 187).

170 Prin urmare, argumentul reclamantei din cauza T-141/07 potrivit căruia cuantumul de plecare general al amenzii aplicate societății GTO ar trebui să reflecte dimensiunea limitată a pieței luxemburgheze este bazat pe o premisă greșită și trebuie să fie respins.

171 În plus, trebuie subliniat că, deși Comisia a indicat, în considerentul (666) al deciziei atacate, ca răspuns la un argument potrivit căruia ar trebui să se considere că efectul încălcării din Luxemburg era limitat ca urmare a faptului că aceasta privea un singur stat membru, că „[d]imensiunea pieței luxemburgheze în raport cu alte state membre este luată în considerare în mod corespunzător în ceea ce privește calculul amenzii [a se vedea [considerentele] (680)-(683)]”, considerentele deciziei atacate la care se referă Comisia privesc împărțirea în categorii a participanților la încălcarea din Luxemburg, în vederea aplicării acestora a unui tratament diferențiat. Trebuie subliniat de asemenea că Comisia a stabilit cuantumul de plecare general al amenzii la 10 milioane de euro. Prin urmare, chiar dacă Comisia a stabilit gravitatea încălcării în funcție de natura sa și de întinderea sa geografică, aceasta a considerat oportun să stabilească un cuantum de plecare general al amenzii care reprezintă jumătate din pragul minim de 20 de milioane de euro care este în mod normal prevăzut de Liniile directoare din 1998 pentru acest tip de încălcare foarte gravă (a se vedea punctul 1 A al doilea paragraf a treia liniuță).

172 Având în vedere, pe de o parte, caracterul deosebit de grav al înțelegerii și, pe de altă parte, faptul că aceasta privea o parte substanțială a pieței comune, trebuie să se considere că cuantumul de plecare de 10 milioane de euro aplicat societății Otis pentru încălcarea din Luxemburg nu trebuie să fie redus.

173 Reclamanta din cauza T-141/07 afirmă de asemenea că cuantumul de plecare stabilit pentru încălcarea din Luxemburg este disproporționat în raport cu cuantumurile de plecare stabilite pentru încălcările din Belgia, din Germania și din Țările de Jos.

174 Astfel cum s-a amintit la punctele 167-170 de mai sus, având în vedere logica forfetară care stă la baza metodologiei prezentate la punctul 1 A din Liniile directoare din 1998, Comisia nu este obligată, atunci când stabilește cuantumul de plecare general al amenzii, să țină seama de dimensiunea pieței afectate și, cu atât mai puțin, să stabilească acest cuantum prin aplicarea unui procentaj fix din cifra de afaceri totală a pieței (a se vedea în acest sens Hotărârea BASF/Comisia, punctul 167 de mai sus, punctul 134).

175 Chiar presupunând că, atunci când Comisia constată mai multe încălcări foarte grave în cadrul aceleiași decizii, aceasta ar trebui să asigure un raport de proporționalitate între cuantumurile de plecare generale și dimensiunile diferitor piețe afectate, nu există în speță niciun element care să indice că cuantumul de plecare general stabilit pentru înțelegerea din Luxemburg este disproporționat în raport cu cuantumurile de plecare generale stabilite pentru înțelegerile din Belgia, din Germania și din Țările de Jos.

176 Astfel, examinarea datelor pertinente arată că Comisia a stabilit în mod coerent cuantumurile de plecare generale ale amenzilor, având în vedere dimensiunea piețelor afectate. Astfel, Comisia a stabilit cuantumuri de plecare generale cu atât mai importante cu cât era mai importantă dimensiunea pieței, fără a recurge însă la o formulă matematică exactă, ceea ce, în orice caz, nu era obligată să facă (a se vedea punctele 167-170 de mai sus). Pe de o parte, pentru piața care era în mod clar cea mai importantă, cea a Germaniei, care reprezintă 576 de milioane de euro, cuantumul de plecare general a fost stabilit la 70 de milioane de euro. Pentru următoarele două piețe în ordinea importanței acestora, cea a Țărilor de Jos și cea a Belgiei, care reprezintă 363 de milioane de euro și, respectiv, 254 de milioane de euro, cuantumul de plecare general a fost stabilit la 55 de milioane de euro și, respectiv, la 40 de milioane de euro. Pe de altă parte, în ceea ce privește piața luxemburgheză, care are o dimensiune semnificativ mai redusă, reprezentând 32 de milioane de euro, Comisia a considerat oportun să limiteze acest cuantum la 10 milioane de euro, deși Liniile directoare din 1998 prevăd, în ceea ce privește încălcările foarte grave, stabilirea unui cuantum ca urmare a gravității care depășește „suma de 20 de milioane [de euro]”.

177 În acest context, trebuie subliniat de asemenea că, chiar dacă dimensiunea pieței luxemburgheze este redusă în raport cu dimensiunea piețelor afectate de celelalte încălcări, Comisia avea posibilitatea să stabilească un punct de plecare al amenzii având un nivel suficient de ridicat pentru a reflecta caracterul „foarte grav” al încălcării în cauză.

178 Rezultă că argumentele reclamantei din cauza T-141/07 trebuie respinse în măsura în care aceasta invocă pretinsul caracter excesiv al cuantumului de plecare general al amenzii care a fost stabilită pentru încălcarea din Luxemburg.

179 În al doilea rând, reclamantele din cauza T-145/07 susțin, în ceea ce privește încălcarea din Germania, că Comisia a stabilit cuantumul de plecare al amenzii bazându-se pe dimensiunea pieței ascensoarelor și a scărilor rulante, a cărei valoare, potrivit considerentului (82) al deciziei atacate, s-ar ridica la 576 de milioane de euro. Procedând astfel, Comisia ar fi încălcat Liniile directoare din 1998 și principiul proporționalității cu ocazia stabilirii acestui cuantum de plecare, întrucât înțelegerile nu ar fi afectat decât vânzările de scări rulante și o mică parte din vânzările de ascensoare din Germania. Astfel, Comisia nu ar fi identificat piețele afectate de înțelegeri și nici dimensiunile acestora. Comisia nu ar fi stabilit nici impactul real al încălcării. Or, din documentele comunicate de Otis ar reieși că înțelegerea nu ar fi privit toată piața ascensoarelor, ci numai proiectele privind scările rulante și proiectele privind ascensoare cu o valoare ridicată, acestea fiind proiectele privind ascensoarele de mare viteză. Or, numai o parte foarte mică a proiectelor privind ascensoarele de mare viteză ar fi inclus ascensoare standard. Astfel, potrivit societății Otis, cuantumul total al vânzărilor afectate de înțelegerea din Germania ar fi fost de 128 de milioane de euro, iar nu de 576 de milioane de euro [considerentele (82) și (280) ale deciziei atacate].

180 Este important de subliniat, cu titlu introductiv, că reclamantele din cauza T-145/07 nu contestă nici legalitatea metodologiei prezentate la punctul 1 A din Liniile directoare din 1998 privind stabilirea cuantumului de plecare al amenzii, care, astfel cum s-a amintit la punctul 174 de mai sus, răspunde unei logici forfetare. În plus, conform jurisprudenței citate la punctul 168 de mai sus, dimensiunea pieței relevante este numai un element pertinent pentru a aprecia gravitatea încălcării, pe care Comisia nu este obligată să îl ia în considerare pentru a stabili cuantumul de plecare al amenzii.

181 În primul rând, contrar susținerilor reclamantelor din cauza T-145/07, Comisia nu a stabilit cuantumul de plecare general al amenzii pentru încălcarea din Germania bazându-se pe dimensiunea pieței afectate. Astfel, după cum reiese din cuprinsul considerentelor (657)-(671) ale deciziei atacate, Comisia și-a bazat concluzia referitoare la aprecierea gravității încălcărilor pe natura respectivelor încălcări și pe întinderea lor geografică.

182 În al doilea rând, în ceea ce privește stabilirea impactului încălcării din Germania, astfel cum s-a amintit deja la punctul 151 de mai sus, în cadrul aprecierii gravității încălcării, Comisia trebuie să efectueze o examinare a impactului real asupra pieței numai în cazul în care se constată că acest impact poate fi măsurat. Or, acest lucru nu era posibil în speță.

183 Contrar celor susținute de reclamante, din cuprinsul considerentului (664) al deciziei atacate, în care Comisia răspunde de altfel afirmației făcute de Otis și de Kone cu privire la pretinsul impact limitat al încălcării, reiese că era „imposibil să se demonstreze efectele exacte ale încălcării” și că acordurile din Germania nu au afectat numai scările rulante și proiectele privind ascensoare cu o valoare ridicată, Comisia considerând că era probabil ca „activitățile înțelegerii referitoare la proiectele privind ascensoarele de mai mult de un milion de euro, care includ ascensoarele de mare viteză și cu o valoare mare, să fi influențat funcționarea restului pieței ascensoarelor”. În considerentul amintit, Comisia a arătat de asemenea că valoarea totală a unui proiect era mai importantă decât numărul și tipul de ascensoare, că era imposibil să se demonstreze efectele exacte ale încălcării și că elementele de fapt demonstraseră în mod clar că intenția părților nu era să excludă anumite tipuri de produse, ci să cadă de acord asupra proiectelor în privința cărora concurența putea fi eliminată mai ușor.

184 Trebuie să se constate, pe de altă parte, că reclamantele din cauza T-145/07 nu demonstrează că impactul încălcării din Germania putea fi măsurat, ci numai că încălcarea ar fi privit o piață a cărei dimensiune era, în opinia reclamantelor, redusă. Astfel, acestea susțin că au făcut dovada faptului că înțelegerea din Germania nu se referea decât la proiectele privind scările rulante și la proiectele privind ascensoarele de o valoare ridicată/de mare viteză și că ascensoarele standard nu ar fi fost incluse în respectivele proiecte decât în mod accesoriu. Prin urmare, pretinsa piață a ascensoarelor standard nu ar fi fost afectată. Aceste argumente trebuie în orice caz să fie respinse.

185 În primul rând, reclamantele din cauza T-145/07 afirmă că înțelegerea s-a referit numai la proiectele privind ascensoarele de mare viteză, pentru care Otis, Kone și ThyssenKrupp ar fi fost singurele societăți capabile să prezinte o ofertă, și nu s-ar fi referit la ascensoarele standard decât în mod accesoriu, în măsura în care făceau parte dintr-un proiect privind ascensoarele de o valoare ridicată/de mare viteză sau dintr-un proiect privind scările rulante, ceea ce ar fi de altfel demonstrat de documentele anexate la cererea introductivă a reclamantelor, printre care se numără o declarație scrisă a domnului R.

186 În această privință, trebuie respinsă afirmația potrivit căreia proiectele privind ascensoare cu o valoare ridicată sunt proiecte privind ascensoarele de mare viteză. Contrar celor susținute de reclamantele din cauza T-145/07, Kone, Otis și ThyssenKrupp nu erau singurii ofertanți efectivi pentru proiectele privind ascensoare cu o valoare ridicată. În afară de Schindler, în privința căreia reclamantele subliniază că nu a mai participat în mod activ la discuții ulterior lunii decembrie 2000, reiese din declarația scrisă a domnului R, prezentată de reclamantele menționate în susținerea argumentării lor, că, chiar dacă societățile Kone, Otis, Schindler și ThyssenKrupp realizau totalitatea vânzărilor de ascensoare de mare viteză în Germania în 2003, „[a]lte întreprinderi au reușit să obțină în Germania o parte substanțială a proiectelor privind ascensoarele de o valoare mai mare de un milion de euro”, ceea ce confirmă că, potrivit chiar termenilor raportului de expertiză prezentat de reclamantele din cauza T-145/07, proiectele privind ascensoare cu o valoare ridicată nu sunt identice cu proiectele privind ascensoarele de mare viteză.

187 În plus, astfel cum subliniază Comisia, având în vedere prețul mediu al unui ascensor de mare viteză, de aproximativ 167 000 de euro, și afirmația reclamantelor potrivit căreia orice proiect cu o valoare ridicată cuprindea cel puțin un ascensor de mare viteză, nu se poate exclude ca numeroase ascensoare standard să fi fost incluse în astfel de proiecte. În această privință, OEC a precizat, într-o declarație din [*confidențial*], că înțelegerile referitoare la proiectele privind echipamente noi cuprindeau, în afara proiectelor privind scările rulante, „proiectele de prestigiu”. Or, OEC a indicat de asemenea că, în anumite situații limitate, respectivele proiecte nu includeau ascensoare de mare viteză, ci erau proiecte speciale, care cuprindeau un număr mare de unități. Kone a declarat de asemenea că singurul element decisiv era valoarea globală a proiectului, indiferent de numărul și de tipul de ascensoare [a se vedea punctul 254 al comunicării privind obiecțiunile și considerentul (241) al deciziei atacate]. Această afirmație nu a fost, de altfel, contestată de reclamante.

188 Astfel cum afirmă chiar reclamantele, numeroși concurenți în afara societăților Otis, Kone și ThyssenKrupp erau în măsură să prezinte oferte pentru proiectele de mai mult de un milion de euro, care cuprindeau numai ascensoare standard. Astfel, în cererea introductivă, acestea afirmă, bazându-se pe declarațiile domnului R, că „[*confidențial*]”. Kone a afirmat de asemenea, în observațiile sale din 12 februarie 2004, că în cadrul sectorului ascensoarelor [*confidențial*]. Prin urmare, trebuie să fie respinsă afirmația reclamantelor potrivit căreia înțelegerea s-a referit numai la proiectele privind ascensoare pentru care Otis, Kone și ThyssenKrupp ar fi fost singurele societăți capabile să prezinte o ofertă.

189 În continuare, reclamantele din cauza T-145/07 susțin că afirmațiile, cuprinse în considerentul (664) al deciziei atacate, potrivit cărora ar exista o „extindere” probabilă sau indirectă a discuțiilor referitoare la ascensoarele cu o valoare ridicată către toate celelalte ascensoare ar fi vagi, paradoxale și în contradicție cu dovezile economice și cu cele privind situația de fapt.

190 În această privinţă, trebuie înlăturată obiecţia invocată de reclamante referitor la insuficienţa motivării deciziei atacate, ca urmare a faptului că Comisia nu ar explica în ce mod putea fi afectat indirect de discuţiile privind ascensoarele de mare viteză restul vânzărilor de ascensoare şi de ce este probabil ca acestea să îl fi afectat. Astfel, în considerentul (664) al deciziei atacate, Comisia a indicat în mod expres că înţelegerile din Germania priveau proiecte care cuprindeau scări rulante, ascensoare şi ascensoare de mare viteză, în diferite combinaţii, şi că valoarea totală a unui proiect era mai importantă decât numărul şi tipul de ascensoare. Comisia a evidenţiat de asemenea că activităţile înţelegerii referitoare la proiectele privind ascensoarele de mai mult de un milion de euro, care includeau ascensoarele de mare viteză şi cu o valoare mare, influenţaseră funcţionarea restului pieţei ascensoarelor, de care nu puteau să fie separate dat fiind că toate gamele de produse (ascensoare de mare viteză, ascensoare cu viteză redusă şi altele) fuseseră mai mult sau mai puţin afectate. Comisia a subliniat în final că intenţia părţilor nu era să excludă anumite tipuri de produse, ci să cadă de acord asupra proiectelor în privinţa cărora concurenţa putea fi eliminată cel mai uşor [a se vedea de asemenea considerentul (242) al deciziei atacate].

191 În plus, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 186 şi 187 de mai sus, nu a fost stabilită existenţa unei pieţe distincte, care să nu fi fost afectată, pentru ascensoarele standard, întrucât proiectele privind ascensoare cu o valoare ridicată şi proiectele privind scările rulante cuprindeau ascensoare standard şi chiar, uneori, numai astfel de ascensoare.

192 Pe de altă parte, contrar celor susţine de reclamantele din cauza T-145/07, constatarea existenţei unor efecte, cel puţin indirecte, asupra întregii pieţe a ascensoarelor şi a scărilor rulante nu este în contradicţie cu elementele pe care acestea le-au prezentat ca fiind dovezi economice şi dovezi referitoare la situaţia de fapt. În ceea ce priveşte argumentul acestora potrivit căruia marjele de profit realizate de Otis în privinţa ascensoarelor standard vândute în cadrul unor proiecte a căror valoare nu depăşea un milion de euro nu ar fi fost mai ridicate în perioada în care a avut loc încălcarea decât înaintea acestei perioade sau după aceasta, trebuie subliniat, pe de o parte, că ThyssenKrupp a afirmat că pragul stabilit iniţial necesar pentru ca un proiect să facă parte din înţelegere fusese majorat de la 500 000 DEM la 1 000 000 DEM în 1998 şi la 1 000 000 de euro începând cu anul 2002 şi că, prin urmare, şi proiecte a căror valoare nu depăşea un milion de euro au făcut obiectul discuţiilor [considerentul (241) al deciziei atacate], astfel încât marjele de profit realizate de Otis în cadrul unor astfel de proiecte au putut de asemenea să fie afectate de înţelegere. Pe de altă parte, în orice caz, dat fiind că argumentul reclamantelor se bazează numai pe date referitoare la vânzările grupului Otis, nu este posibil să se determine cu suficientă certitudine parametrii concurenţiali care ar fi fost aplicabili în lipsa încălcării. De asemenea, în cadrul procedurii administrative, chiar reclamantele au subliniat în mai multe rânduri valoarea importantă din punctul de vedere al publicităţii a „proiectelor prestigioase”, ceea ce permite să se excludă posibilitatea ca înţelegerea să nu fi avut niciun efect asupra pieţei ascensoarelor standard.

193 În sfârşit, trebuie subliniat că, presupunând chiar că Comisia ar fi intenţionat să ţină seama de acest element facultativ care este impactul încălcării asupra pieţei şi că ar fi trebuit, în consecinţă, să prezinte în decizia atacată indicii concrete, credibile şi suficiente care să permită aprecierea influenţei efective pe care a putut să o aibă încălcarea în raport cu concurenţa pe piaţă (Hotărârea Curţii Prym şi Prym Consumer/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 82), trebuie să se considere că, în orice caz, Comisia a îndeplinit această obligaţie.

194 În ceea ce priveşte încălcarea din Germania, în afara indiciilor menţionate la punctul 192 de mai sus, Comisia a reţinut în special că Kone, Otis, Schindler şi ThyssenKrupp realizau, ca valoare, mai mult de 60 % din vânzările de ascensoare şi deţineau aproape 100 % din piaţa scărilor rulante [considerentele (51) şi (232) ale deciziei atacate]. În plus, după 2000, cei trei participanţi la înţelegere deţineau împreună aproximativ 75 % din piaţa scărilor rulante şi aproape 50 % din piaţa ascensoarelor [considerentele (278) şi (280) ale deciziei atacate]. Pe de altă parte, obiectivul înţelegerii era de a îngheţa cotele de piaţă ale fiecăreia dintre întreprinderile implicate [considerentul (236) şi următoarele

ale deciziei atacate]. Comisia a subliniat de asemenea frecvența întâlnirilor [considerentele (217) și (218) ale deciziei atacate] și precauțiile participanților pentru a-și disimula contactele [considerentele (219)-(221) ale deciziei atacate].

195 Astfel, Comisia a ajuns, în considerentul (660) al deciziei atacate, la concluzia că faptul că diferitele acorduri anticoncurențiale au fost puse în aplicare sugera în sine existența unui impact asupra pieței, chiar dacă efectul real era dificil de măsurat, deoarece nu se putea stabili, printre altele, dacă și câte alte proiecte făcuseră obiectul unei trucări a ofertelor și nici câte proiecte este posibil să fi fost împărțite între membrii înțelegerii fără să fi fost necesare contacte între aceștia. Comisia a adăugat că cotele de piață cumulate ridicate ale concurenților indicau efecte anticoncurențiale probabile și că relativa stabilitate a acestor cote de piață pe întreaga durată a încălcărilor ar confirma aceste efecte.

196 În al treilea rând, reclamantele din cauza T-145/07 susțin că, spre deosebire de considerentul (664) al deciziei atacate, comunicarea privind obiecțiunile nu indica faptul că discuțiile referitoare la proiectele privind ascensoarele de mai mult de un milion de euro afectaseră piața ascensoarelor cu o valoare inferioară acestei sume. Prin urmare, ar fi fost încălcat dreptul la apărare al reclamantelor din cauza T-145/07.

197 Astfel cum s-a amintit la punctul 122 de mai sus, principiul fundamental al dreptului Uniunii care impune respectarea dreptului la apărare în cadrul oricărei proceduri necesită în special ca o comunicare privind obiecțiunile adresată de Comisie unei întreprinderi căreia intenționează să îi aplice o sancțiune pentru încălcarea normelor de concurență să conțină elementele esențiale reținute în privința sa, precum faptele reproșate, calificarea acestora și elementele de probă pe care se întemeiază Comisia, pentru ca respectiva întreprindere să fie în măsură să își valorifice în mod util argumentele în cadrul procedurii administrative inițiate împotriva sa.

198 În speță, reiese în special din cuprinsul punctului 583 din comunicarea privind obiecțiunile că Comisia considera că înțelegerea putea avea efecte asupra întregului sector al ascensoarelor și al scărilor rulante din Germania, Comisia referindu-se în mod specific, în această privință, la cota de piață cumulată a participanților la înțelegere în întregul sector al ascensoarelor și al scărilor rulante. În ceea ce privește aprecierea gravității fiecărei încălcări în vederea stabilirii cuantumului amenzii, Comisia a indicat de asemenea, la punctul 617 litera (b) din comunicarea privind obiecțiunile, că urma să țină seama, în cadrul evaluării gravității încălcărilor, de faptul că „înțelegerile se extindeau asupra întregului sector al ascensoarelor și al scărilor rulante”.

199 Reclamantele din cauza T-145/07 au luat de altfel poziție în această privință în cadrul răspunsului lor la comunicarea privind obiecțiunile. Astfel, acesta au indicat Comisiei în special [*confidențial*].

200 Prin urmare, argumentul potrivit căruia Comisia ar fi încălcat dreptul la apărare al reclamantelor prin faptul că nu a indicat, în comunicarea privind obiecțiunile, că discuțiile referitoare la proiectele privind ascensoarele de mai mult de un milion de euro afectaseră piața ascensoarelor cu o valoare inferioară acestei sume nu corespunde situației de fapt și trebuie să fie respins.

201 În al patrulea rând, potrivit reclamantelor din cauza T-145/07, cuantumul de plecare de 70 de milioane de euro, stabilit pentru încălcarea din Germania, este vădit disproporționat în raport cu valoarea vânzărilor cărora li se aplicau efectiv acordurile nelegale. Astfel, deși Comisia ar fi indicat, în considerentul (664) al deciziei atacate, că va ține seama de faptul că era posibil ca activitățile înțelegerii să nu fi afectat direct întreaga piață a ascensoarelor, aceasta nu ar fi ținut seama de faptul că numai un segment limitat din totalitatea pieței ascensoarelor făcuse obiectul discuțiilor. În plus, atunci când a stabilit cuantumul de plecare al amenzii privind Germania, Comisia s-ar fi îndepărtat de la modul de calcul al cuantumului amenzii aplicat în decizia atacată. Dat fiind că Comisia a recunoscut că sfera înțelegerilor din Germania ar fi mai limitată decât în cele trei țări din Benelux, aceasta nu putea aplica aceleași criterii pentru calculul cuantumului amenzii aplicate în ceea ce privește încălcarea săvârșită în Germania.

202 Mai întâi, astfel cum s-a amintit la punctul 174 de mai sus, având în vedere logica forfetară care stă la baza metodologiei prezentate la punctul 1 A din Liniile directoare din 1998, Comisia nu este obligată, atunci când stabilește cuantumul de plecare general al amenzii, să țină seama de dimensiunea pieței afectate.

203 În continuare, trebuie să se rețină că, deși Comisia nu a încercat să demonstreze care sunt efectele exacte ale încălcării [considerentul (660) al deciziei atacate], aceasta a stabilit totuși, în ceea ce privește încălcarea din Germania, un cuantum de plecare redus pentru a ține seama, în favoarea întreprinderilor în cauză, de posibilitatea ca înțelegerile să nu fi afectat direct întreaga piață a ascensoarelor. Astfel, după cum arată Comisia în considerentul (664) al deciziei atacate, aceasta a ținut efectiv „seama de faptul că [era] posibil ca activitățile înțelegerii să nu fi afectat direct întreaga piață a ascensoarelor” atunci când a stabilit cuantumul de plecare al amenzii. Astfel, se constată că, în ceea ce privește înțelegerea din Germania, cuantumul de plecare al amenzii a fost stabilit la un nivel mai redus, atunci când este exprimat într-un procent din valoarea totală a pieței, decât cele aplicate pentru celelalte înțelegeri care fac obiectul deciziei atacate (a se vedea punctul 176 de mai sus).

204 În plus, chiar presupunând că, în ceea ce privește ascensoarele, înțelegerea din Germania nu ar fi afectat decât proiectele privind ascensoarele de o valoare ridicată/de mare viteză (a se vedea punctele 184-191 de mai sus), cuantumul de plecare al amenzii ar fi justificat chiar dacă ar fi comparat cu cuantumurile stabilite pentru celelalte înțelegeri. În această privință, este important de subliniat că piața geografică vizată de înțelegerea referitoare la Germania era considerabil mai extinsă decât piețele geografice vizate de celelalte înțelegeri.

205 În sfârșit, chiar dacă, astfel cum susțin reclamantele din cauza T-145/07, înțelegerea din Germania nu ar fi afectat decât o parte din piața ascensoarelor, și anume proiectele privind ascensoarele de o valoare ridicată/de mare viteză, volumul total al pieței afectate de înțelegere ar fi, potrivit estimărilor realizate de Otis, de 128 de milioane de euro, astfel încât cuantumul de plecare ar reprezenta 54 % din volumul pieței afectate.

206 Or, s-a stabilit deja că, în cazul unor încălcări foarte grave, pot fi justificate astfel de procente înalte ale cuantumurilor de plecare (a se vedea în acest sens Hotărârea BASF/Comisia, punctul 167 de mai sus, punctele 130 și 133-137, și Hotărârea Carbone-Lorraine/Comisia, punctul 137 de mai sus, punctul 121). În plus, astfel cum a subliniat Comisia în cadrul considerentului (659) al deciziei atacate, reiese dintr-o jurisprudență constantă că efectul unei practici anticoncurențiale nu este un criteriu hotărâtor în ceea ce privește aprecierea gravității unei încălcări. Unele elemente în legătură cu aspectul intenționat pot avea mai multă importanță decât cele privitoare la respectivele efecte, mai ales atunci când este vorba despre încălcări grave prin esența lor, precum împărțirea pieței (Hotărârea Thyssen Stahl/Comisia, punctul 159 de mai sus, punctul 118, Hotărârea Curții Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 96, și Hotărârea Krupp Thyssen Stainless și Acciai speciali Terni/Comisia, punctul 77 de mai sus, punctul 199, și Hotărârea Degussa/Comisia, punctul 71 de mai sus, punctul 251).

207 Chiar presupunând că, atunci când Comisia constată mai multe încălcări foarte grave în cadrul aceleiași decizii, aceasta ar trebui să asigure un raport de proporționalitate între cuantumurile de plecare generale și dimensiunile diferitor piețe afectate, nu există în speță niciun element care să indice că cuantumurile de plecare generale stabilite pentru încălcările din Belgia, din Germania, din Luxemburg și din Țările de Jos nu ar fi coerente sau ar fi disproporționate.

208 Astfel, după cum s-a arătat la punctul 176 de mai sus, examinarea datelor pertinente arată că, având în vedere dimensiunea pieței afectate, Comisia a stabilit cuantumurile de plecare pentru încălcările din statele membre vizate într-un mod rezonabil și coerent.

209 Prin urmare, trebuie respinse toate obiecțiile referitoare la cuantumurile de plecare generale ale amenzilor.

– Cu privire la cuantumurile de plecare specifice ale amenzilor

210 Trebuie amintit că, în cadrul calculului amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, un tratament diferenţiat între întreprinderile vizate este inerent în cadrul exercitării competenţelor care revin Comisiei în temeiul acestei dispoziţii. Într-adevăr, în cadrul competenţei sale de apreciere, Comisia are obligaţia să individualizeze sancţiunea în funcţie de comportamentele şi de caracteristicile proprii întreprinderilor vizate în vederea garantării, în fiecare caz în speţă, a deplinei eficacităţi a normelor privind concurenţa ale Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea Curţii din 7 iunie 1983, Musique Diffusion française şi alţii/Comisia, 100/80-103/80, Rec., p. 1825, punctul 109, şi Hotărârea Britannia Alloys & Chemicals/Comisia, punctul 108 de mai sus, punctul 44).

211 Astfel, Liniile directoare din 1998 prevăd că, pentru o încălcare de o anumită gravitate, poate fi necesar, în cazurile în care sunt implicate mai multe întreprinderi, cum este cazul cartelurilor, să se aplice o ponderare a cuantumului de plecare general pentru a stabili un cuantum de plecare specific ţinându-se seama de ponderea şi, prin urmare, de impactul real al comportamentului ilicit al fiecărei întreprinderi asupra concurenţei, în special atunci când există o diferenţă considerabilă între dimensiunile întreprinderilor care au săvârşit o încălcare de acelaşi tip (punctul 1 A al şaselea paragraf). Cu precădere, este necesar să se ţină seama de capacitatea economică efectivă a autorilor încălcării de a cauza prejudicii semnificative altor operatori, în special consumatorilor (punctul 1 A al patrulea paragraf).

212 Liniile directoare din 1998 precizează de asemenea că principiul egalităţii sancţiunii pentru acelaşi comportament poate conduce, în cazul în care circumstanţele impun acest lucru, la aplicarea unor amenzi diferite întreprinderilor implicate, fără ca această diferenţiere să aibă la bază un calcul aritmetic (punctul 1 A al şaptelea paragraf).

213 Rezultă din jurisprudenţă că Liniile directoare din 1998 nu prevăd calcularea cuantumului amenzilor în funcţie de cifra de afaceri realizată de întreprinderi pe piaţa relevantă. Astfel, pentru a evalua influenţa unei întreprinderi pe piaţă sau, potrivit termenilor liniilor directoare, capacitatea sa economică efectivă de a cauza un prejudiciu semnificativ celorlalţi operatori, Comisia nu are obligaţia să realizeze o delimitare prealabilă a pieţei, precum şi o apreciere a dimensiunii acesteia (Hotărârea Curţii Prym şi Prym Consumer/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 63). Cu toate acestea, Liniile directoare din 1998 nici nu interzic luarea în considerare a unor astfel de cifre de afaceri în vederea stabilirii cuantumului amenzii în scopul de a respecta principiile generale ale dreptului Uniunii şi atunci când împrejurările speţei o impun (Hotărârea Tribunalului din 20 martie 2002, LR AF 1998/Comisia, T-23/99, Rec., p. II-1705, punctele 283 şi 284, Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Cheil Jedang/Comisia, T-220/00, Rec., p. II-2473, punctul 82, şi Hotărârea Tribunalului din 25 octombrie 2005, Groupe Danone/Comisia, T-38/02, Rec., p. II-4407, punctul 157).

214 În speţă, din considerentele (672)-(685) ale deciziei atacate reiese că Comisia a aplicat, pentru fiecare dintre încălcările constatate la articolul 1 din decizia atacată, „un tratament diferenţiat întreprinderilor pentru a ţine seama de capacitatea economică efectivă a autorilor încălcărilor de a produce un prejudiciu semnificativ concurenţei” [considerentul (672) al deciziei atacate]. Comisia a realizat, pentru fiecare încălcare, o împărţire pe categorii a întreprinderilor în vederea stabilirii cuantumurilor de plecare specifice ale amenzilor, în funcţie de cifra de afaceri realizată de acestea pe fiecare piaţă naţională a produselor vizate [considerentele (673)-(685) ale deciziei atacate]. Cu excepţia stabilirii cuantumului de plecare specific pentru Schindler ca urmare a participării sale la înţelegerea din Germania, Comisia s-a bazat, în vederea stabilirii cuantumurilor de plecare specifice ale celorlalte întreprinderi, pentru fiecare încălcare, pe cifra de afaceri din 2003, care este, potrivit Comisiei, anul cel mai recent în cursul căruia respectivele întreprinderi erau membri activi ai înţelegerilor în cauză [considerentele (674), (676), (680) şi (684) ale deciziei atacate].

215 În primul rând, în ceea ce privește încălcarea din Luxemburg, reclamanta din cauza T-141/07 amintește că, în conformitate cu Liniile directoare din 1998, Comisia trebuie să ia în considerare, în vederea stabilirii cuantumului de plecare al amenzii, capacitatea economică efectivă a autorilor încălcării de a cauza un prejudiciu semnificativ celorlalți operatori. Or, GTO ar fi o societate mică, administrată în mod total autonom, care nu ar fi putut în niciun caz să producă un prejudiciu important pe piață. Reclamanta din cauza T-141/07 ar fi o întreprindere locală de dimensiuni mici, atât în ceea ce privește numărul de angajați, cât și în ceea ce privește cifra de afaceri, care nu ar fi activă decât pe piața luxemburgheză.

216 În această privință, trebuie mai întâi să se constate că, astfel cum reiese din considerațiile prezentate anterior (a se vedea punctele 63-90 și 96-105 de mai sus), este întemeiată aprecierea Comisiei, cuprinsă în decizia atacată, potrivit căreia GTO forma, din perspectiva aplicării normelor de concurență, o unitate economică cu UTC, cu OEC, cu filialele Otis și cu GT. Trebuie, așadar, să fie respinse argumentele reclamantei din cauza T-141/07 referitoare la faptul că aceasta ar fi o întreprindere de dimensiuni mici.

217 În plus, reclamanta din cauza T-141/07 nu contestă faptul că „GTO a avut în 2003 cea mai ridicată cifră de afaceri dintre participanții la înțelegerea din Luxemburg” [considerentul (681) al deciziei atacate] și că participanții la înțelegere reprezentau împreună aproximativ 80 % din piața relevantă [considerentele (324) și (325) ale deciziei atacate]. În aceste condiții, nu este întemeiată susținerea societății GTO potrivit căreia participarea sa la respectiva înțelegere nu a putut cauza un prejudiciu semnificativ celorlalți operatori, în special consumatorilor, în sensul punctului 1 A al patrulea paragraf din Liniile directoare din 1998.

218 În al doilea rând, în ceea ce privește încălcarea din Germania, reclamantele din cauza T-145/07 invocă o inegalitate de tratament în raport cu Schindler, în ceea ce privește cuantumurile de plecare specifice ale amenzilor.

219 Astfel, cuantumul de plecare al amenzii care le-a fost aplicată ar fi fost calculat numai pe baza naturii și a dimensiunii geografice a comportamentelor ilicite, pe când cel al amenzii aplicate societății Schindler ar fi ținut seama de faptul că respectivele comportamente au privit numai o parte din piața produselor în cauză. Aplicarea în cazul reclamantelor din cauza T-145/07 a abordării alese de Comisie în ceea ce privește societatea Schindler ar trebui de asemenea să aibă ca rezultat o reducere a cuantumului de plecare al amenzii acestora.

220 Este necesar să se constate că, în ceea ce privește încălcarea din Germania, situația societății Schindler este diferită de cea a societății Otis. Astfel, nu este contestat faptul că, pe toată durata participării societății Schindler la înțelegerea din Germania, în perioada cuprinsă între august 1995 și decembrie 2000, aceasta din urmă nu privea decât scările rulante [considerentul (213) al deciziei atacate și articolul 1 alineatul (2) din aceasta]. Schindler nu a participat, așadar, decât la latura referitoare la scările rulante a încălcării constatate la articolul 1 alineatul (2) din decizia atacată. În schimb, Otis a participat la ambele laturi ale încălcării, și anume la cea referitoare la scările rulante, în perioada cuprinsă între august 1995 și decembrie 2003, și la cea referitoare la ascensoare, în perioada cuprinsă între decembrie 2000 și decembrie 2003 [considerentele (212) și (213) ale deciziei atacate și articolul 1 alineatul (2) din aceasta]. Or, aplicarea unui tratament diferențiat urmărește tocmai să țină seama de diferențele existente între întreprinderi în ceea ce privește capacitatea lor de a produce un prejudiciu semnificativ concurenței, care, în cazul societății Schindler, era în mod necesar mai redusă întrucât aceasta nu a participat la latura înțelegerii referitoare la ascensoare.

221 În aceste condiții, reclamantele din cauza T-145/07 nu pot susține în mod valabil că a existat un tratament discriminatoriu ca urmare a luării în considerare, în cazul societății Schindler, numai a cifrei de afaceri realizate pe piața scărilor rulante în vederea stabilirii cuantumului de plecare specific al amenzii. Dimpotrivă, luarea în considerare a diferențelor dintre situația societății Schindler, pe de o

parte, și cea a celorlalți participanți la înțelegere, pe de altă parte, este în special cea care a determinat Comisia să țină seama, cu respectarea principiului egalității de tratament, de cifre de afaceri diferite pentru cele două categorii de întreprinderi implicate.

222 Din toate cele de mai sus reiese că trebuie respinse toate obiecțiile referitoare la cuantumurile de plecare specifice ale amenzilor.

223 Prin urmare, prezentul motiv trebuie respins în totalitate.

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare din 1998 și a principiului proporționalității în ceea ce privește stabilirea nivelului majorării cuantumului de plecare al amenzii în funcție de durata încălcării din Germania

224 Reclamantele din cauza T-145/07 susțin că majorarea cuantumului de plecare al amenzii cu 10 % pe an, ca urmare a duratei încălcării din Germania, este disproporționată. Astfel, în primul rând, o perioadă care a depășit jumătate din durata acordurilor, discuțiile ar fi privit numai scările rulante și nu ar fi putut, așadar, să afecteze decât o piață ale cărei vânzări se ridicau la 70 de milioane de euro în 2003 [considerentul (82) al deciziei atacate]. În al doilea rând, o perioadă care a depășit jumătate din durata acordurilor, Otis nu ar fi deținut decât o cotă de piață limitată și ar fi avut o poziție mai slabă decât Kone și ThyssenKrupp pe piața scărilor rulante. Comisia ar fi trebuit, prin urmare, să recurgă la o ponderare atunci când a stabilit partea din cuantumul de plecare reprezentată de scările rulante ținând seama de poziția relativă a fiecăreia dintre societățile implicate în acordurile referitoare la scările rulante, astfel cum ar fi făcut în ceea ce privește societatea Schindler [considerentul (676) al deciziei atacate].

225 În această privință, trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, durata încălcării constituie unul dintre elementele care trebuie luate în considerare pentru stabilirea cuantumului amenzii care urmează să fie aplicată întreprinderilor care au încălcat normele de concurență.

226 În ceea ce privește factorul referitor la durata încălcării, Liniile directoare din 1998 stabilesc o distincție între încălcările de scurtă durată (în general, mai mici de un an), pentru care cuantumul de plecare reținut în temeiul gravității nu ar trebui să fie majorat, încălcările de durată medie (în general, de la unu la cinci ani), pentru care acest cuantum poate fi majorat cu 50 %, și încălcările de lungă durată (în general, peste cinci ani), pentru care acest cuantum poate fi majorat pentru fiecare an cu 10 % (punctul 1 B primul paragraf prima-a treia liniuță din Liniile directoare din 1998).

227 Este stabilit că Otis a participat la încălcarea din Germania între 1 august 1995 și 5 decembrie 2003, perioada încălcării fiind, așadar, de opt ani și patru luni, ceea ce corespunde unei încălcări de lungă durată.

228 Prin urmare, Comisia s-a bazat pe normele pe care și le-a impus ea însăși în cadrul Liniilor directoare din 1998 atunci când a majorat cu 80 %, așadar cu 10 % pentru fiecare an, cuantumul de plecare al amenzii în temeiul duratei încălcării din Germania.

229 În plus, această majorare cu 80 % nu poate fi considerată ca fiind în mod vădit disproporționată având în vedere durata lungă a încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, SGL Carbon/Comisia, T-68/04, Rep., p. II-2511, punctul 113).

230 În esență, rezultatul argumentării reclamantelor este acela că se confundă criteriul gravității și cel al duratei, prevăzute la articolul 23 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1/2003. Astfel, argumentele reclamantelor contestă majorarea cuantumului de plecare al amenzii cu 10 % pe an referindu-se la elemente legate de aprecierea gravității încălcării. Reclamantele se referă astfel la faptul că, în primul

rând, înțelegerea din Germania nu ar fi privit, în primii cinci ani în care au existat acordurile ilicite, decât scările rulante și că, în al doilea rând, o perioadă care a depășit jumătate din durata înțelegerii, acestea au deținut o cotă redusă pe piața relevantă în special ca urmare a poziției slabe a acestora pe piața scărilor rulante.

231 Chiar presupunând că considerații referitoare la gravitatea încălcării ar putea fi luate în considerare în vederea stabilirii procentului de majorare a cuantumului de plecare al amenzii în temeiul duratei, argumentele reclamantelor nu pot, în orice caz, să fie admise.

232 În primul rând, nu este contestat faptul că acordurile complexe și coluzive referitoare la scările rulante și la ascensoare din Germania constituiau o încălcare unică și continuă [considerentul (569) al deciziei atacate], dat fiind că, pe întreaga durată a încălcării, participanții la aceasta au urmărit un obiectiv comun, constând, printre altele, în alocarea reciprocă a proiectelor și în limitarea comportamentului lor comercial individual atunci când prezentau oferte. Întrucât reclamantele din cauza T-145/07 nu contestă calificarea încălcării drept încălcare unică și continuă, acestea nu pot reproșa Comisiei faptul că a utilizat un cuantum de plecare combinat pentru acordurile referitoare la scările rulante și la ascensoare. Având în vedere natura încălcării și întinderea sa geografică, Comisia a calificat-o drept „foarte gravă” [considerentul (671) al deciziei atacate], și aceasta independent de aspectul dacă avuseseră sau nu avuseseră loc schimbări în ceea ce privește produsele vizate (ascensoare și/sau scări rulante). Or, în condițiile în care încălcarea a avut un caracter „foarte grav” pe întreaga durată a faptelor litigioase, Comisia era îndreptățită să aplice același nivel al majorării pentru întreaga perioadă a încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, Prym și Prym Consumer/Comisia, T-30/05, nepublicată în Repertoriu, punctul 196).

233 În al doilea rând, trebuie amintit că situația societății Otis nu este comparabilă cu cea a societății Schindler (a se vedea punctele 220 și 221 de mai sus). Întrucât Otis nu contestă, în primul rând, faptul că a participat la acorduri ilicite referitoare atât la scările rulante, cât și la ascensoare, apoi, că aceste acorduri ilicite constituie o încălcare unică și continuă și, în sfârșit, că Comisia a utilizat, în vederea aplicării unui tratament diferențiat întreprinderilor, cifrele lor de afaceri pentru produsele care au făcut obiectul înțelegerii, pentru a ține seama de capacitatea lor economică efectivă de a produce un prejudiciu concurenței, este corectă decizia Comisiei de a lua în considerare cota de piață deținută de Otis în 2003, cel mai recent an complet în care cartelul a fost activ, din totalul pieței scărilor rulante și a ascensoarelor în vederea stabilirii cuantumului de plecare specific al amenzii. Or, cifra de afaceri globală realizată de Otis pe această piață în anul 2003 era asemănătoare celei a societăților Kone și ThyssenKrupp [considerentul (677) al deciziei atacate]. Rezultă, așadar, că clasificarea societății Otis în aceeași categorie cu societățile Kone și ThyssenKrupp în vederea stabilirii cuantumului de plecare specific al amenzilor era coerentă și justificată în mod obiectiv. Având în vedere considerațiile care figurează la punctul 232 de mai sus, reclamantele din cauza T-145/07 nu pot contesta nici aplicarea, în cazul tuturor întreprinderilor care aparțin acestei categorii, a aceluiași nivel al majorării respectivului cuantum ca urmare a duratei încălcării.

234 Prin urmare, prezentul motiv trebuie să fie respins.

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare din 1998 și a principiului proporționalității în ceea ce privește aplicarea factorului multiplicator de grup în vederea urmăririi obiectivului de descurajare în cadrul stabilirii cuantumului de plecare al amenzilor

235 În cadrul deciziei atacate, Comisia amintește necesitatea de a stabili un nivel al amenzilor care „să le asigure un efect suficient de descurajator, ținând seama de dimensiunea fiecărei întreprinderi” [considerentul (686) al deciziei atacate]. Astfel, după ce a constatat că, „[a]vând o cifră de afaceri mondială de 47 100 000 000 de euro și, respectiv, de 34 300 000 000 de euro, ThyssenKrupp și UTC/Otis sunt actori mult mai importanți decât ceilalți destinatari”, Comisia a considerat că „cuantumul de plecare [al amenzii] trebui[a] să fie ajustat în sensul majorării acestuia pentru a ține

seama de dimensiunea și de resursele globale" ale acestor întreprinderi și că „[era] indicată aplicarea unui factor multiplicator de 2 (majorare de 100 %) cuantumului de plecare al amenzii care urma să fie aplicată societății ThyssenKrupp și de 1,7 (majorare de 70 %) cuantumului de plecare al amenzii care urma să fie aplicată societății UTC/Otis" [considerentul (690 al deciziei atacate].

236 Reclamantele din cauzele T-145/07 și T-146/07 susțin că Comisia a încălcat Liniile directoare din 1998 și principiul proporționalității prin faptul că a aplicat un factor multiplicator de 1,7 cuantumurilor de plecare ale amenzilor aplicate societăților din grupul Otis în cele patru state membre în cauză, în vederea asigurării unui efect suficient de descurajator al amenzilor menționate.

237 În primul rând, reclamantele contestă luarea în considerare a cifrei de afaceri a societății UTC în vederea stabilirii factorului de descurajare.

238 În această privință, trebuie amintit mai întâi că este întemeiată constatarea Comisiei potrivit căreia reclamantele din cauzele T-141/07, T-142/07, T-145/07 și T-146/07 formează o unitate economică (a se vedea punctele 67-90 și 106-120) de mai sus.

239 În continuare, trebuie subliniat că necesitatea de a asigura amenzii un efect suficient de descurajator, atunci când nu justifică majorarea nivelului general al amenzilor în cadrul punerii în aplicare a unei politici de concurență, impune adaptarea cuantumului amenzii pentru a ține seama de impactul urmărit asupra întreprinderii căreia îi este aplicată, iar aceasta pentru ca amenda să nu fie considerată neglijabilă sau, dimpotrivă, excesivă, în special din punctul de vedere al capacității financiare a întreprinderii în cauză, în conformitate cu exigențele întemeiate, pe de o parte, pe necesitatea asigurării efectivității amenzii și, pe de altă parte, pe respectarea principiului proporționalității (Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2008, Lafarge/Comisia, T-54/03, nepublicată în Repertoriu, punctul 670).

240 Este adevărat că, pentru a lua în considerare obiectivul de descurajare, Comisia nu a definit în Liniile directoare din 1998 o metodologie sau criterii individualizate a căror expunere specifică ar fi susceptibilă să aibă forță obligatorie. Punctul 1 litera A al patrulea paragraf din liniile directoare, în contextul indicațiilor cu privire la evaluarea gravității unei încălcări, menționează numai necesitatea de a stabili cuantumul amenzii la un nivel care să îi asigure un efect suficient de descurajator (Hotărârea Schunk și Schunk Kohlenstoff-Technik/Comisia, punctul 83 de mai sus, punctul 193).

241 Cu toate acestea, potrivit jurisprudenței, Comisia este îndreptățită să considere că cifra de afaceri globală a fiecărei întreprinderi care face parte dintr-o înțelegere este un criteriu pertinent în vederea stabilirii unui coeficient multiplicator de descurajare (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 29 iunie 2006, Showa Denko/Comisia, C-289/04 P, Rec., p. I-5859, punctele 17 și 18). Astfel, dimensiunea și resursele globale ale unei întreprinderi sunt criteriile pertinente având în vedere obiectivul urmărit, care este asigurarea efectivității amenzii prin adaptarea cuantumului său în raport cu resursele globale ale întreprinderii și cu capacitatea acesteia de a mobiliza fondurile necesare pentru plata respectivei amenzi. Astfel, stabilirea nivelului majorării cuantumului de plecare pentru a asigura un efect suficient de descurajator al amenzii urmărește mai mult să asigure efectivitatea amenzii decât să reflecte caracterul nociv al încălcării pentru funcționarea normală a concurenței și, așadar, gravitatea respectivei încălcări (Hotărârea Lafarge/Comisia, punctul 239 de mai sus, punctul 672).

242 În consecință, Comisia nu a încălcat nici Liniile directoare din 1998, nici principiul proporționalității prin faptul că s-a bazat pe cifra de afaceri globală a grupului Otis în vederea aplicării factorului de descurajare.

243 În al doilea rând, reclamantele din cauzele T-145/07 și T-146/07 susțin că Comisia ar fi trebuit să examineze dacă descurajarea era necesară în ceea ce privește societatea Otis, bazându-se pe probabilitatea unei repetări a comportamentului ilicit, și că ar fi trebuit să țină seama în mod

corespunzător de eforturile depuse de reclamante pentru a împiedica săvârșirea încălcărilor normelor de concurență, în condițiile în care acestea au făcut tot ceea ce era posibil în mod rezonabil pentru a împiedica săvârșirea încălcărilor constatate în cadrul deciziei atacate. Reclamantele se referă în această privință la programul de asigurare a conformității cu normele de concurență existent în cadrul grupului Otis, la cooperarea lor din cursul procedurii administrative și la rezilierea contractelor salariaților responsabili de săvârșirea încălcării, care, în plus, ar fi făcut eforturi importante pentru a-și disimula comportamentul față de superiorii lor.

244 În speță, este cert că, pentru a aplica societății Otis un coeficient multiplicator în vederea sporirii efectului descurajator al amenzilor, Comisia nu a efectuat o evaluare a probabilității repetării încălcării. Astfel, după cum rezultă din cuprinsul considerentelor (688)-(690) ale deciziei atacate, Comisia a luat în considerare numai dimensiunea și resursele globale ale acesteia, în special cifra sa de afaceri mondială.

245 Cu toate acestea, lipsa evaluării probabilității unor încălcări repetate din partea societății Otis nu afectează cu nimic legalitatea coeficientului multiplicator (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului BASF/Comisia, punctul 167 de mai sus, punctul 229, și Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, BASF și UCB/Comisia, T-101/05 și T-111/05, Rep., p. II-4949, punctul 47 și jurisprudența citată). Astfel, nu poate fi contestată legătura care există între, pe de o parte, dimensiunea și resursele globale ale întreprinderilor și, pe de altă parte, necesitatea de a asigura efectul descurajator al amenzii. În această privință, trebuie să se considere că o întreprindere de dimensiuni mari, care dispune de resurse financiare considerabile în raport cu cele ale celorlalți membri ai unei înțelegeri, poate mobiliza mai ușor fondurile necesare pentru plata amenzii sale, ceea ce justifică, în vederea unui efect suficient de descurajator al acesteia din urmă, aplicarea, în special prin utilizarea unui coeficient multiplicator, a unei amenzi proporțional mai ridicate decât cea care sancționează aceeași încălcare săvârșită de o întreprindere care nu dispune de asemenea resurse (a se vedea Hotărârea BASF/Comisia, punctul 167 de mai sus, punctul 235 și jurisprudența citată).

246 Prin urmare, obiecția întemeiată pe faptul că nu a fost evaluată probabilitatea repetării încălcării trebuie să fie respinsă.

247 În ceea ce privește programul de asigurare a conformității cu normele de concurență existent în cadrul grupului Otis și faptul că acesta din urmă a reziliat contractele salariaților responsabili de săvârșirea încălcărilor, trebuie subliniat că, astfel cum a subliniat în mod corect Comisia în considerentul (688) al deciziei atacate, astfel de măsuri nu afectează nicidecum faptul că încălcările au fost săvârșite. Întrucât majorarea cuantumului de plecare pentru a asigura un efect suficient de descurajator al amenzii urmărește în special să asigure efectivitatea amenzii în raport cu capacitatea financiară a întreprinderii, Comisia nu este obligată să ia în considerare astfel de măsuri atunci când stabilește coeficientul multiplicator aplicabil (a se vedea în acest sens Hotărârea BASF și UCB/Comisia, punctul 245 de mai sus, punctul 52).

248 Pentru aceleași motive, trebuie respins argumentul întemeiat pe cooperarea societății Otis în cursul procedurii administrative. Trebuie adăugat că Comisia a recunoscut faptul că această cooperare a avut loc și a recompensat-o în cadrul Comunicării privind cooperarea din 2002, precum și în afara cadrului acestei comunicări (a se vedea capitolul 13.8 din decizia atacată). Aprecierea acestei cooperări de către Comisie face obiectul punctelor 252-379 de mai jos.

249 În al treilea rând, reclamanta din cauza T-146/07 afirmă că Comisia, prin aplicarea unui coeficient multiplicator pe baza cifrei de afaceri a grupului, riscă să eludeze plafonul de 10 % din cifra de afaceri stabilit la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003.

250 Acest argument trebuie de asemenea să fie respins. Astfel, reclamanta din cauza T-146/07 nu explică de ce majorarea cuantumului amenzii pe baza cifrei de afaceri a grupului ar risca să încalce limita superioară de 10 % menționată la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, care se referă la cifra de afaceri globală a întreprinderii în cauză. În orice caz, reclamanta din cauza T-146/07 nu susține că, în speță, ar fi fost depășită limita de 10 %.

251 Din toate considerațiile de mai sus rezultă că prezentul motiv trebuie să fie respins.

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea Comunicării privind cooperarea din 2002, a articolului 253 CE și pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime, a principiului proporționalității, a principiului echității, a principiului egalității de tratament și a dreptului la apărare

252 Reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07 amintesc că au formulat o serie de cereri prin care solicitau să beneficieze de imunitate la amenzi sau de o reducere a cuantumului acestora în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002. Cu toate acestea, Comisia ar fi încălcat prevederile comunicării menționate, articolul 253 CE, principiul protecției încrederii legitime, principiul proporționalității, principiul echității, principiul egalității de tratament, precum și dreptul la apărare al reclamantelor atunci când a apreciat calitatea și utilitatea cooperării lor.

Cu privire la Comunicarea privind cooperarea din 2002

253 Trebuie subliniat că, în Comunicarea privind cooperarea din 2002, Comisia a definit condițiile în care întreprinderile care cooperează cu aceasta în vederea stabilirii existenței unei înțelegeri pot fi scutite de amendă sau pot beneficia de o reducere a cuantumului amenzii pe care altfel ar fi trebuit să o plătească.

254 Mai întâi, la punctul 8 din cadrul titlului A, Comunicarea privind cooperarea din 2002 prevede:

„Comisia acordă unei întreprinderi imunitate la orice amendă pe care ar fi trebuit în alte condiții să o plătească:

(a) atunci când întreprinderea furnizează prima elemente de probă care, în opinia Comisiei, sunt de natură să îi permită adoptarea unei decizii prin care se dispune efectuarea de verificări în temeiul articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17 cu privire la o presupusă înțelegere care afectează Comunitatea sau

(b) atunci când întreprinderea furnizează prima elemente de probă care, în opinia Comisiei, sunt de natură să îi permită să constate o încălcare a articolului 81 [CE] în raport cu o presupusă înțelegere care afectează Comunitatea.” [traducere neoficială]

255 În continuare, Comunicarea privind cooperarea din 2002 prevede, în cadrul punctului 20 din titlul B, că „[î]ntreprinderile care nu îndeplinesc condițiile [privind imunitatea la amendă] prevăzute în cadrul titlului A pot beneficia totuși de o reducere a amenzii care le-ar fi fost altfel impusă” [traducere neoficială] și, în cadrul punctului 21, că, „[p]entru a putea îndeplini condițiile necesare pentru o astfel de reducere, o întreprindere trebuie să furnizeze Comisiei elemente de probă cu privire la presupusa încălcare care prezintă o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele de probă aflate deja în posesia Comisiei și trebuie să înceteze participarea la presupusa activitate ilicită cel mai târziu la momentul la care furnizează aceste elemente de probă” [traducere neoficială].

256 În ceea ce privește noțiunea de valoare adăugată, la punctul 22 din Comunicarea privind cooperarea din 2002 se precizează că:

„Noțiunea «valoare adăugată» se referă la măsura în care elementele de probă furnizate întăresc, prin natura și/sau prin nivelul de detaliere al acestora, capacitatea Comisiei de a demonstra existența faptelor în cauză. În această evaluare, Comisia consideră în general că elementele de probă scrise care datează din perioada la care se raportează faptele au o valoare mai mare decât elementele de probă stabilite ulterior. De asemenea, se consideră în general că elementele de probă care sunt direct relevante pentru faptele în cauză au o valoare mai mare decât cele care au o relevanță indirectă.” [traducere neoficială]

257 Punctul 23 litera (b) primul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002 prevede o clasificare în trei categorii în ceea ce privește reducerile amenzilor:

„– [p]rima întreprindere care îndeplinește condiția prevăzută la punctul 21: o reducere de 30-50 %;

– [a] doua întreprindere care îndeplinește condiția prevăzută la punctul 21: o reducere de 20-30 %;

– [a]lte întreprinderi care îndeplinesc condiția prevăzută la punctul 21: o reducere de maximum 20 %.” [traducere neoficială]

258 Comunicarea privind cooperarea din 2002 prevede, la punctul 23 litera (b) al doilea paragraf:

„Pentru a stabili nivelul reducerii în cadrul fiecăreia dintre aceste marje, Comisia ia în considerare data la care elementele de probă care îndeplinesc condițiile prevăzute la punctul 21 au fost prezentate și măsura în care acestea prezintă valoare adăugată. De asemenea, Comisia poate lua în considerare întinderea și continuitatea cooperării oferite de întreprindere ulterior datei contribuției sale.” [traducere neoficială]

259 În sfârșit, punctul 23 litera (b) ultimul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002 prevede:

„[î]n cazul în care o întreprindere furnizează elemente de probă cu privire la fapte necunoscute până atunci Comisiei care au un impact direct asupra gravității sau duratei presupusei înțelegeri, Comisia nu va lua în considerare aceste fapte atunci când va stabili cuantumul amenzii aplicate întreprinderii care le-a furnizat.” [traducere neoficială]

Cu privire la marja de apreciere a Comisiei și la controlul instanțelor Uniunii

260 Trebuie amintit că articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, care constituie temeiul juridic pentru aplicarea de amenzi în cazul încălcării normelor de concurență ale Uniunii, conferă Comisiei o marjă de apreciere în ceea ce privește stabilirea amenzilor (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 21 octombrie 1997, Deutsche Bahn/Comisia, T-229/94, Rec., p. II-1689, punctul 127), care depinde, printre altele, de politica sa generală în materie de concurență (Hotărârea Musique Diffusion française și alții/Comisia, punctul 210 de mai sus, punctele 105 și 109). Acesta este cadrul în care, pentru a asigura transparența și caracterul obiectiv al deciziilor sale în materia amenzilor, Comisia a adoptat și publicat Comunicarea privind cooperarea din 2002. Aceasta reprezintă un instrument care are rolul să precizeze, cu respectarea normelor de drept de rang superior, criteriile pe care Comisia intenționează să le aplice în cadrul exercitării puterii sale de apreciere. Aceasta duce la o autolimitare a acestei puteri (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Tribunalului din 30 aprilie 1998, Vlaams Gewest/Comisia, T-214/95, Rec., p. II-717, punctul 89), în măsura în care Comisia are obligația de a se conforma normelor indicative pe care și le-a impus (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 1996, AIUFFASS și AKT/Comisia, T-380/94, Rec., p. II-2169, punctul 57).

261 Autolimitarea puterii de apreciere a Comisiei care rezultă din adoptarea Comunicării privind cooperarea din 2002 nu este însă incompatibilă cu menținerea unei marje de apreciere semnificative a Comisiei (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, punctul 164 de mai sus, punctul 224).

262 Comunicarea privind cooperarea din 2002 cuprinde astfel diferite elemente de flexibilitate care permit Comisiei să își exercite puterea discreționară în conformitate cu dispozițiile articolului 23 din Regulamentul nr. 1/2003, astfel cum au fost interpretate de Curte (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia, punctul 164 de mai sus, punctul 224).

263 Astfel, este necesar să se sublinieze că Comisia beneficiază de o marjă de apreciere extinsă atunci când trebuie să evalueze dacă elementele de probă furnizate de o întreprindere care și-a exprimat dorința de a beneficia de Comunicarea privind cooperarea din 2002 prezintă o valoare adăugată semnificativă în sensul punctului 21 din comunicarea menționată (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 10 mai 2007, SGL Carbon/Comisia, C-328/05 P, Rep., p. I-3921, punctul 88, și Hotărârea Tribunalului din 18 iunie 2008, Hoechst/Commission, T-410/03, Rep., p. II-881, punctul 555). În ceea ce privește punctul 8 literele (a) și (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002, se impune constatarea că această marjă de apreciere semnificativă rezultă chiar din modul de redactare a acestei dispoziții, care se referă în mod expres la furnizarea de elemente de probă care, „în opinia Comisiei", sunt de natură să îi permită acesteia adoptarea unei decizii prin care se dispune efectuarea unor verificări, respectiv constatarea unei încălcări. Aprecierea calității și a utilității cooperării unei întreprinderi implică astfel efectuarea unor aprecieri complexe privind situația de fapt (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2007, SGL Carbon/Comisia, citată anterior, punctul 81, și Hotărârea Carbone-Lorraine/Comisia, punctul 137 de mai sus, punctul 271).

264 De asemenea, după ce constată că elementele de probă prezintă o valoare adăugată semnificativă, în sensul punctului 21 din Comunicarea privind cooperarea din 2002, Comisia dispune de o marjă de apreciere atunci când trebuie să stabilească nivelul exact al reducerii cuantumului amenzii care trebuie acordată întreprinderii în cauză. Astfel, primul paragraf al punctului 23 litera (b) din comunicarea menționată prevede o serie de limite în care poate fi efectuată reducerea cuantumului amenzii pentru diferitele categorii de întreprinderi vizate, în timp ce al doilea paragraf al respectivului punct stabilește criteriile de care Comisia trebuie să țină seama pentru a defini nivelul de reducere în interiorul acestor limite.

265 Având în vedere marja de apreciere de care dispune Comisia pentru a evalua cooperarea unei întreprinderi în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, numai o depășire vădită a acestei marje ar putea fi invalidată de Tribunal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2007, SGL Carbon/Comisia, punctul 263 de mai sus, punctele 81, 88 și 89, și Hotărârea din 18 iunie 2008, Hoechst/Comisia, punctul 263 de mai sus, punctul 555).

Cu privire la cooperarea societății Otis în vederea stabilirii existenței încălcării din Belgia

266 Comisia a decis, în considerentul (767) al deciziei atacate, „să acorde societății Otis o reducere a amenzii de 40 % în limitele prevăzute la punctul 23 [primul paragraf] [litera] (b) prima [liniuță] din Comunicarea privind cooperarea [din 2002]".

267 În considerentul (763) al deciziei atacate, Comisia arată că „Otis a fost a doua întreprindere care a transmis informații referitoare la Belgia, la puțin timp după ce a avut loc a doua serie de inspecții efectuate în Belgia" și că „[c]ererea formulată [în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002] de Otis cuprinde în esență declarații orale ale întreprinderii și elemente de probă limitate, care datau de la momentul faptelor".

268 În ceea ce privește valoarea cooperării societății Otis, Comisia precizează în considerentul (766) al deciziei atacate că această cooperare a fost continuă și că „a întărit capacitatea Comisiei de a dovedi încălcarea, în special datorită mijloacelor de probă scrise care datau de la momentul faptelor și care prezentau, în consecință, o valoare adăugată semnificativă”. Comisia adaugă în cadrul considerentului menționat că, „[c]u toate acestea, elementele de probă transmise nu furnizau decât informații limitate cu privire la fapte necunoscute până atunci de Comisie”.

269 Potrivit reclamantelor din cauza T-145/07, Otis ar fi trebuit să beneficieze de o reducere a cuantumului amenzii de 50 %, întrucât ar fi furnizat, într-un stadiu incipient al procedurii, probe considerabile privind înțelegerile din Belgia, printre care se numărau probe care datau de la momentul faptelor precum o serie de liste de proiecte. Reclamantele se referă în această privință la răspunsul pe care l-au dat la comunicarea privind obiecțiunile. Potrivit Otis, elementele transmise ar fi avut o arie de cuprindere și o valoare probatorie mult mai mare decât informațiile transmise de Kone cu privire la încălcarea din Germania, pentru care Comisia ar fi acordat o reducere de 50 %.

270 În această privință, trebuie să se constate că reclamantele din cauza T-145/07 nu contestă faptul că în privința cooperării societății Otis se aplică punctul 23 litera (b) primul paragraf prima liniuță din Comunicarea privind cooperarea din 2002 și că, pe această bază, întreprinderea menționată avea dreptul la o reducere a cuantumului amenzii cuprinsă între 30 % și 50 %. Reducerea amenzii de 40 % acordată societății Otis în temeiul cooperării sale [considerentul (767) al deciziei atacate] se încadrează astfel în limitele prevăzute în acest scop de comunicarea menționată.

271 Fără a fi necesară pronunțarea asupra admisibilității argumentelor reclamantelor, care se referă în esență la o serie de observații formulate în cadrul unui document anexat cererii introductive, trebuie să se constate că, în speță, acestea nu demonstrează că Comisia și-a depășit în mod vădit marja de apreciere prin faptul că a acordat societății Otis o reducere a cuantumului amenzii de 40 % în temeiul cooperării sale la stabilirea existenței încălcării din Belgia.

272 În această privință, este important de amintit că, potrivit punctului 23 litera (b) al doilea paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002, pentru a stabili nivelul reducerii cuantumului amenzii în cadrul uneia dintre limitele prevăzute, Comisia ia în considerare atât „data la care elementele de probă care îndeplinesc condițiile prevăzute la punctul 21 au fost prezentate[, cât și] măsura în care acestea prezintă valoare adăugată”.

273 Or, dintr-o serie de elemente necontestate cuprinse în decizia atacată [considerentele (95), (96) și (766) ale deciziei atacate] reiese că, chiar dacă Otis a îndeplinit condițiile prevăzute la punctul 21 din Comunicarea privind cooperarea din 2002 la relativ scurt timp după începerea procedurii, nu este mai puțin adevărat că elementele de probă referitoare la înțelegerea din Belgia prezentate de Otis care au determinat reducerea cuantumului amenzii au fost comunicate Comisiei numai după ce aceasta primise deja o cerere în temeiul comunicării amintite din partea societății Kone, care îi permitea să constate existența unei încălcări în Belgia [considerentul (760) al deciziei atacate]. În plus, Comisia organizase deja două serii de inspecții în Belgia, în special la sediul societății Otis Belgia.

274 Independent de calitatea și de utilitatea elementelor de probă comunicate de Otis, având în vedere data la care acestea au fost comunicate, Comisia nu și-a depășit în mod vădit marja de apreciere prin faptul că a acordat societății Otis o reducere de 40 % a cuantumului amenzii în temeiul cooperării sale în vederea stabilirii existenței înțelegerii din Belgia.

275 Această concluzie nu este infirmată de argumentul bazat pe reducerea de 50 % a cuantumului amenzii acordată societății Kone în cadrul înțelegerii din Germania. Astfel, trebuie să se constate că aprecierea a ceea ce constituie valoare adăugată semnificativă presupune prin definiție efectuarea unei analize specifice contextului determinat de toate elementele de probă de care dispune Comisia în raport cu o încălcare dată, astfel încât informațiile privind încălcări distincte, în speță încălcările din Belgia și din Germania, nu sunt comparabile. Întrucât situațiile diferitor întreprinderi nu sunt comparabile, Comisia

nu a încălcat principiul egalității de tratament prin faptul că a acordat o reducere de 40 % societății Otis în ceea ce privește cooperarea sa la stabilirea existenței încălcării din Belgia, în timp ce societății Kone i-a acordat o reducere de 50 % pentru cooperarea sa în cadrul stabilirii existenței încălcării din Germania.

276 În orice caz, în primul rând, reclamantele din cauza T-145/07 nu și-au justificat afirmația potrivit căreia elementele transmise de Otis referitor la înțelegerea din Belgia au avut o arie de cuprindere și o valoare probatorie mult mai mare decât informațiile transmise de Kone cu privire la Germania.

277 În al doilea rând, nu este contestat faptul că Kone a transmis Comisiei elemente de probă care prezentau o valoare adăugată semnificativă referitoare la înțelegerea din Germania la 12 și la 18 februarie 2004, adică în luna care a urmat primei verificări efectuate de Comisie, la 28 ianuarie 2004 [considerentele (104)-(106) și (792) ale deciziei atacate], în timp ce cooperarea societății Otis privind înțelegerea din Belgia a fost inițiată la [*confidențial*], adică după organizarea unei a doua serii de verificări în acest stat membru, la 9 martie 2004 [considerentele (95) și (96) ale deciziei atacate].

278 În al treilea rând, la momentul la care Otis, a cărei cooperare se încadra în domeniul de aplicare al punctului 23 litera (b) primul paragraf prima liniuță din Comunicarea privind cooperarea din 2002, a furnizat Comisiei elemente de probă referitoare la înțelegerea din Belgia, Comisia dispunea deja de suficiente elemente de probă pentru a constata încălcarea, acestea fiind cuprinse în cererea anterioară formulată de Kone, pentru care acesteia din urmă i s-a acordat imunitate totală la amenzi [considerentele (760) și (761) ale deciziei atacate]. În schimb, în ceea ce privește încălcarea din Germania, nicio întreprindere nu a beneficiat de imunitate la amenzi, ceea ce înseamnă că Comisia nu dispunea de suficiente elemente de probă pentru a constata încălcarea din Germania la momentul la care Kone a formulat cererea întemeiată pe comunicarea menționată.

279 Din ansamblul considerațiilor de mai sus reiese că trebuie respinse toate obiecțiile invocate de Otis referitor la aplicarea Comunicării privind cooperarea din 2002 în ceea ce privește cooperarea sa în vederea stabilirii existenței încălcării din Belgia.

Cu privire la cooperarea societății Otis în vederea stabilirii existenței încălcării din Germania

280 Otis, care a fost a doua întreprindere care a prezentat o cerere în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 în legătură cu înțelegerea din Germania, la [*confidențial*] [considerentul (107) al deciziei atacate], a obținut o reducere a cuantumului amenzii de 25 % în temeiul punctului 23 litera (b) din această comunicare pentru cooperarea sa la stabilirea existenței încălcării din Germania [considerentul (800) al deciziei atacate]. Comisia explică în această privință, în considerentele (796) și (799) ale deciziei atacate:

„(796) Ținând seama de importanța lor, precum și de calitatea și de momentul la care au fost transmise observațiile societății Otis, elementele de probă furnizate prezintă efectiv o valoare adăugată semnificativă, care întărește capacitatea Comisiei de a dovedi faptele în cauză. Aceasta este însă o condiție prealabilă normală pentru acordarea unei reduceri a amenzii în temeiul punctelor 21 și 22 din Comunicarea privind cooperarea [din 2002]. Otis nu a demonstrat cum putea fi asimilată cooperarea sa unor circumstanțe excepționale. În plus, Comunicarea privind cooperarea [din 2002] nu permite acordarea unei reduceri care să depășească intervalul de 20-30 % celei de a doua întreprinderi care transmite elemente de probă.

[…]

(799) Reducerea amenzii în limitele prevăzute ține seama de momentul la care au fost transmise elementele de probă, de măsura în care acestea prezintă o valoare adăugată, precum și de nivelul și de continuitatea cooperării întreprinderii după momentul transmiterii observațiilor sale. Otis nu a îndeplinit întru totul condiția prevăzută la punctul 21 decât după completarea [*confidențial*]. Cu toate acestea, declarațiile societății Otis au prezentat o valoare adăugată semnificativă care a întărit în mod considerabil capacitatea Comisiei de a dovedi încălcarea. [*confidențial*]. Elementele de probă transmise nu cuprind însă elemente de probă care datau de la momentul faptelor."

281 În primul rând, reclamantele din cauza T-145/07 susțin că Comisia a încălcat Comunicarea privind cooperarea din 2002 întrucât Otis ar fi îndeplinit condițiile pentru a obține imunitate la amenzi în temeiul punctului 8 litera (b) din comunicarea menționată. Astfel, Comisia ar fi informat Otis, [*confidențial*], că putea în continuare să beneficieze de imunitate în ceea ce privește Germania în temeiul respectivei comunicări și că i s-ar putea acorda imunitate condiționată. Cu toate acestea, cererea de imunitate ar fi fost respinsă [*confidențial*]. Contrar celor afirmate de Comisie, probele, explicațiile și informațiile pe care Otis i le-ar fi furnizat înainte de [*confidențial*] i-ar fi permis să constate o încălcare a articolului 81 CE în conformitate cu punctul 8 litera (b) din această comunicare.

282 Trebuie amintit că, având în vedere marja de apreciere de care dispune Comisia pentru a evalua cooperarea unei întreprinderi în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, numai o depășire vădită a acestei marje ar putea fi invalidată de Tribunal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2007, SGL Carbon/Comisia, punctul 263 de mai sus, punctele 81, 88 și 89, și Hotărârea din 18 iunie 2008, Hoechst/Comisia, punctul 263 de mai sus, punctul 555).

283 Trebuie amintit de asemenea că una dintre condițiile pentru a obține imunitate în temeiul punctului 8 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002 este ca întreprinderea să fie prima care furnizează elemente de probă care, în opinia Comisiei, sunt de natură să îi permită să constate o încălcare a articolului 81 CE în raport cu o presupusă înțelegere care afectează Comunitatea.

284 Trebuie să se constate că, la momentul la care Otis și-a formulat cererea în temeiul comunicării menționate în ceea ce privește încălcarea din Germania, la [*confidențial*], Comisia efectuase deja două serii de verificări în această țară, la 28 ianuarie și la 9 martie 2004 [considerentele (104) și (106) ale deciziei atacate]. În plus, Comisia primise deja informații din partea unui terț în cursul verii anului 2003 [considerentul (91) al deciziei atacate] și fusese sesizată de Kone cu o cerere în temeiul acestei comunicări la 12 februarie 2004 [considerentul (105) al deciziei atacate].

285 Cu toate acestea, potrivit reclamantelor din cauza T-145/07, din scrisoarea trimisă societății Otis de Comisie [*confidențial*] ar reieși că aceasta din urmă nu era în măsură să stabilească existența încălcării din Germania înainte să dispună de informațiile transmise de Otis.

286 În această scrisoare, după ce a amintit că [*confidențial*], Comisia a informat societatea Otis că adoptase o decizie privind prima cerere formulată în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 și [*confidențial*]. Comisia a adăugat că urma să verifice [*confidențial*]. Comisia a insistat însă asupra faptului că [*confidențial*] pentru participarea sa la înțelegerea din Germania.

287 Trebuie subliniat că scrisoarea [*confidențial*] trebuie interpretată din perspectiva punctului 18 din Comunicarea privind cooperarea din 2002, potrivit căruia „Comisia nu va lua în considerare alte cereri de imunitate la amenzi înainte de a fi luat o hotărâre cu privire la o cerere existentă în legătură cu aceeași presupusă încălcare" [traducere neoficială]. Astfel, această scrisoare urmărea numai să informeze societatea Otis că Comisia, după ce a luat o hotărâre cu privire la cererea de imunitate a unei alte întreprinderi, în speță cea provenind de la Kone, putea în prezent să ia în considerare cererea de imunitate a societății Otis. Scrisoarea în cauză nu cuprinde însă nicio apreciere cu privire

la calitatea cooperării societății Otis. Dimpotrivă, scrisoarea indică în mod explicit că Comisia mai trebuie să examineze dacă elementele de probă transmise de Otis îndeplinesc condițiile prevăzute la punctul 8 litera (b) din respectiva comunicare.

288 În ceea ce privește calitatea cooperării societății Otis în legătură cu înțelegerea din Germania, trebuie să se constate că, astfel cum reiese din dosar, aceasta a constat, în esență, într-o serie de declarații unilaterale.

289 Or, declarațiile unilaterale ale unei întreprinderi, chiar dacă sunt detaliate, nu pot fi suficiente pentru a se constata o încălcare dacă nu sunt susținute de mijloace de probă scrise precise și concordante. Astfel, este necesară prezentarea de către Comisie în cadrul deciziei sale a unor dovezi precise și concordante pentru a crea convingerea fermă că încălcarea a avut loc (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 6 iulie 2000, Volkswagen/Comisia, T-62/98, Rec., p. II-2707, punctul 43 și jurisprudența citată).

290 Este adevărat că Otis a transmis, în cadrul cererii sale formulate în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, anumite mijloace de probă scrise. [*confidențial*]

291 Totuși, valoarea probatorie a acestor elemente de probă este limitată. Astfel, acestea nu conțin, ele însele, niciun indiciu privind comportamentul anticoncurențial constatat în decizia atacată. [*confidențial*]

292 În aceste condiții, și chiar dacă elementele de probă transmise de Otis cuprindeau câteva documente care datau de la momentul faptelor (și anume notele privind cheltuielile efectuate de doi angajați ai Otis), Comisia nu și-a depășit în mod vădit marja de apreciere prin faptul că a decis că observațiile prezentate de Otis nu erau suficiente pentru a se constata o încălcare a articolului 81 CE în Germania. Prin urmare, este întemeiat refuzul Comisiei de a acorda societății Otis imunitate la amenzi în temeiul punctului 8 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002.

293 Această concluzie nu poate fi infirmată de faptul că decizia atacată conține numeroase referiri la observațiile societății Otis. În această privință, trebuie amintit că Comisia primise deja din partea societății Kone o cerere în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 la momentul la care a primit cererea formulată de Otis în temeiul aceleiași comunicări și că această primă cerere consta, la fel ca cererea societății Otis, în esență, într-o serie de declarații unilaterale și nu era susținută de nicio altă probă în afara propriilor declarații scrise, reproduse din memorie [considerentul (788) al deciziei atacate]. Întrucât Comisia nu se putea baza numai pe declarațiile unilaterale ale societății Kone pentru a constata încălcarea din Germania, și nici pe cele ale societății Otis, aceasta a trebuit să se refere, în decizia atacată [considerentele (209)-(288) ale deciziei atacate], la un ansamblu de alte elemente de probă coroborante, printre care figurează cele transmise de Otis, care erau însă insuficiente, prin ele însele, pentru a se constata încălcarea (a se vedea punctul 289 de mai sus).

294 În al doilea rând, reclamantele din cauza T-145/07 consideră că, la momentul la care Comisia a respins cererea de imunitate a societății Otis, [*confidențial*], aceasta nu analizase integral informațiile transmise de această întreprindere, și în special documentele [*confidențial*]. Or, o analiză corectă a acestor documente ar fi determinat Comisia să acorde imunitate societății Otis.

295 Acest argument trebuie să fie respins întrucât reiese din analiza care a fost realizată la punctele 282-293 de mai sus că, privite ca un ansamblu, informațiile transmise Comisiei de Otis, și, așadar, și documentele [*confidențial*], nu îndeplineau condițiile prevăzute la punctul 8 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002. Astfel, declarațiile unilaterale ale societății Otis, care nu au fost susținute de mijloace de probă scrise precise și concordante, nu erau, prin ele însele, de natură să permită Comisiei să constate o încălcare în Germania.

296 În orice caz, afirmația reclamantelor din cauza T-145/07 potrivit căreia Comisia nu a analizat documentele [*confidențial*] este eronată. Astfel, trebuie subliniat că scrisoarea trimisă de Comisie societății Otis [*confidențial*], prin care aceasta din urmă este informată cu privire la faptul că Comisia va examina dacă Otis îndeplinește condițiile prevăzute la punctul 8 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002, face referire în mod specific la declarația [*confidențial*] și la documentul comunicat [*confidențial*]. În plus, Comisia a folosit, pe de o parte, informațiile comunicate de Otis [*confidențial*] [a se vedea punctele 108, 228, 253, 255, 257, 265, 266, 268 și 270 din comunicarea privind obiecțiunile și considerentele (213), (240), (242), (244), (251)-(254), (257) și (260) ale deciziei atacate] și [*confidențial*] [a se vedea punctele 255, 275 și 282 din comunicarea privind obiecțiunile și considerentele (242) și (272) ale deciziei atacate]. În ceea ce privește e-mailul trimis de Otis Comisiei [*confidențial*], este suficient să se constate că acesta nu conține decât o propunere făcută de Otis de a-și pune angajații și, în măsura în care este posibil, foștii angajați la dispoziția Comisiei.

297 În al treilea rând, potrivit reclamantelor din cauza T-145/07, Comisia dispunea de un dosar incomplet privind documentele transmise de Otis și, în consecință, baza factuală a aprecierii Comisiei cu privire la cooperarea societății Otis ar fi incompletă și, prin urmare, incorectă. Astfel, nu s-ar fi ținut seama, în decizia atacată, de o contribuție [*confidențial*] care includea un tabel recapitulativ al călătoriilor efectuate în Germania, de o contribuție [*confidențial*] care includea note privind cheltuielile de deplasare, precum și două CD-ROM-uri care conțineau e-mailuri, de o contribuție [*confidențial*] care includea un rezumat al măsurilor luate de Otis pentru a ajuta Comisia și de o contribuție [*confidențial*] care includea o ofertă privind punerea foștilor angajați ai Otis la dispoziția Comisiei. În plus, decizia atacată nu ar menționa modul în care Otis ar fi cooperat cu Comisia prin faptul că a răspuns la cererile acesteia de informații informale privind Germania.

298 Această obiecție trebuie respinsă pentru aceleași motive ca cele prezentate la punctul 295 de mai sus. În orice caz, trebuie să se constate că, contrar afirmațiilor reclamantelor din cauza T-145/07, contribuțiile societății Otis [*confidențial*] fac parte din dosarul Comisiei, au fost menționate în mod corespunzător la punctul 108 din comunicarea privind obiecțiunile și în considerentul (107) al deciziei atacate și au fost, de altfel, utilizate de Comisie, ceea ce rezultă din cuprinsul punctelor 231, 232 și 258 din comunicarea privind obiecțiunile și din cel al considerentelor (216), (217), (245) și (247) ale deciziei atacate. În ceea ce privește cele două CD-ROM-uri care ar fi fost comunicate Comisiei și care nu ar figura în dosarul acesteia, este suficient să se constate că, astfel cum subliniază reclamantele din cauza T-145/07, acestea fac parte din contribuția societății Otis [*confidențial*], menționată în mod corespunzător în considerentul (107) al deciziei atacate. Faptul că nu există o referire specifică la respectivele CD-ROM-uri în comunicarea privind obiecțiunile și în decizia atacată se explică prin aceea că nu conțineau informații utile pentru investigația Comisiei, ceea ce rezultă în special din analiza anumitor documente aflate pe aceste CD-ROM-uri, care au fost transmise de Otis în urma unei întrebări scrise a Tribunalului. În ceea ce privește contribuția [*confidențial*] care includea un rezumat al măsurilor luate de Otis pentru a ajuta Comisia și cea [*confidențial*] constituită dintr-o ofertă privind punerea foștilor angajați ai Otis la dispoziția Comisiei, trebuie să se constate că acestea nu constituie informații referitoare la încălcarea din Germania. În sfârșit, e-mailurile în legătură cu care se afirmă că nu figurau în dosarul Comisiei nu privesc, în esență, astfel cum a evidențiat în mod corect Comisia, decât aspecte de ordin pur practic ale cooperării societății Otis (precum stabilirea unor întâlniri sau absența anumitor colaboratori). Prin urmare, obiecția reclamantelor din cauza T-145/07 întemeiată pe săvârșirea unor erori în ceea ce privește aprecierea cooperării societății Otis nu poate fi admisă.

299 În al patrulea rând, reclamantele din cauza T-145/07 afirmă că Comisia nu explicat în cadrul deciziei atacate care sunt motivele pentru care a respins cererea de imunitate a societății Otis. Prin aceasta, Comisia ar fi încălcat articolul 253 CE, Comunicarea privind cooperarea din 2002, principiul protecției încrederii legitime, precum și dreptul la apărare al societății Otis, astfel încât amenda aplicată acesteia pentru înțelegerea din Germania ar trebui să fie anulată.

300 Astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 31 din Comunicarea privind cooperarea din 2002, invocat în mod specific de reclamante, „în orice decizie se va indica faptul că o întreprindere a cooperat [cu Comisia] pe parcursul procedurii administrative, astfel încât să fie explicate motivele acordării imunității la amendă sau ale reducerii cuantumului acesteia”. [traducere neoficială]

301 În plus, potrivit unei jurisprudențe constante, problema dacă motivarea unei decizii îndeplinește cerințele articolului 253 CE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 25 iunie 1998, British Airways și alții/Comisia, T-371/94 și T-394/94, Rec., p. II-2405, punctul 94 și jurisprudența citată).

302 Pe de altă parte, Curtea a considerat deja că o motivare poate fi implicită, cu condiția de a permite persoanelor interesate să cunoască motivele pentru care au fost luate măsurile în discuție, iar Tribunalului să dispună de elemente suficiente pentru a exercita controlul (a se vedea în acest sens Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 123 de mai sus, punctul 372, și Hotărârea Curții din 8 februarie 2007, Groupe Danone/Comisia, C-3/06 P, Rep., p. I-1331, punctul 46).

303 În speță, trebuie să se constate că, în considerentul (795) al deciziei atacate, Comisia subliniază că „Otis [a] solicit[at] să i se acorde imunitate în temeiul punctului 8 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea [din 2002], susținând că a fost prima întreprindere care a furnizat elemente suplimentare în lipsa cărora Comisia nu ar fi fost în măsură să dovedească existența înțelegerii din Germania”.

304 Chiar dacă nu a răspuns explicit acestui argument, Comisia a dat un răspuns implicit atunci când a explicat, în considerentele (796)-(800) ale deciziei atacate, că elementele de probă furnizate de Otis îi dădeau dreptul la o reducere a cuantumului amenzii de 25 % în temeiul punctelor 21-23 din Comunicarea privind cooperarea din 2002.

305 Or, având în vedere cadrul juridic în care a fost examinată cooperarea societății Otis, cererea acesteia de imunitate la amenzi a fost în mod necesar respinsă ca urmare a faptului că nu erau îndeplinite condițiile prevăzute la punctul 8 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002 sau, cu alte cuvinte, că elementele de probă transmise de Otis nu îi permiteau Comisiei să constate încălcarea din Germania.

306 Decizia atacată permite, așadar, societății Otis să ia cunoștință de temeiurile refuzului Comisiei de a-i acorda imunitate la amenzi pentru cooperarea sa din cadrul Comunicării privind cooperarea din 2002 și dă Tribunalului posibilitatea de a exercita controlul legalității. Prin urmare, obiecțiile privind încălcarea articolului 253 CE și a Comunicării privind cooperarea din 2002 trebuie să fie respinse. Dat fiind că reclamantele din cauza T-145/07 își întemeiază obiecția privind încălcarea dreptului la apărare numai pe pretinsa lipsă a motivării deciziei atacate în ceea ce privește respingerea cererii de imunitate a societății Otis, această obiecție trebuie de asemenea să fie respinsă. La fel stau lucrurile în ceea ce privește obiecția întemeiată pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime, care ar fi obligat Comisia să ofere explicații cu privire la decizia sa de a nu îi acorda imunitate.

307 În al cincilea rând, reclamantele din cauza T-145/07 susțin că, chiar dacă Tribunalul ar ajunge la concluzia că Otis nu poate beneficia de imunitate la amenzi, Comisia ar fi încălcat totuși Comunicarea privind cooperarea din 2002 prin faptul că a refuzat să îi acorde o „imunitate parțială” pentru anumite aspecte ale acordurilor nelegale în privința cărora ar fi fost prima întreprindere care le-a divulgat, în conformitate cu punctul 23 litera (b) ultimul paragraf din respectiva comunicare. Astfel, Comisia nu ar fi trebuit să aplice societății Otis o amendă pentru înțelegerea referitoare la ascensoare pentru perioada cuprinsă între decembrie 2000 și iunie 2002 și pentru înțelegerea referitoare la scările rulante pentru perioada cuprinsă între august 1995 și iunie 2002.

308 Punctul 23 litera (b) ultimul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002 prevede că, „în cazul în care o întreprindere furnizează elemente de probă cu privire la fapte necunoscute până atunci Comisiei care au un impact direct asupra gravităţii sau duratei presupusei înţelegeri, Comisia nu va lua în considerare aceste fapte atunci când va stabili cuantumul amenzii aplicate întreprinderii care le-a furnizat”.

309 Chiar dacă cooperarea societăţii Otis a prezentat o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele de care Comisia dispunea deja, ceea ce a determinat-o pe aceasta să îi acorde o reducere de 25 % a cuantumului amenzii sale în temeiul punctului 23 litera (b) primul paragraf a doua liniuţă din Comunicarea privind cooperarea din 2002 [considerentele (796)-(800) ale deciziei atacate], Comisia era îndreptăţită să considere că această întreprindere nu putea obţine o reducere suplimentară a cuantumului amenzii în temeiul punctului 23 litera (b) ultimul paragraf din comunicarea menţionată.

310 Trebuie amintit în această privinţă, pe de o parte, că, la momentul la care Otis a comunicat Comisiei cererea sa, [*confidenţial*], aceasta primise deja o cerere din partea societăţii Kone, la 12 februarie 2004, privind aceeaşi încălcare şi primise de asemenea informaţii din partea unui terţ. În plus, Comisia efectuase deja două serii de verificări în Germania în ceea ce priveşte sectorul ascensoarelor şi cel al scărilor rulante. Astfel, în cererea sa din 12 februarie 2004, Kone informase deja Comisia, [*confidenţial*]. În plus, reclamantele din cauza T-145/07 nu contestă constatarea Comisiei referitoare la existenţa unei încălcări unice şi continue privind la sectorul ascensoarelor şi al scărilor rulante, astfel încât argumentele potrivit cărora societăţii Otis nu ar fi trebuit să îi fie aplicată o amendă pentru „înţelegerea referitoare la ascensoare” pentru perioada cuprinsă între decembrie 2000 şi iunie 2002 şi pentru „înţelegerea referitoare la scările rulante” pentru perioada cuprinsă între august 1995 şi iunie 2002 nu pot fi admise.

311 În acest context, contrar susţinerilor reclamantelor din cauza T-145/07, nu este pertinent faptul că Comisia nu avea cunoştinţă de detaliile specifice referitoare la datele şi la locurile întâlnirilor concurenţilor, întrucât, în vederea aprecierii situaţiei de fapt în raport cu articolul 81 CE, nu este indispensabil ca data şi, *a fortiori*, locul întâlnirilor concurenţilor să fie stabilite de Comisie (Hotărârea Tribunalului din 20 aprilie 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij şi alţii/Comisia, T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 şi T-335/94, Rec., p. II-931, punctul 675; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2000, Cimenteries CBR şi alţii/Comisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 şi T-104/95, Rec., p. II-491, punctul 2354). Din consideraţiile de mai sus rezultă că, contrar celor afirmate de reclamante, la momentul la care acestea au formulat cererea în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, Comisia era deja informată din luna august 1995 cu privire la existenţa înţelegerii.

312 Pe de altă parte, astfel cum s-a arătat deja la punctul 295 de mai sus, cererea societăţii Otis era compusă din declaraţii unilaterale, care nu erau însoţite de niciun mijloc de probă scris precis şi concordant cu privire la încălcare. În aceste condiţii, cererea formulată de Otis privind Germania nu conţinea elemente de probă care să aibă o legătură directă cu unul dintre elementele identificabile referitoare la gravitatea sau la durata încălcării. Astfel, contribuţia societăţii Otis nu a putut influenţa decât indirect stabilirea duratei şi a gravităţii încălcării, în măsura în care fiecare element al contribuţiei sale a trebuit să fie coroborat cu alte elemente de probă pe care Comisia le-a obţinut în cursul investigaţiei.

313 Prin urmare, obiecţia întemeiată pe faptul că nu a fost aplicat punctul 23 litera (b) ultimul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002 trebuie să fie respinsă.

314 Reclamantele din cauza T-145/07 invocă de asemenea o încălcare a articolului 253 CE determinată de faptul că Comisia nu ar fi indicat care este motivul pentru care Otis nu putea beneficia de o „imunitate parţială” în temeiul punctului 23 litera (b) ultimul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002.

315 Cu toate acestea, trebuie să se constate că punctul 23 litera (b) ultimul paragraf, care figurează de altfel în cadrul titlului B din Comunicarea privind cooperarea din 2002 intitulat „Reducerea cuantumului amenzii”, se înscrie în cadrul stabilirii nivelului reducerii cuantumului amenzii de care poate beneficia o întreprindere care a transmis Comisiei elemente de probă care prezentau o valoare adăugată semnificativă. Întrucât Comisia a acordat societăţii Otis, în cadrul aprecierii cooperării acesteia în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 [considerentele (795)-(800) ale deciziei atacate], o reducere de 25 % a cuantumului amenzii în temeiul punctului 23 litera (b) primul paragraf a doua liniuţă din comunicarea menţionată, aceasta a respins în mod implicit, dar necesar cererea societăţii Otis de a beneficia de aplicarea punctului 23 litera (b) ultimul paragraf din această comunicare.

316 Având în vedere cadrul juridic în care a fost examinată cooperarea societăţii Otis şi întrucât Comisia a apreciat, în considerentele (795)-(800) ale deciziei atacate, că Otis nu putea beneficia decât de o reducere de 25 % a cuantumului amenzii, cererea acesteia din urmă de aplicare a ultimului paragraf al punctului 23 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002 a fost în mod necesar respinsă pentru motivul că nu erau îndeplinite condiţiile prevăzute de această dispoziţie sau, cu alte cuvinte, că elementele de probă transmise de Otis în ceea ce priveşte fapte necunoscute până atunci de Comisie nu avuseseră un impact direct asupra gravităţii sau duratei presupusei înţelegeri.

317 Decizia atacată permite, aşadar, societăţii Otis să ia cunoştinţă de temeiurile refuzului Comisiei de a aplica punctul 23 litera (b) ultimul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002 în cadrul stabilirii reducerii cuantumului amenzii sale şi dă Tribunalului posibilitatea de a exercita controlul legalităţii. Prin urmare, obiecţia privind încălcarea articolului 253 CE trebuie să fie respinsă.

318 În al şaselea rând, reclamantele din cauza T-145/07 susţin că, în cazul în care Tribunalul ar considera că societatea Kone ar fi trebuit să beneficieze de imunitate în ceea ce priveşte Germania, cooperarea societăţii Otis ar trebui să fie analizată în cadrul primei categorii de reduceri prevăzute la punctul 23 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002 şi ar trebui să determine o reducere de 50 % a cuantumului amenzii sale în ceea ce priveşte Germania şi, în orice caz, o reducere semnificativ mai importantă decât 25 %. Această obiecţie nu poate fi primită. Astfel, aceasta se bazează pe o simplă ipoteză, potrivit căreia Kone ar fi trebuit să beneficieze de imunitate în ceea ce priveşte Germania, ipoteză care de altfel nu este demonstrată.

319 În al şaptelea rând, în ceea ce priveşte reducerea de 25 % a cuantumului amenzii care a fost acordată societăţii Otis în temeiul cooperării sale din cadrul Comunicării privind cooperarea din 2002, reclamantele din cauza T-145/07 susţin, pe de o parte, că această reducere este insuficient motivată, ceea ce determină încălcarea articolului 253 CE.

320 Această obiecţie trebuie să fie respinsă. Comisia a prezentat, în considerentele (796)-(800) ale deciziei atacate, motivele care au determinat-o să acorde societăţii Otis o reducere de 25 % a cuantumului amenzii în temeiul cooperării sale din cadrul Comunicării privind cooperarea din 2002. Decizia atacată permite, aşadar, societăţii Otis să ia cunoştinţă de temeiurile acordării reducerii menţionate şi dă Tribunalului posibilitatea de a exercita controlul legalităţii.

321 Pe de altă parte, reclamantele din cauza T-145/07 susţin că, în conformitate cu punctele 21 şi 22 din Comunicarea privind cooperarea din 2002, Comisia ar fi trebuit să acorde societăţii Otis o reducere de 50 % a cuantumului amenzii sale şi, în orice caz, o reducere semnificativ mai importantă decât 25 %, întrucât cooperarea societăţii Otis ar fi prezentat o valoare adăugată semnificativă care ar fi permis Comisiei să dovedească încălcarea.

322 În această privinţă, trebuie să se constate mai întâi că prima contribuţie a societăţii Otis în cadrul cererii sale formulate în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 în legătură cu încălcarea din Germania, [*confidenţial*], a fost prezentată după cererea societăţii Kone privind aceeaşi încălcare, depusă la 12 februarie 2004 şi completată la 18 februarie 2004. Prin urmare, Kone a fost prima întreprindere care a îndeplinit condiţia prevăzută la punctul 21 din comunicarea menţionată.

323 Aplicarea, în ceea ce priveşte cooperarea societăţii Otis, a limitelor de reducere a cuantumului amenzii prevăzute la prima liniuţă a punctului 23 litera (b) primul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002 era exclusă întrucât de această prevedere poate beneficia numai prima întreprindere care a îndeplinit condiţiile stabilite la punctul 21 din comunicarea menţionată.

324 Astfel, cooperării societăţii Otis, în calitate de a doua întreprindere care a îndeplinit condiţia prevăzută la punctul 21 din Comunicarea privind cooperarea din 2002, i se aplică în mod necesar a doua liniuţă a punctului 23 litera (b) primul paragraf din comunicarea menţionată. Pe această bază, întreprinderea menţionată avea dreptul la o reducere a cuantumului amenzii cuprinsă între 20 % şi 30 %. Reducerea de 25 % acordată societăţii Otis în temeiul cooperării sale în vederea stabilirii existenţei încălcării din Germania [considerentul (800) al deciziei atacate] se încadrează astfel în limitele prevăzute în acest scop de comunicarea menţionată.

325 Întrucât Otis nu a fost prima întreprindere care a formulat o cerere în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 referitor la Germania, aceasta nu putea beneficia de o reducere de 50 % a cuantumului amenzii sale. În această privinţă, este lipsit de pertinenţă argumentul acesteia potrivit căruia, contrar aprecierilor care figurează în considerentul (799) al deciziei atacate, a îndeplinit condiţiile stabilite la punctul 21 din comunicarea menţionată înainte de [*confidenţial*].

326 În continuare, trebuie amintit că Comisia dispune de o marjă de apreciere atunci când trebuie să stabilească nivelul exact al reducerii cuantumului amenzii care trebuie acordată în limitele prevăzute la punctul 23 litera (b) primul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002 şi că numai o depăşire vădită a acestei marje ar putea fi invalidată de Tribunal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2007, SGL Carbon/Comisia, punctul 263 de mai sus, punctele 81, 88 şi 89, şi Hotărârea din 18 iunie 2008, Hoechst/Comisia, punctul 263 de mai sus, punctul 555).

327 Trebuie, aşadar, să se examineze dacă reclamantele din cauza T-145/07 au demonstrat că Comisia şi-a depăşit în mod vădit marja de apreciere prin faptul că a acordat societăţii Otis o reducere a cuantumului amenzii de 25 % în temeiul cooperării sale la stabilirea existenţei încălcării din Germania. În această privinţă, reclamantele din cauza T-145/07 susţin că probele de care dispunea Comisia înainte ca Otis să îi transmită documentele sale erau vagi şi se refereau numai la anii 2002 şi 2003, că Otis a continuat să coopereze chiar şi după respingerea cererii sale de imunitate şi că concluziile deciziei atacate se bazează pe informaţiile transmise de Otis, ceea ce ar dovedi valoarea adăugată semnificativă a acestora.

328 În această privinţă, este important de amintit că, potrivit punctului 23 litera (b) al doilea paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002, pentru a stabili nivelul reducerii cuantumului amenzii în cadrul uneia dintre limitele aplicabile, în cazul de faţă, intervalul 20 %-30 %, Comisia ia în considerare atât „data la care elementele de probă care îndeplinesc condiţiile prevăzute la punctul 21 au fost prezentate[, cât şi] măsura în care acestea prezintă valoare adăugată”.

329 Pe de o parte, chiar presupunând că, astfel cum afirmă reclamantele din cauza T-145/07, Otis îndeplinea deja condiţiile prevăzute la punctul 21 din Comunicarea privind cooperarea din 2002 înainte de [*confidenţial*], nu este mai puţin adevărat că această întreprindere nu a putut, în orice caz, să îndeplinească respectivele condiţii înainte de [*confidenţial*], dată la care Otis a formulat cererea referitoare la Germania [considerentul (107) al deciziei atacate]. Or, la acel moment, Comisia dispunea deja de declaraţiile unui informator [considerentul (91) al deciziei atacate], organizase deja două serii

de verificări în Germania [considerentele (104), (106) și (107) ale deciziei atacate] și primise deja o cerere din partea societății Kone, care descria obiectivele, organizarea, participanții, obiectul și durata înțelegerii.

330 Pe de altă parte, în ceea ce privește măsura în care cooperarea societății Otis a prezentat o valoare adăugată, trebuie amintit că, în cadrul cererii sale formulate în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 referitor la participarea sa la încălcarea din Germania, această întreprindere a transmis Comisiei, în esență, o serie de declarații unilaterale privind încălcarea menționată. Este adevărat că, astfel cum subliniază Comisia în considerentul (799) al deciziei atacate, „declarațiile societății Otis au prezentat o valoare adăugată semnificativă care a întărit în mod considerabil capacitatea Comisiei de a dovedi încălcarea". Cu toate acestea, elementele de probă întocmite de o întreprindere în vederea formulării unei cereri în temeiul comunicării menționate au o valoare mai mică decât elementele de probă scrise care datează din perioada la care se raportează faptele (a se vedea punctul 22 din Comunicarea privind cooperarea din 2002).

331 În plus, în ceea ce privește documentele care datau din perioada încălcării care au fost prezentate Comisiei de Otis, trebuie amintit că acestea nu au avut decât o valoare probatorie limitată, întrucât nu conțineau niciun indiciu privind comportamentul anticoncurențial constatat în decizia atacată (a se vedea punctul 291 de mai sus).

332 Având în vedere considerațiile prezentate mai sus, Comisia nu și-a depășit în mod vădit marja de apreciere prin faptul că a acordat societății Otis, în temeiul cooperării acesteia în vederea stabilirii existenței încălcării din Germania, o reducere a cuantumului amenzii situată la mijlocul intervalului care constituia limitele aplicabile în temeiul celei de a doua liniuțe a punctului 23 litera (b) primul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002.

333 În al treilea rând, chiar presupunând că, astfel cum susțin reclamantele din cauza T-145/07, calitatea contribuției societății Otis a fost mai înaltă decât cea a contribuției societății Kone, o astfel de constatare nu ar permite să se considere că Comisia a încălcat în mod vădit principiul proporționalității și principiul echității prin faptul că a acordat o reducere a cuantumului amenzii de 25 % societății Otis și de 50 % societății Kone. Astfel, este cert că cooperarea societății Kone a fost anterioară celei a societății Otis și că calitatea cooperării societății Kone era suficientă pentru a se considera că aceasta a prezentat o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele de probă de care Comisia dispunea deja. Întrucât este în interesul Comunității ca înțelegerile secrete să fie descoperite și pedepsite cât mai repede posibil, este conform cu principiul proporționalității și cu cel al echității ca prima întreprindere care, prin intermediul cooperării sale, întărește în mod considerabil capacitatea Comisiei de a dovedi încălcarea în cauză să fie recompensată într-o mai mare măsură.

334 În al patrulea rând, în ceea ce privește obiecția reclamantelor din cauza T-145/07 întemeiată pe faptul că tratamentul diferit aplicat societăților Otis și Kone ar încălca principiul egalității de tratament, trebuie amintit că cooperarea societății Kone a fost anterioară celei a societății Otis și că cooperarea societății Kone a început la puțin timp după ce a avut loc prima serie de verificări în Germania, pe când cea a societății Otis nu a început decât după a doua serie de verificări [considerentele (104)-(107) ale deciziei atacate]. Chiar presupunând că calitatea intrinsecă a contribuției societății Otis a fost superioară celei a societății Kone, trebuie subliniat că aprecierea valorii adăugate a unei cereri formulate în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 se efectuează în funcție de elementele de probă de care Comisia dispune deja. Or, Comisia dispunea de mult mai multe elemente de probă la momentul la care Otis a formulat cererea în raport cu elementele de probă de care dispunea la momentul la care a fost formulată cererea societății Kone.

335 Întrucât situațiile diferitor întreprinderi nu sunt comparabile, Comisia nu a încălcat principiul egalității de tratament prin faptul că a acordat societății Kone o reducere a cuantumului amenzii de 50 % în temeiul primei liniuțe a punctului 23 litera (b) din Comunicarea privind cooperarea din 2002 și societății Otis o reducere a cuantumului amenzii de 25 % în temeiul celei de a doua liniuțe a dispoziției menționate.

336 În al cincilea rând, nu poate fi primit nici argumentul reclamantelor din cauza T-145/07, invocat în cadrul unei note de subsol din memoriul în replică, referitor la încălcarea dreptului lor la apărare prin faptul că în cursul procedurii administrative nu ar fi avut acces la elementele prezentate de informator, întrucât reclamantele nu explică în ce mod ar fi fost posibil ca decizia atacată să fi avut un conținut diferit în cazul în care ar fi avut acces la aceste documente (a se vedea Hotărârea Thyssen Stahl/Comisia, punctul 159 de mai sus, punctul 31 și jurisprudența citată).

337 În al optulea rând și în subsidiar, reclamantele din cauza T-145/07 susțin că, în cazul în care Tribunalul ar considera că Otis nu poate beneficia de o reducere de 50 % în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, acesta ar trebui totuși să considere că cooperarea sa reprezenta o circumstanță atenuantă în cadrul Liniilor directoare din 1998.

338 Această obiecție, care a fost formulată în cadrul unei note de subsol a cererii și care nu a fost nicidecum dezvoltată de reclamante, nu îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură și este, prin urmare, inadmisibilă.

339 Din ansamblul considerațiilor de mai sus reiese că trebuie respinse toate obiecțiile invocate de Otis referitor la aplicarea Comunicării privind cooperarea din 2002 în ceea ce privește cooperarea sa în vederea stabilirii existenței încălcării din Germania.

Cu privire la cooperarea societății Otis în vederea stabilirii existenței încălcării din Luxemburg

340 Comisia a decis, în considerentul (823) al deciziei atacate, „să acorde societății Otis o reducere a amenzii de 40 % în limitele prevăzute la punctul 23 [primul paragraf] [litera] (b) prima [liniuță] din Comunicarea privind cooperarea [din 2002]”.

341 În considerentul (818) al deciziei atacate, Comisia arată că „Otis a fost a doua întreprindere care a solicitat [în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002] să transmită informații referitoare la înțelegerea din Luxemburg”. Comisia precizează, în considerentul (819) al deciziei atacate, că Otis a furnizat [*confidențial*]. Comisia adaugă, în considerentul (820) al deciziei atacate, [*confidențial*].

342 În ceea ce privește valoarea cooperării societății Otis, Comisia indică de asemenea, în considerentele (821) și (822) ale deciziei atacate, următoarele:

„(821) Comisia ajunge la concluzia că combinația dintre, pe de o parte, declarațiile [*confidențial*] și, pe de altă parte, elementele de probă care datau de la momentul faptelor [*confidențial*] furnizate de Otis prezintă o valoare adăugată semnificativă. [*confidențial*]

(822) […] Otis îndeplinește întru totul condiția prevăzută la punctul 21 după completarea din [*confidențial*], care prezintă o valoare adăugată care a întărit în mod considerabil capacitatea Comisiei de a dovedi încălcarea și a confirmat în mod explicit datele la care a început și a încetat înțelegerea. Noile informații cuprinse în observații erau însă limitate [*confidențial*].”

343 Potrivit reclamantelor din cauzele T-141/07 și T-145/07, cooperarea societății Otis în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002 justifică, în conformitate cu criteriile definite la punctul 23 litera (b) primul paragraf prima liniuță din comunicarea menționată, acordarea reducerii maxime, de 50 % din cuantumul amenzii, având în vedere data la care Otis ar fi comunicat elementele de probă

Comisiei, valoarea adăugată a acestora în ceea ce privește atât înțelegerea încălcării de către Comisie, cât și mijloacele de probă scrise puse astfel la dispoziția sa, precum și cooperarea continuă și deplină a societății Otis pe întreg parcursul investigației. Reclamanta din cauza T-141/07 precizează în această privință că elementele furnizate de GTO au permis în special să se stabilească cu precizie durata înțelegerii, să se evidențieze existența unui mecanism corector care nu compensa pierderile de contracte în favoarea unor concurenți care nu erau membri ai înțelegerii și să se descrie mecanismul de supraveghere a prețurilor de către părțile la înțelegere. Reclamantele din cauza T-145/07 susțin de asemenea că aria de acoperire a probelor prezentate de Otis în ceea ce privește înțelegerea din Luxemburg este cu mult mai mare decât cea a documentelor transmise de Kone în privința Germaniei, pentru care Comisia a acordat o reducere de 50 %.

344 În această privință, trebuie să se constate mai întâi că reclamantele din cauzele T-141/07 și T-145/07 nu contestă faptul că în privința cooperării societății Otis se aplică prima liniuță a punctului 23 litera (b) primul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002 și că, pe această bază, întreprinderea menționată avea dreptul la o reducere a cuantumului amenzii cuprinsă între 30 % și 50 %. Reducerea amenzii de 40 % acordată societății Otis în temeiul cooperării sale [considerentul (823) al deciziei atacate] se încadrează astfel în limitele prevăzute în acest scop de comunicarea menționată.

345 În continuare, trebuie amintit că Comisia dispune de o marjă de apreciere atunci când trebuie să stabilească nivelul exact al reducerii cuantumului amenzii care trebuie acordată în limitele prevăzute la punctul 23 litera (b) primul paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002 și că numai o depășire vădită a acestei marje ar putea fi invalidată de Tribunal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2007, SGL Carbon/Comisia, punctul 263 de mai sus, punctele 81, 88 și 89, și Hotărârea din 18 iunie 2008, Hoechst/Comisia, punctul 263 de mai sus, punctul 555).

346 Potrivit punctului 23 litera (b) al doilea paragraf din Comunicarea privind cooperarea din 2002, pentru a stabili nivelul reducerii cuantumului amenzii în cadrul uneia dintre limitele prevăzute, Comisia ia în considerare atât „data la care elementele de probă care îndeplinesc condițiile prevăzute la punctul 21 au fost prezentate[, cât și] măsura în care acestea prezintă valoare adăugată”. În plus, potrivit aceleiași dispoziții, Comisia „poate lua în considerare întinderea și continuitatea cooperării oferite de întreprindere ulterior datei contribuției sale”.

347 Or, în primul rând, din elementele necontestate cuprinse în decizia atacată reiese în mod neechivoc că, chiar dacă cooperarea societății Otis îndeplinea condițiile prevăzute la punctul 21 din Comunicarea privind cooperarea din 2002, nu este mai puțin adevărat că elementele de probă referitoare la înțelegerea din Luxemburg care au fost prezentate de Otis și care au determinat reducerea cuantumului amenzii au fost comunicate Comisiei numai după ce aceasta, pe de o parte, primise deja din partea societății Kone o serie de informații referitoare la respectiva înțelegere care îi permiteau să constate existența încălcării, pentru care această întreprindere a obținut imunitate în temeiul punctului 8 litera (b) din comunicarea menționată [considerentul (816) al deciziei atacate], și, pe de altă parte, efectuase o verificare la sediile presupușilor participanți la înțelegerea din Luxemburg [considerentul (116) al deciziei atacate].

348 În al doilea rând, în ceea ce privește măsura în care elementele de probă ale societății Otis au prezentat o valoare adăugată în raport cu elementele de care Comisia dispunea deja, trebuie să se considere în speță, în acord cu Comisia, că, întrucât Kone furnizase deja Comisiei elemente de probă care îi permiteau să constate o încălcare în Luxemburg, valoarea adăugată a cooperării societății Otis, care a comunicat Comisiei anumite informații pe care aceasta nu le cunoștea încă, precum și anumite mijloace de probă scrise noi, și anume o serie de liste de proiecte, era în mod necesar limitată.

349 În aceste condiții, indiferent de întinderea și de continuitatea cooperării de care a dat dovadă Otis, Comisia nu și-a depășit în mod vădit marja de apreciere prin faptul că a acordat societății Otis o reducere de 40 % a cuantumului amenzii în temeiul cooperării sale în vederea stabilirii existenței înțelegerii din Luxemburg.

350 Această concluzie nu este infirmată de argumentul reclamantelor din cauza T-145/07 bazat pe reducerea de 50 % a cuantumului amenzii acordată societății Kone în cadrul înțelegerii din Germania.

351 Astfel, după cum s-a amintit la punctul 275 de mai sus, trebuie să se constate că aprecierea a ceea ce constituie valoare adăugată semnificativă presupune prin definiție efectuarea unei analize specifice contextului determinat de toate elementele de probă de care dispune Comisia în raport cu o încălcare dată, astfel încât informațiile privind încălcări distincte, în speță încălcarea din Luxemburg și cea din Germania, nu sunt comparabile. Întrucât situațiile diferitor întreprinderi nu sunt comparabile, Comisia nu a încălcat principiul egalității de tratament prin faptul că a acordat o reducere de 40 % societății Otis în ceea ce privește cooperarea sa la stabilirea existenței încălcării din Luxemburg, în timp ce societății Kone i-a acordat o reducere de 50 % pentru cooperarea sa în cadrul stabilirii existenței încălcării din Germania.

352 În orice caz, pe de o parte, reclamantele din cauza T-145/07 nu își detaliază afirmația potrivit căreia elementele transmise de Otis referitor la înțelegerea din Luxemburg ar fi avut o arie de cuprindere și o valoare probatorie „mult mai mare” decât informațiile transmise de Kone cu privire la Germania.

353 Pe de altă parte, la momentul la care Otis, a cărei cooperare se încadra în domeniul de aplicare al punctului 23 litera (b) primul paragraf prima liniuță din Comunicarea privind cooperarea din 2002, a furnizat Comisiei elemente de probă referitoare la înțelegerea din Luxemburg, Comisia dispunea deja de suficiente elemente de probă pentru a constata încălcarea, acestea fiind cuprinse în cererea anterioară formulată de Kone, pentru care acesteia din urmă i s-a acordat imunitate totală la amenzi [considerentul (816) al deciziei atacate]. În schimb, în ceea ce privește încălcarea din Germania, nicio întreprindere nu a beneficiat de imunitate la amenzi. Comisia nu dispunea, așadar, de suficiente elemente de probă pentru a constata încălcarea din Germania la momentul la care Kone a formulat cererea întemeiată pe comunicarea menționată. Chiar presupunând, astfel cum afirmă reclamantele din cauza T-145/07, că elementele de probă referitoare la încălcarea din Germania furnizate de Kone, a cărei cooperare se încadra de asemenea în domeniul de aplicare al punctului 23 litera (b) primul paragraf prima liniuță din această comunicare, erau mai puțin detaliate decât cele prezentate de Otis referitor la înțelegerea din Luxemburg, Comisia nu și-a depășit în mod vădit marja de apreciere prin faptul că a acordat societății Otis o reducere de 40 % a cuantumului amenzii și societății Kone o reducere de 50 % a cuantumului amenzii pentru cooperarea lor referitoare la înțelegerea din Luxemburg și, respectiv, la cea din Germania, întrucât valoarea adăugată a elementelor de probă se apreciază, în conformitate cu punctul 21 din comunicarea menționată, în funcție de elementele de probă de care dispune deja Comisia.

354 Din ansamblul considerațiilor de mai sus reiese că trebuie respinse toate obiecțiile invocate de Otis referitor la aplicarea Comunicării privind cooperarea din 2002 în ceea ce privește cooperarea sa în vederea stabilirii existenței încălcării din Luxemburg.

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea principiului protecției încrederii legitime și a principiului proporționalității în cadrul stabilirii nivelului reducerii cuantumului amenzilor acordate pentru cooperarea din afara cadrului Comunicării privind cooperarea din 2002

355 La punctul 614 din comunicarea privind obiecțiunile, Comisia anunțase că intenționa „să acorde o reducere [a amenzilor] pentru cooperarea din afara cadrului Comunicării privind cooperarea [din 2002], în special atunci când o societate nu contest[a] sau atunci când aceasta furniz[a] un ajutor suplimentar care permite[a] clarificarea sau completarea situației de fapt constatate de Comisie”.

356 În considerentul (758) al deciziei atacate, Comisia a indicat că, „[î]n măsura în care punctul 614 din comunicarea privind obiecțiunile crea în speță o serie de așteptări, [decisese] să interpreteze acest punct în favoarea întreprinderilor care, pe baza acestuia, au contribuit la stabilirea situației de fapt privind încălcarea prezentată în decizi[a] [atacată], necontestând faptele sau furnizând alte informații sau precizări complementare”.

357 Comisia a acordat astfel tuturor participanților la cele patru încălcări, cu excepția, pe de o parte, a întreprinderilor care au beneficiat de imunitate la amenzi [considerentele (762), (817) și (839) ale deciziei atacate] și, pe de altă parte, a societății Kone în cadrul înțelegerii din Țările de Jos [considerentul (851) al deciziei atacate], o reducere de 1 % a cuantumului amenzilor pentru cooperarea lor în afara cadrului Comunicării privind cooperarea din 2002, deoarece nu au contestat faptele prezentate în comunicarea privind obiecțiunile [considerentele (768), (774), (777), (794), (801), (806), (813), (824), (829), (835), (845), (854), (855) și (856) ale deciziei atacate].

358 În primul rând, reclamantele din cauzele T141/07 și T-145/07 consideră că pot pretinde în mod legitim să obțină o reducere de cel puțin 10 % a cuantumului amenzilor aplicate societății Otis pentru încălcările din Belgia, din Germania și din Luxemburg, deoarece nu au contestat faptele menționate în comunicarea privind obiecțiunile. Astfel de așteptări legitime ar decurge, potrivit reclamantelor, din cuprinsul punctului 614 din comunicarea privind obiecțiunile și din practica decizională a Comisiei, potrivit căreia o întreprindere care nu contestă realitatea faptelor care îi sunt imputate în comunicarea privind obiecțiunile ar beneficia de o reducere de 10 % a cuantumului amenzii care îi este aplicată. Echipa Comisiei ar fi oferit de altfel asigurări în acest sens reprezentantului societății Otis la 7 martie 2006.

359 În primul rând, trebuie amintit că dreptul de a invoca protecția încrederii legitime aparține oricărui particular aflat într-o situație din care reiese că administrația Uniunii, prin furnizarea unor asigurări precise, l-a determinat să nutrească speranțe întemeiate [Hotărârea Curții din 14 octombrie 1999, Atlanta/Comunitatea Europeană, C-104/97 P, Rec., p. I-6983, punctul 52, Hotărârea Curții din 15 iulie 2004, Di Lenardo și Dilexport, C-37/02 și C-38/02, Rec., p. I-6911, punctul 70, Hotărârea Tribunalului din 17 decembrie 1998, Embassy Limousines & Services/Parlamentul European, T-203/96, Rec., p. II-4239, punctul 74, și Hotărârea Tribunalului din 15 noiembrie 2007, Enercon/OAPI (Turbină eoliană), T-71/06, nepublicată în Repertoriu, punctul 36].

360 În schimb, o persoană nu poate invoca încălcarea principiului protecției încrederii legitime în lipsa unor asigurări precise furnizate de administrație (Hotărârea Tribunalului din 14 septembrie 1995, Lefebvre și alții/Comisia, T-571/93, Rec., p. II-2379, punctul 72, și Hotărârea Tribunalului din 29 ianuarie 1998, Dubois et Fils/Consiliul și Comisia, T-113/96, Rec., p. II-125, punctul 68). Constituie astfel de asigurări informațiile precise, necondiționate și concordante emise de surse autorizate și de încredere (Hotărârea Tribunalului din 21 iulie 1998, Mellett/Curtea de Justiție, T-66/96 și T-221/97, RecFP, p. I-A-449 și II-1305, punctele 104 și 107).

361 Este adevărat că, spre deosebire de Comunicarea privind neaplicarea de amenzi sau reducerea cuantumului acestora în cauzele având ca obiect înțelegeri (JO 1996, C 207, p. 4) (denumită în continuare „Comunicarea privind cooperarea din 1996”), Comunicarea privind cooperarea din 2002 nu prevede nicio reducere a cuantumului amenzii în favoarea întreprinderilor care nu contestă realitatea faptelor pe care Comisia își bazează acuzațiile în comunicarea privind obiecțiunile. Cu toate acestea, în considerentul (758) al deciziei atacate, Comisia recunoaște că punctul 614 din comunicarea privind obiecțiunile a dat naștere unei așteptări legitime a întreprinderilor că necontestarea faptelor va determina o reducere a cuantumului amenzii în afara cadrului Comunicării privind cooperarea din 2002.

362 La punctul 614 din comunicarea privind obiecțiunile, Comisia anunțase că „intenționa[a] să acorde o reducere [a amenzilor] pentru cooperarea din afara cadrului Comunicării privind cooperarea [din 2002], în special atunci când o societate nu contest[a] sau atunci când aceasta furniz[a] un ajutor

suplimentar care permite[a] clarificarea sau completarea situației de fapt constatate de Comisie". Nu se poate considera că o astfel de afirmație constituie o asigurare precisă care ar fi putut să determine reclamantele să nutrească speranțe întemeiate că le va fi acordată o reducere a cuantumului amenzilor mai mare de 1 %. Astfel, la punctul 614 din comunicarea privind obiecțiunile nu se indică amploarea sau nivelul reducerii care ar fi eventual acordată întreprinderilor în cauză, astfel încât acesta nu poate în niciun caz să fi dat naștere unei încrederi legitime în acest sens. În această privință, afirmația reclamantelor, contestată de Comisie, potrivit căreia aceasta din urmă i-ar fi indicat reprezentantului societății Otis, în cadrul unei întâlniri din [*confidențial*], că punctul 614 din comunicarea privind obiecțiunile va fi aplicat în același mod ca în cadrul Comunicării privind cooperarea din 1996, nu este dovedită de niciun element de probă și trebuie să fie respinsă.

363 În al doilea rând, trebuie să fie respins argumentul reclamantelor potrivit căruia Comisia a derogat de la practica sa anterioară, în temeiul căreia o întreprindere care nu contestă realitatea faptelor imputate în comunicarea privind obiecțiunile ar beneficia de o reducere de 10 % a cuantumului amenzii care i-ar fi aplicată, întrucât, astfel cum s-a arătat la punctul 163 de mai sus, o practică decizională a Comisiei nu ar putea, potrivit unei jurisprudențe constante, să servească drept cadru juridic cu privire la amenzile în materie de concurență.

364 În plus, reclamantele nu contestă faptul că numai Comunicarea privind cooperarea din 2002 se aplică în ceea ce privește cererea lor, aceasta din urmă fiind de altfel explicit formulată în temeiul acestei comunicări. Prin urmare, practica decizională a Comisiei sau jurisprudența referitoare la aplicarea punctului D al doilea paragraf a doua liniuță din Comunicarea privind cooperarea din 1996 nu poate în orice caz da naștere unei încrederi legitime a reclamantelor cu privire la nivelul reducerii amenzilor aplicate ca urmare a necontestării faptelor referitoare la înțelegerile din Belgia, din Germania și din Luxemburg, în temeiul punctului 614 din comunicarea privind obiecțiunile.

365 În al doilea rând, reclamantele din cauza T-145/07 susțin că Comisia a încălcat principiul proporționalității prin faptul că nu a acordat o reducere de 10 % ca urmare a necontestării faptelor.

366 În această privință, trebuie amintit că principiul proporționalității impune ca actele instituțiilor Uniunii să nu depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru realizarea obiectivelor legitime urmărite de reglementarea în cauză, fiind stabilit că, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin constrângătoare și că inconvenientele cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile vizate (Hotărârea Curții din 5 mai 1998, Regatul Unit/Comisia, C-180/96, Rec., p. I-2265, punctul 96, și Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, Prym și Prym Consumer/Comisia, punctul 232 de mai sus, punctul 223).

367 În ceea ce privește nivelul unei eventuale reduceri a cuantumului unei amenzi ca urmare a necontestării faptelor, trebuie subliniat că reiese din jurisprudență că se poate considera că o întreprindere care declară în mod expres că nu contestă susținerile privind situația de fapt pe care își întemeiază Comisia obiecțiunile contribuie la a facilita sarcina Comisiei constând în constatarea și în sancționarea încălcărilor normelor Uniunii privind concurența (Hotărârile Tribunalului din 14 mai 1998, Mo och Domsjö/Comisia, T-352/94, Rec., p. II-1989, punctul 395, și SCA Holding/Comisia, T-327/94, Rec., p. II-1373, punctul 157).

368 În considerentul (758) al deciziei atacate, Comisia a indicat însă că „[a]mploarea reducerii va trebui să țină seama de faptul că cooperarea oferită după momentul comunicării privind obiecțiunile, când Comisia a stabilit deja toate elementele încălcării și întreprinderea a luat deja cunoștință de toate elementele investigației și a avut acces la dosarul acesteia, nu poate să ofere Comisiei, în cel mai bun caz, decât un ajutor marginal în ceea ce privește investigația". Comisia a adăugat că, „[î]n general, recunoașterea faptelor în aceste împrejurări reprezintă cel mult un element de probă care confirmă faptele pe care Comisia le-ar considera în mod normal ca fiind demonstrate într-o măsură suficientă de alte elemente de probă existente la dosar".

369 Trebuie amintit în această privință că Comunicarea privind cooperarea din 2002 impune un nivel ridicat de cooperare cu Comisia, aceasta prevăzând de altfel „o legătură mai strânsă între nivelul reducerii cuantumului amenzilor și importanța contribuției întreprinderii la stabilirea existenței încălcării” (punctul 5 din Comunicarea privind cooperarea din 2002). Astfel, pe de o parte, spre deosebire de Comunicarea privind cooperarea din 1996, Comunicarea privind cooperarea din 2002 nu prevede reducerea cuantumului amenzilor ca urmare a necontestării faptelor și, pe de altă parte, în ceea ce privește cererile adresate Comisiei în temeiul Comunicării privind cooperarea din 2002, reducerea maximă pe care o poate obține o întreprindere care nu este nici prima, nici cea de a doua care îndeplinește condiția prevăzută la punctul 21 din aceasta, dar ale cărei elemente de probă prezintă totuși o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele de probă de care dispune deja Comisia, este de 20 %.

370 Ținând seama de considerațiile de mai sus, de faptul că reducerile acordate în speță pentru necontestarea faptelor se adaugă reducerilor amenzilor deja acordate în cadrul Comunicării privind cooperarea din 2002 și de valoarea limitată pe care o are cooperarea după momentul transmiterii comunicării privind obiecțiunile [considerentul (758) al deciziei atacate], Comisia nu a încălcat principiul proporționalității prin faptul că nu a acordat o reducere a amenzilor de 10 % societății Otis ca urmare a necontestării faptelor referitoare la înțelegerile din Belgia, din Germania și din Luxemburg.

371 În al treilea rând, reclamantele din cauza T-145/07 subliniază că Comisia nu a acordat societății Otis nicio reducere a cuantumului amenzii pentru cooperarea și pentru explicațiile sale suplimentare sau pentru informațiile suplimentare pe care le-a transmis în cadrul răspunsului său la comunicarea privind obiecțiunile, precum și după transmiterea acestui răspuns, încălcând astfel așteptările legitime născute pe baza punctului 614 din comunicarea privind obiecțiunile. Prin urmare, Otis ar avea dreptul la o reducere suplimentară.

372 În primul rând, în ceea ce privește încălcarea din Germania, Otis ar fi furnizat explicații și informații suplimentare, în special cu privire la întâlnirile ilicite. Astfel, înainte să primească răspunsul societății Otis la comunicarea privind obiecțiunile, Comisia nu ar fi avut probe suficiente pentru a demonstra că avuseseră loc întâlniri [*confidențial*]. Aceste întâlniri ar fi menționate în nota de subsol 333 din decizia atacată.

373 În această privință, cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în vederea aprecierii situației de fapt în raport cu articolul 81 CE, nu este indispensabil ca data și, *a fortiori*, locul întâlnirilor concurenților să fie stabilite de Comisie (a se vedea punctul 311 de mai sus).

374 În plus și în orice caz, reiese din dosar și în special din observațiile societății Kone din 18 februarie 2004 că Comisia avea cunoștință, înainte de a primi „ajutorul suplimentar” al societății Otis, de întâlnirile [*confidențial*], această din urmă întâlnire fiind de altfel deja menționată la punctul 260 din comunicarea privind obiecțiunile.

375 În aceste condiții, și chiar dacă Otis a informat efectiv Comisia după transmiterea comunicării privind obiecțiunile cu privire la organizarea unei întâlniri [*confidențial*], de care Comisia nu avea cunoștință, aceasta din urmă nu și-a depășit în mod vădit marja de apreciere prin faptul că nu a acordat o reducere a cuantumului amenzii pentru informațiile suplimentare furnizate de Otis în cadrul răspunsului său la comunicarea privind obiecțiunile referitor la organizarea a patru întâlniri ilicite în cadrul încălcării din Germania.

376 În al doilea rând, Otis ar fi transmis, în cadrul răspunsului său la comunicarea privind obiecțiunile și ulterior, informații suplimentare de care Comisia nu ar fi ținut nicidecum seama. Astfel, Otis ar fi sugerat în [*confidențial*] la răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile o serie de modificări cu privire la unele dintre constatările Comisiei. În [*confidențial*] la răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile, Otis ar fi oferit de asemenea o serie de informații cu privire la angajații concediați și ar fi

anexat, în [*confidenţial*] la răspunsul său la comunicarea privind obiecţiunile, o versiune tipărită a unei liste electronice care permitea să fie văzute o serie de rânduri ascunse conţinând informaţii suplimentare. Otis ar fi furnizat în plus probe economice privind amploarea acordurilor referitoare la ascensoare aplicate în Germania. În plus, [*confidenţial*], reprezentanţii societăţii Otis s-ar fi întâlnit cu echipa însărcinată cu examinarea cazului pentru a răspunde la orice întrebare şi a discuta cu privire la alte posibilităţi de care ar fi dispus Otis pentru a-şi continua cooperarea la investigaţie. În sfârşit, Otis ar fi explicat evoluţia recentă a jurisprudenţei pentru a ajuta Comisia să stabilească destinatarul exact al deciziei în Luxemburg

377 Cu toate acestea, trebuie să se constate că niciunul dintre elementele menţionate la punctul precedent nu a oferit precizări sau informaţii utile de care Comisia nu ar fi avut deja cunoştinţă. Astfel, în [*confidenţial*] al răspunsului său la comunicarea privind obiecţiunile, Otis a sugerat numai unele modificări cu privire la constatări „secundare" sau neimportante din cadrul respectivei comunicări. În esenţă, Otis a propus ca referirile la salariaţii săi să facă să reiasă faptul că, în unele cazuri, aceştia fuseseră concediaţi. În [*confidenţial*] al răspunsului său la comunicarea privind obiecţiunile, Otis a furnizat informaţii cu privire la salariaţii concediaţi. Or, o astfel de informaţie nu este de natură să faciliteze sarcina Comisiei de a constata şi sancţiona o încălcare (Hotărârea BASF/Comisia, punctul 167 de mai sus, punctul 589). Pe de altă parte, tipărirea unei liste electronice, care a fost anexată la răspunsul la comunicarea privind obiecţiile, nu prezintă nicio valoare adăugată ca element de probă în condiţiile în care Otis transmisese deja Comisiei versiunea electronică a acestei liste, [*confidenţial*]. În plus, reclamantele nu explică eventuala utilitate a informaţiilor despre care afirmă că ar fi fost ascunse în versiunea electronică a acestei liste. În ceea ce priveşte pretinsele probe economice privind amploarea înţelegerii din Germania, respectivele elemente nu au facilitat constatarea încălcării, Comisia nereţinând de altfel argumentele societăţii Otis potrivit cărora piaţa ascensoarelor şi piaţa ascensoarelor de mare viteză ar constitui două pieţe distincte. Otis nu demonstrează nici în ce mod întâlnirile avute cu Comisia în [*confidenţial*] au adus informaţii noi care ar fi facilitat constatarea şi sancţionarea încălcării. În sfârşit, nici faptul că Otis a prezentat Comisiei argumente juridice privind prezumţia de răspundere a societăţilor-mamă în raport cu filialele lor, în încercarea de a reduce cuantumul amenzilor şi în contradicţie cu poziţia Comisiei, nu a facilitat constatarea şi sancţionarea încălcărilor.

378 Reiese din consideraţiile de mai sus că nici obiecţiile societăţii Otis referitoare la refuzul Comisiei de a-i acorda o reducere a cuantumului amenzii pentru că a furnizat informaţii explicative suplimentare nu pot fi admise.

379 Din toate cele expuse mai sus reiese că prezentul motiv trebuie respins în totalitate.

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003

380 Reclamantele din cauzele T-141/07 şi T-145/07 susţin că cuantumul amenzilor aplicate societăţii GTO trebuie să fie limitat la 10 % din cifra sa de afaceri, în conformitate cu articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003.

381 Având în vedere faptul că reclamantele menţionate nu susţin că amenda aplicată societăţii GTO în decizia atacată depăşeşte plafonul de 10 % din cifra de afaceri realizată de toate întreprinderile care formează unitatea economică ce a săvârşit încălcările în cursul exerciţiului financiar precedent, trebuie să se constate că această obiecţie se suprapune cu cele examinate la punctele 63-90 şi 106-120 de mai sus, referitoare la imputarea societăţilor UTC, OEC şi Otis Belgia a comportamentului societăţii GTO. Or, din consideraţiile referitoare la acest aspect reiese că Comisia a imputat în mod corect acestor societăţi comportamentul filialei lor, cu care acestea formează o unitate economică. Prin urmare, acest motiv trebuie respins.

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea principiului proporţionalităţii în ceea ce priveşte calculul cuantumului final al amenzilor

382 Reclamanta din cauza T-141/07 susţine că cuantumul final al amenzii care i-a fost aplicată este disproporţionat.

383 În această privinţă, astfel cum s-a amintit la punctul 366 de mai sus, principiul proporţionalităţii impune ca actele instituţiilor Uniunii să nu depăşească limitele a ceea ce este adecvat şi necesar pentru realizarea obiectivelor legitime urmărite de reglementarea în cauză, fiind stabilit că, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puţin constrângătoare şi că inconvenientele cauzate nu trebuie să fie disproporţionate în raport cu scopurile vizate.

384 Rezultă că amenzile nu trebuie să fie disproporţionate în raport cu scopurile urmărite, cu alte cuvinte în raport cu respectarea normelor de concurenţă, iar cuantumul amenzii aplicate unei întreprinderi ca urmare a unei încălcări în materie de concurenţă trebuie să fie proporţional cu încălcarea, apreciată în ansamblu, ţinând seama în special de gravitatea acesteia (Hotărârea din 12 septembrie 2007, Prym şi Prym Consumer/Comisia, punctul 232 de mai sus, punctul 224). În plus, în cadrul stabilirii cuantumului amenzilor, Comisia poate lua în considerare necesitatea de a asigura ca acestea să aibă un efect suficient de descurajator (a se vedea în acest sens Hotărârea Musique Diffusion française şi alţii/Comisia, punctul 210 de mai sus, punctul 108, şi Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Europa Carton/Comisia, T-304/94, Rec., p. II-869, punctul 89).

385 Pentru a dovedi încălcarea principiului proporţionalităţii, reclamanta din cauza T-141/07 invocă, în primul rând, dimensiunea naţională a practicilor incriminate din Luxemburg, al căror impact asupra pieţei ar fi fost limitat. Reclamanta se bazează în acest scop exclusiv pe argumentele pe care le-a prezentat în cadrul motivelor invocate referitor la calificarea pretins eronată a încălcării şi la caracterul pretins excesiv al cuantumului de plecare al amenzii aplicate pentru încălcarea din Luxemburg. În al doilea rând, reclamanta invocă un argument bazat pe dimensiunea redusă a societăţii GTO şi pe faptul că aceasta ar fi administrată în mod total autonom şi se referă în această privinţă exclusiv la argumentele pe care le-a prezentat în cadrul motivului său referitor la aplicarea factorului multiplicator de grup în vederea urmăririi obiectivului de descurajare în cadrul stabilirii cuantumului de plecare al amenzii sale. În al treilea rând, aceasta afirmă că, la momentul la care au avut loc faptele, nu ar fi existat în Luxemburg nicio reglementare privind respectarea normelor de concurenţă şi nicio autoritate naţională de concurenţă. În al patrulea rând, bazându-se pe elementele prezentate în cadrul motivului pe care l-a invocat referitor la cooperarea sa din cursul procedurii administrative, aceasta susţine că a avut o cooperare strânsă şi prelungită cu Comisia.

386 Răspunzând unei întrebări adresate în această privinţă în cursul şedinţei, reclamanta din cauza T-141/07 a afirmat că prezentul motiv nu avea o existenţă autonomă în raport cu celelalte motive în cadrul cărora a invocat argumente identice. Astfel, în ceea ce priveşte argumentele referitoare la dimensiunea redusă a pieţei, la impactul pretins limitat al încălcării, la dimensiunea pretins redusă a societăţii GTO şi la cooperarea sa din cursul procedurii administrative, întrucât reclamanta nu prezintă alte elemente în afara celor pe care le-a dezvoltat în cadrul celorlalte motive ale acţiunii, urmează ca acestea să fie respinse, pentru motivele enunţate la punctele 148-165, 167-172, 238-242, 344-354 şi 359-364 de mai sus.

387 În ceea ce priveşte argumentul referitor la inexistenţa în Luxemburg a unei reglementări privind respectarea normelor de concurenţă şi a unei autorităţi de concurenţă, trebuie să se sublinieze că, chiar dacă este adevărat că în Luxemburg nu a existat, pe durata încălcării, nicio reglementare naţională privind respectarea normelor de concurenţă şi nicio autoritate naţională de concurenţă, Regulamentul nr. 17 era, în conformitate cu articolul 24 din acesta, aplicabil toate statele membre pe toată durata încălcării. Prin urmare, prezentul motiv trebuie să fie respins.

388 Rezultă că acțiunile trebuie să fie respinse în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

389 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

390 Întrucât reclamantele din cauzele T-141/07, T-142/07, T-145/07 și T-146/07 au căzut în pretenții, se impune obligarea acestora la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor Comisiei.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a opta)

declară și hotărăște:

1) Conexează cauzele T-141/07, T-142/07, T-145/07 și T-146/07 în vederea pronunțării prezentei hotărâri.

2) Respinge acțiunile.

3) În cauza T-141/07, obligă General Technic-Otis Sàrl la plata cheltuielilor de judecată.

4) În cauza T-142/07, obligă General Technic Sàrl la plata cheltuielilor de judecată.

5) În cauza T-145/07, obligă Otis SA, Otis GmbH & Co. OHG, Otis BV și Otis Elevator Company la plata cheltuielilor de judecată.

6) În cauza T-146/07, obligă United Technologies Corporation la plata cheltuielilor de judecată.

Martins Ribeiro Wahl Dittrich

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 13 iulie 2011.

Semnături

Cuprins

Procedura administrativă 3

Investigația Comisiei 3

Belgia 3

Germania 3

Luxemburg 4

Țările de Jos 4

Comunicarea privind obiecțiunile 5

Decizia atacată 5

Procedura și concluziile părților 10

În drept 11

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea principiilor care guvernează stabilirea răspunderii pentru încălcările articolului 81 CE, pe încălcarea prezumției de nevinovăție, a principiului individualizării sancțiunilor, a principiului egalității de tratament, a dreptului la apărare și a articolului 253 CE în ceea ce privește imputarea societăților-mamă a încălcărilor săvârșite de filialele acestora 12

Observații introductive 12

Cu privire la imputarea societăților UTC și OEC a încălcărilor săvârșite de filialele Otis 14

Cu privire la imputarea încălcării săvârșite de GTO societăților GT, Otis Belgia, OEC și UTC 19

– Decizia atacată 19

– Cu privire la imputarea societății GT a încălcării săvârșite de GTO 20

– Cu privire la imputarea societăților Otis Belgia, OEC și UTC a încălcării săvârșite de GTO 22

– Cu privire la încălcarea dreptului la apărare 24

– Cu privire la încălcarea principiului egalității de tratament 26

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare din 1998, a principiului proporționalității și a principiului egalității de tratament, a dreptului la apărare și a articolului 253 CE în ceea ce privește stabilirea cuantumului de plecare al amenzilor în funcție de gravitatea încălcărilor .. 26

Observații introductive 26

Decizia atacată 27

Cu privire la calificarea încălcării din Luxemburg drept „foarte gravă” 28

Cu privire la pretinsa nelegalitate a cuantumurilor de plecare ale amenzilor 32

– Cu privire la cuantumurile de plecare generale ale amenzilor 32

– Cu privire la cuantumurile de plecare specifice ale amenzilor 39

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare din 1998 şi a principiului proporţionalităţii în ceea ce priveşte stabilirea nivelului majorării cuantumului de plecare al amenzii în funcţie de durata încălcării din Germania 41

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea Liniilor directoare din 1998 şi a principiului proporţionalităţii în ceea ce priveşte aplicarea factorului multiplicator de grup în vederea urmăririi obiectivului de descurajare în cadrul stabilirii cuantumului de plecare al amenzilor 42

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea Comunicării privind cooperarea din 2002, a articolului 253 CE şi pe încălcarea principiului protecţiei încrederii legitime, a principiului proporţionalităţii, a principiului echităţii, a principiului egalităţii de tratament şi a dreptului la apărare 45

Cu privire la Comunicarea privind cooperarea din 2002 45

Cu privire la marja de apreciere a Comisiei şi la controlul instanţelor Uniunii 46

Cu privire la cooperarea societăţii Otis în vederea stabilirii existenţei încălcării din Belgia 47

Cu privire la cooperarea societăţii Otis în vederea stabilirii existenţei încălcării din Germania 49

Cu privire la cooperarea societăţii Otis în vederea stabilirii existenţei încălcării din Luxemburg 58

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea principiului protecţiei încrederii legitime şi a principiului proporţionalităţii în cadrul stabilirii nivelului reducerii cuantumului amenzilor acordate pentru cooperarea din afara cadrului Comunicării privind cooperarea din 2002 60

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 .. 64

Cu privire la motivul întemeiat pe încălcarea principiului proporţionalităţii în ceea ce priveşte calculul cuantumului final al amenzilor 65

Cu privire la cheltuielile de judecată 66